

Ida Caroline Melbye

«Jeg må gjøre litt ekstra for å holde på med det jeg elsker»

En kvalitativ studie av hvordan norske toppidrettsutøvere
oppfatter meldepliktsystemet

Masteroppgave i idrettsvitenskap
Seksjon for Kultur og Samfunn
Norges idrettshøgskole, 2017

Sammendrag

Meldepliktsystemet er ett av de mest omdiskuterte og kontroversielle tiltakene i kampen mot doping i idretten. Formålet med meldepliktsystemet er å kunne gjennomføre uanmeldte og effektive dopingkontroller året rundt. Det innebærer blant annet at utvalgte toppidrettsutøvere må rapportere detaljert utøverinformasjon 365 dager i året. Systemet har blitt kritisert av flere forskere og idrettsprofiler som mener at tiltaket plasserer en for stor byrde på utøverne. Med dette som utgangspunkt reiser denne studien spørsmålet: *hvordan oppfatter norske toppidrettsutøvere meldepliktsystemet?*

Studien har et kvalitativt design, og bygger på syv semi-strukturerte intervjuer med toppidrettsutøvere fra fire ulike idretter: skihopp, friidrett, svømming og snowboard. I tillegg ble en ansatt i Antidoping Norge intervjuet.

Teorien om sensemaking bidrar til å forklare hvordan utøverne gjennom fortolkning danner seg oppfatninger om meldepliktsystemet. Teorien bidrar i tillegg til å belyse hvilke faktorer som påvirker utøvernes fortolkninger og oppfatninger av systemet. Med sensegiving-perspektivet undersøker jeg hvordan Antidoping Norge påvirker utøvernes oppfatninger.

Studien avdekker at alle utøverne mener meldepliktsystemet og testing utenfor konkurranse er et nødvendig grep i kampen mot doping i idretten. Studien viser i tillegg at den norske idrettsidentiteten (motstand mot doping) er en viktig kontekst for å forstå utøvernes oppfatninger av meldepliktsystemet. Til tross for at alle støtter meldepliktsystemet, er det sider ved systemet som utøverne ikke er 100% fornøyd med. Studien viser at det viktigste for utøverne er at meldepliktsystemet er et system som fungerer etter sin hensikt: Å teste uanmeldt utenfor konkurranse. De opplever ikke at alle kravene systemet pålegger dem er nødvendige i lys av hensikten, og er derfor negative til noen av disse. Sentrale funn dreier seg blant annet om misnøye knyttet til systemets praktiske organisering og teknisk løsning, at brudd på meldeplikten sanksjoneres på lik linje som med andre dopingovertrедelser, samt dopingkontroller sent på kvelden etter «arbeidstid». Flertallet av utøverne oppfatter dessuten meldepliktsystemet som lite harmonisert på tvers av nasjoner.

Nøkkelord: Meldepliktsystemet, antidoping, antidopingpolitikk, ADNO, WADA

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
Forord	6
1.0 Innledning	7
1.1 Formål med oppgaven	8
1.2 Oppgavens struktur	9
2.0 Kontekstuell bakgrunn	10
2.1 World Anti-Doping Agency	10
2.2 Norge – best i klassen?.....	12
2.2.1 Norge som pådriver i kampen mot doping i idretten	13
2.2.2 Antidoping Norge.....	14
2.2.3 Holdninger og verdier i den norske befolkningen.....	15
2.3 Meldepliktsystemet	16
2.3.1 ADAMS	16
2.3.2 Meldepliktsystemet i henhold til norsk praksis.....	17
2.3.3 Brudd på meldeplikten og norske utøveres betraktninger av meldepliktsystemet.....	18
3.0 Tidligere forskning på feltet	20
3.1 Søkeprosessen	20
3.2 Forskning på meldepliktsystemet fra et organisasjonsperspektiv	20
3.3 Forskning på meldepliktsystemet fra et utøverperspektiv.....	22
3.4 Oppsummering.....	25
4.0 Teoretisk rammeverk	26
4.1 Sensemaking	26
4.2 Hva setter i gang sensemakingprosessen?	28
4.3 Sensemakingprosessen.....	29
4.3.1 Identitetskonstruksjon	29
4.3.2 Retrospektive prosesser.....	31
4.3.3 Konstruksjon av fornuftige omgivelser.....	31
4.3.4 Sosiale prosesser	32
4.3.5 En pågående prosess	32
4.3.6 Signaler fra omgivelsene.....	33
4.3.7 Drevet av plausibilitet fremfor nøyaktighet	33
4.4 Sensegiving.....	34
5.0 Metode	37
5.1 Kvalitativ metode og vitenskapsteoretisk forankring	37
5.2 Det kvalitative forskningsintervju.....	38
5.3 Utvalg og adgang til felten.....	39
5.4 Intervjuguide og pilotintervju	41
5.4.1 Pilotintervju.....	41
5.5 Intervjusituasjonen: lokalitet, gjennomføring, og intervjuteknikk	42
5.6 Refleksjon over egen rolle som forsker	44

5.7 Databehandling og analyse	45
5.7.1 Transkribering	45
5.7.2 Koding og kategorisering	46
5.8 Troverdighet.....	47
5.8.1 Reliabilitet	47
5.8.2 Validitet.....	48
5.9 Etske betraktninger.....	49
6.0 Resultat og diskusjon	52
6.1 Utøvernes overordnede generelle oppfatninger til meldepliktsystemet.....	53
6.2 Graden av harmonisering	55
6.2.1 Er aspektet en trigger for utøvernes oppfatning av meldepliktsystemet?	59
6.3 Meldepliktsystemets organisering og teknisk løsning	59
6.3.1 Er aspektet en trigger for utøvernes oppfatning av meldepliktsystemet?	66
6.4 Meldepliktsystemets rettferdighet og rimelighet.....	67
6.4.1 Er aspektet en trigger for utøvernes oppfatning av meldepliktsystemet?	71
6.5 Hva påvirker utøvernes fortolkninger av meldepliktsystemet?.....	72
6.5.1 Identitetskonstruksjon	72
6.5.2 Konstruksjon av fornuftige omgivelser.....	74
6.5.3 Signaler fra omgivelsene.....	75
6.5.4 Drevet av plausibilitet fremfor nøyaktighet	76
6.6 Sensegiving.....	78
7.0 Avslutning: Oppsummering av sentrale funn og konkluderende refleksjoner	81
7.1 Begrensninger og veien videre	83
Referanser.....	84
Vedlegg.....	90
Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD.....	90
Vedlegg 2: Godkjenning på endrings skjema fra NSD	92
Vedlegg 3: Godkjenning fra NSD – ny dato for prosjektslutt	93
Vedlegg 4: Informasjonsskriv og samtykkeskjema	94
Vedlegg 5: Intervjuguide utøver.....	96
Vedlegg 6: Intervjuguide Antidoping Norge	98

Forord

Arbeidet med denne masteroppgaven har vært en lang, krevende, lærerik og ikke minst en spennende prosess. Det skal likevel sies at denne oppgaven ikke hadde vært mulig uten assistanse og støtte fra andre. Det er derfor på tide med en takkerunde.

Først og fremst ville jeg takke alle utøverne, som til tross for en travel hverdag tok seg tid til å bidra gjennom intervjuene. Jeg vil også rette en stor takk til informanten fra Antidoping Norge.

Til min hovedveileder Sigmund Loland og biveileder Morten Renslo Sandvik: Takk og atter takk for eminent veiledning, faglig input, kritiske tilbakemeldinger og støtte av ypperste klasse. Spesielt vil jeg takke for støtte og hjelp i dagene før innlevering!

Takk til NIH som har gitt meg en fantastisk studietid og venner for livet. Jeg kommer til å savne det fine miljøet og fellesskapet vi har hatt gjennom alle disse årene.

Til alle mine kjære, gode, støttende og morsomme venner – tusen takk. Dere vet hvem dere er, og jeg gleder meg til å endelig se dere igjen!

Takk til mamma og pappa, mine «livbøyer» og heiagjeng gjennom studieløpet og i livet forøvrig. Dere har alltid tro på meg – selv når jeg ikke har det selv. Takk for at jeg har fått leve i eksil hos dere den siste måneden. Takk til deg pappa for faglig innspill, korrekturlesing, og for at du er den beste mannen jeg vet om.

Det fremstår som vanlig praksis å rette den siste takk til kjærester og ektefeller. Da undertegnede verken har det ene eller det andre vil jeg avslutte med å takke min kjære venninne Sofie. Takk for all støtte gjennom hele denne prosessen. Takk for at du har sendt meg mat på døren og daglige oppmuntringer. Takk for at du er du.

Oslo, oktober 2017

Ida Caroline Melbye

1.0 Innledning

Til alle tider har mennesker tatt i bruk ulike stoffer og kunstige midler for å forbedre både utseende og prestasjon (Waddington & Smith, 2009). I idretten blir denne måten å forbedre prestasjon på ofte omtalt som *doping*. Ordet doping ble innlemmet i engelsk sportsleksikon så tidlig som i 1933. Siden den gang har doping hatt en språklig betydning i å tilføre kroppen prestasjonsfremkallende stoffer (Barland, 1997; Barland & Tangen, 2009). Doping i idretten blir i dag definert som bruk av forbudte stoffer eller metoder hvor det er 1) potensiale til prestasjonsforbedring, 2) helserisiko for utøver, eller 3) brudd på idrettens anseelse. Minst to av disse kriteriene må være tilstede for å kunne regnes som en overtredelse av dopingbestemmelsene (WADA, 2015a; ADNO, 2016b).

Utøvere som deltar i idrettskonkurranser ønsker å konkurrere i visshet om at de kjemper på like premisser. For å beskytte rene utøvers rett til å delta i en dopingfri idrett, ble det i 1999 etablert en internasjonal antidopingorganisasjon. World Anti-Doping Agency (WADA) er en selvstendig organisasjon med formål om å fremme, koordinere, og overvåke kampen mot doping i idretten (WADA, 2017a). Ett av de viktigste tiltakene for å få bukt med doping er at utøvere kan bli testet når som helst – både i og utenfor konkurranse. For å effektivisere uanmeldte dopingkontroller introduserte WADA meldepliktsystemet i 2003 (Hanstad & Loland, 2009b). Formålet med meldepliktsystemet er at utøvere skal være tilgjengelig for uanmeldt dopingkontroll året rundt. Det innebærer at utvalgte toppidrettsutøvere må rapportere detaljert utøverinformasjon slik at dopingkontrollørene kan lokalisere dem (Waddington & Smith, 2009). Meldepliktsystemet er uten tvil ett av de mest omdiskuterte og kontroversielle tiltakene i kampen mot doping. Systemet stiller ekstra krav til utøverne og har blitt kritisert av flere forskere og idrettsprofiler som mener at tiltaket plasserer en for stor byrde på utøverne. WADA mener på sin side at dette er prisen man må betale for å ta de som jukser (Hanstad, Skille, Thurston, 2009).

Kanskje det mest kjente eksempelet på nødvendigheten av et meldepliktsystem er den såkalte «jakten på Michael Rasmussen». For hvor var Rasmussen i forkant av Tour de France i 2007? Rasmussen selv hadde rapportert at han var i Mexico. Etter mye spekulasjoner viste det seg imidlertid at Rasmussen bevisst hadde rapportert feil utøverinformasjon for at dopingkontrollørene ikke skulle finne han mens han trente i Italia. Rasmussens forsøk på å unngå å bli testet førte til advarsler fra både det internasjonale sykkelforbundet (UCI) og

Antidoping Danmark (ADD). Det hele endte med at Rasmussen ble sparket ut av Touren av sitt eget lag, før UCI besluttet å gi han en to års utestengelse (Hanstad & Loland, 2009b). Rasmusen-saken eksemplifiserer ikke bare betydningen av meldepliktsystemet, men den gir i tillegg et godt bilde på hvordan utøvere kan forsøke å manipulere systemet.

1.1 Formål med oppgaven

Bachelorgraden i Sport Management introduserte meg for mange ulike og spennende sider ved idretten. Det var særlig tematikken rundt antidoping som vekket en nysgjerrighet til å lære mer. Ett av de mest kontroversielle elementene innenfor dette landskapet er, som nevnt, meldepliktsystemet. Jeg har reflektert mye omkring hvordan systemets ulike krav oppleves for utøverne, samt betydningen av å la disse utøverne komme til ordet. Min interesse og refleksjoner rundt antidoping generelt, og meldepliktsystemet spesielt, har vært styrende for hva jeg ønsket å undersøke i min masteroppgave.

Målet med denne studien er å undersøke hvordan norske toppidrettsutøvere oppfatter meldepliktsystemet og testing utenfor konkurranse. Med utgangspunkt i studiens formål ønsker jeg å se på følgende aspekter ved utøvernes oppfatninger: a) graden av harmonisering på tvers av land, b) meldepliktsystemets organisering og teknisk løsning, og c) systemets rettferdighet og rimelighet. Studien vil også se på hvilke av disse aspektene som ser ut til å være mest sentrale for utøvernes oppfatninger. På bakgrunn av dette utarbeidet jeg en problemstilling:

Hvordan oppfatter norske toppidrettsutøvere meldepliktsystemet?

Denne problemstillingen vil kunne si noe om utøvernes oppfatninger av systemet, men også noe om hvilke holdninger de har til kampen mot doping i idretten. Hovedmålet er likevel å undersøke meldepliktsystemet spesielt, og ikke antidopingpolitikken i sin helhet. Det kan for eksempel tenkes at utøverne anser antidopingpolitikken som «riktig», men samtidig ha negative oppfatninger knyttet til selve meldepliktsystemet.

For å svare på problemstillingen vil jeg anvende meg av teorien om *sensemaking*. Sensemaking forklarer hvordan mennesker, gjennom fortolkning, skaper mening av avvikende hendelser eller situasjoner (Weick, 1995; Maitlis, 2005; Weber & Glynn, 2006).

Sensemaking er dermed en fruktbar teori for å undersøke hvordan utøverne gjennom fortolkning danner seg oppfatninger av meldepliktsystemet.

Teorien er i tillegg velegnet til å belyse de faktorene som påvirker utøvernes fortolkninger og oppfatninger av systemet. For å undersøke slike faktorer, vil resultatene sees i lys av kjennetegnene som inngår i Weicks (1995) forståelse av sensemakingprosessen.

Der sensemaking beskriver menneskers meningsdannelse, beskriver *sensegiving* hvordan noen kan påvirke andre menneskers meningsdannelse (Gioia & Chittipeddi, 1991).

Sensegiving er derfor et velegnet perspektiv for å undersøke hvordan andre aktører påvirker utøvernes oppfatninger av meldepliktsystemet. I denne studien vil jeg trekke inn sensegiving-perspektivet for å belyse Antidoping Norges rolle som sensegiver ovenfor utøverne.

1.2 Oppgavens struktur

For å få tilgang til utøvernes innerste tanker om meldepliktsystemet valgte jeg en kvalitativ tilnærming. Studien bygger på syv semi-strukturerte intervjuer med utøvere fra fire ulike idretter: skihopp, svømming, snowboard, og friidrett. Det ble i tillegg gjennomført ett intervju med en ansatt fra Antidoping Norge.

Oppgaven er organisert i syv kapitler. I kapittel 2, *kontekstuell bakgrunn*, vil jeg redegjøre for ulike forhold som gir en bedre forståelse av den konteksten rundt utøverne. I kapittel 3, *tidligere forskning*, følger en kort gjennomgang av ulike studier som enten har sett på meldepliktsystemet fra et organisasjonsperspektiv, eller et utøverperspektiv. Oppgaven fortsetter med kapittel 4, *teoretisk rammeverk*, hvor jeg presenterer de to teoretiske perspektivene, sensemaking og sensegiving. I kapittel 5, *metode*, vil jeg begrunne og beskrive forskningsprosessen. Her vil jeg redegjøre for vitenskapsteoretisk forankring og metode, før jeg beskriver utvalg og adgang til felten, samt utfordringer knyttet til denne prosessen. Videre presenteres den analytiske tilnærmingen før jeg argumenter for studiens troverdighet.

Avslutningsvis begrunnes forskningsetiske overveielser og utfordringer jeg har tatt stilling til. Deretter kommer kapittel 6, *resultat og diskusjon*, hvor jeg presenterer sentrale funn som vil diskuteres i lys av teori, tidligere forskning, og andre forhold som ble redegjort for i kapittel 2. Oppgaven avslutter med kapittel 7, hvor jeg vil oppsummere sentrale funn, samt beskrive tanker jeg har gjort meg om videre forskning på feltet.

2.0 Kontekstuell bakgrunn

Hensikten med dette kapittelet er å redegjøre for ulike forhold som kan bidra til bedre forståelse av konteksten utøverne er en del av. I delkapittel 2.1 beskrives relevante aspekter ved WADA. Deretter, i delkapittel 2.2 vil jeg danne et bakteppe som sier noe om den norske konteksten, før jeg i delkapittel 2.3 snevrer inn og retter fokuset mot meldepliktsystemet og den norske tilnærmingen til systemet.

2.1 *World Anti-Doping Agency*

Etter den såkalte Festina-skandalen rystet idrettsverden under Tour de France i 1998, innkalte IOC til en verdenskonferanse om doping i idretten. I tillegg til IOC møttes mellomstatlige organisasjoner, offentlige myndigheter, samt andre offentlige og private organisasjoner, på det som er kjent som den første «World Conference on Doping in Sport». Konferansen fant sted i Lausanne i Sveits 2. februar i 1999, og resulterte i Lausanne-deklarasjonen. World Anti-Doping Agency (WADA) ble etablert som en direkte konsekvens av denne deklarasjonen.

Opprettelsen av WADA i 1999 markerte starten på en ny æra for det internasjonale antidopingarbeidet i idretten. Målet var å forene politisk, juridisk og idrettslig innsats (Waddington & Smith, 2009). WADA er en uavhengig internasjonal organisasjon, med formål om å fremme, koordinere, og overvåke kampen mot doping i idretten. Det skal skje på nasjonalt og internasjonalt nivå, og i alle idretter. I henhold til WADA (2017a) er kjernen av antidopingarbeidet å beskytte rene utøvers rett til å delta i en dopingfri idrett. Det vil de gjøre ved å fremme helse, rettferdighet, og likhet. Finansieringen av WADA er fordelt 50/50 mellom idretten og nasjonale myndigheter (Waddington & Smith, 2009). WADA er organisert med Foundation Board og Executive Committee. Den øverste beslutningsmyndigheten ligger hos Foundation Board. Denne består av 38 medlemmer med representanter fra både fra den olympiske bevegelsen (50 prosent) og nasjonale myndigheter (50 prosent). Executive Committee består av 12 medlemmer, og har ansvar for utformingen av WADAs politikk. På lik linje med Foundation Board, er medlemmene likt fordelt mellom representanter med røtter fra den olympiske bevegelsen og nasjonale myndigheter (WADA, 2016a). I følge Hanstad (2009) har involveringen fra myndighetene ført til en økt finansiell støtte til antidopingarbeidet på globalt, internasjonalt, og nasjonalt nivå – samt et rettslig rammeverk for å takle forekomst og bruk av doping. Etableringen av WADA, og den økende

involveringen fra offentlige myndigheter, har dermed ført til en tilsynelatende mer effektiv kamp mot doping i idretten.

I kapittel 3 vil jeg presentere studier som har sett på hvordan ulike aktører i antidopingnettverket har implementert og overholdt kjerneaspekter ved WADAs politikk.

2.1.1 World Anti-Doping Code & World Anti-Doping Programme

Den første World Anti-Doping Code (WADC) ble introdusert i 2004, og blir av mange sett på som et av de viktigste tiltakene i kampen mot doping i idretten. Kodens formål er å harmonisere regler, forskrifter og politikk blant alle organisasjonene i antidopingfeltet. Som et internasjonalt rettslig rammeverk har koden gitt et felles regelverk og mål for det globale antidopingarbeidet. WADA-koden er dermed et godt utgangspunkt for å øke lik behandling og rettferdighet mellom utøvere og ulike idretter (Houlihan, 2013). Siden 2004 har koden blitt revidert to ganger. Revideringsprosessen for koden som ble introdusert i 2015 startet allerede i 2011, og ble godkjent i 2013 på World Conference on Doping in Sport i Johannesburg (WADA, 2017c)

World Anti-Doping Programme (WADP) tar utgangspunkt i WADA-koden. Programmet er det overordnede rammeverket for antidopingarbeidet for alle aktørene: «*The World Anti-Doping Program encompasses all of the elements needed in order to ensure optimal harmonization and best practice in international and national anti-doping programs*» (WADA, 2015a, s. 12). Rammeverket er delt inn i tre nivåer – hvor nivå 1 og 2 er obligatorisk å implementere og etterleve, mens nivå 3 retningsgivende:

1. WADA-koden
2. internasjonale standarder
3. «models of best practice»

Nivå 1 er WADA-koden. Koden er ett grunnleggende og universelt dokument, og er selve fundamentet som World Anti-Doping Programme er basert på. Formålet med koden er å fremme kampen mot doping i idretten gjennom en universell harmonisering av kjerneelementer i antidopingarbeidet. Koden er ment å være spesifikk nok til å oppnå en fullstendig harmonisering i saker, eller elementer, hvor enhetlighet er påkrevd. På samme tid skal den være generell nok til å tillate fleksibilitet i forhold til hvordan godkjente antidoping-prinsipper blir implementert. Nivå 2 er internasjonale standarder, og beskriver hvordan ulike

deler av antidopingarbeidet skal utføres i forhold til dopingkontroller, laboratorieanalyser, og medisinske fritak. Standardene har blitt utviklet i samarbeid med aktørene på feltet som har akseptert og implementert WADA-koden. For denne studien kan en slik aktør være Antidoping Norge. Nivå 3 er «models of best practice», og er retningslinjer basert på WADA-koden og internasjonale standarder. De er ment å veilede de organisasjonene som har implementert koden, i forhold til hvordan antidopingarbeidet bør foregå på ulike områder (WADA, 2015a).

I lys av denne studien er det relevant å redegjøre for det som i litteraturen blir omtalt som *kodeoverensstemmelse*. Kodeoverensstemmelse har en direkte påvirkning på hvorvidt meldepliktsystemet er harmonisert. Like så hvordan utvalgets informanter oppfatter graden av likebehandling på tvers av nasjoner. For at en aktør i antidopingnettverket kan regnes som kompatibel med koden, må de i implementeringsprosessen gjennomføre tre trinn. For det første må de *akseptere* kodens regler og prinsipper. For det andre må de *implementere* de gjeldene reglene og metodene som fremkommer av rammeverkets nivå 1 og 2. Det siste og mest avgjørende trinnet er at koden *etterleves*. En av WADAs viktigste oppgaver er å fungere som et tilsynsorgan, og på denne måten påse at aktørene i antidopingfeltet handler i tråd med WADA-koden (WADA, 2017c).

2.2 Norge – best i klassen?

Norge har lenge hatt en aktiv rolle i den nasjonale og internasjonale kampen mot doping i idretten (Gilbert, Breivik & Loland, 2006). Dette engasjementet kommer blant annet til syne gjennom norske politiske holdninger og tiltak. Den politiske holdningen om at doping må bekjempes, har dessuten vist seg å ha stor støtte i den norske befolkningen. For å forstå konteksten rundt norske toppidrettsutøvere er det relevant å se på norske tiltak og holdninger til doping. Det kan forklares med at det trolig påvirker utøvernes oppfatninger av både meldepliktsystemet og testing utenfor konkurranse. I det følgende vil jeg derfor i delkapittel 2.2.1 redegjøre for sentrale elementer som underbygger Norges rolle som pådriver kampen mot doping. Deretter forklares opprettelsen og funksjonen til Antidoping Norge i delkapittel 2.2.2, før jeg avslutningsvis i delkapittel 2.2.3 beskriver norske holdninger og verdier.

2.2.1 Norge som pådriver i kampen mot doping i idretten

I 1964 publiserte *Europarådet* en studie som synliggjorde at doping i idretten var et økende problem. Det førte til at Norge på denne tiden fikk en debatt omkring doping, og fremla en rekke forslag ovenfor de andre nordiske nasjonene. Den første antidoping-resolusjonen ble ratifisert under idrettstinget i 1971. I 1977 gjennomførte Norge den første dopingkontrollen, og fra 1978 var alle utøvere i særforbund med tilknytning til NIF underlagt dopingkontroll. Fra 1980 hadde Norge både strengere sanksjoner og hyppigere dopingkontroller enn hva som var påkrevd av IOC og internasjonale særforbund (Gilbert et al, 2006). Utviklingen av de første internasjonale reglene om doping i idretten, begynte i det små da Europarådets antidopingkonvensjon ble signert i 1989. Denne konvensjonen er et rettslig internasjonalt instrument, og har som hensikt å jobbe for å utrydde doping i idretten. For Norge fremheves Europarådet som en svært viktig arena for det internasjonale engasjementet (Europarådet, 2014; ADNO, 2017c).

International Anti-Doping Arrangement (IADA) ble etablert i 1991. IADA er et internasjonalt samarbeid mellom ti medlemsland: Australia, Canada, Danmark, New Zealand, Storbritannia, Finland, Nederland, Japan, Sverige og Norge. Samarbeidet er på myndighetsnivå, og avtalen er forankret gjennom Kulturdepartementet (ADNO, 2017c). Hensikten med IADA er å dele erfaringer og kunnskap og medlemslandene er forpliktet til å forsterke og sikre fremgang i det internasjonale antidopingarbeidet. Det skal de gjøre gjennom utviklingen av gode, internasjonale tiltak. Av konkrete tiltak har IADA hatt en viktig rolle i utviklingen av den internasjonale standarden for dopingkontroll. I senere tid har denne blitt videreutviklet til den internasjonale standarden for testing, som er en del av WADA-koden (ADNO, 2017c). I henhold til Skaset (2004), har Norge hatt en sentral rolle gjennom hele denne prosessen.

I 2001 ble det avholdt et møte i Cape Town, mer kjent som «International Intergovernmental Consultative Group on Anti-Doping in Sport». Møtet ledet til *Cape Town-deklarasjonen* om antidoping i idretten, hvor nasjonale myndigheter blant annet kom til enighet om å finansiere halvparten av WADAs budsjett. I *København-deklarasjonen* fra 2003, ble nasjonale myndigheters forpliktelse til å finansiere WADA bekreftet på ny (WADA, 2016c). På lik linje som med sitt engasjement rundt IADA, var Norge ett av de første landene til å ratifisere både Cape Town-deklarasjonen og København-deklarasjonen.

UNESCOs-konvensjon mot doping i idretten trådte i kraft i 2007. Det er en avtale som forplikter internasjonale myndigheter til å arbeide mot en dopingfri idrett (KUD, 2017). UNESCO-konvensjonen fungerer som et rammeverk for harmonisering av antidopingarbeid, og har som hensikt å forenkle implementeringen av WADAs regelverk i medlemslandene. Videre legger konvensjonen til rette for en bedre koordinering og tilgang for dopingkontrollører på tvers av landegrensler. Norge har jobbet aktivt for at UNESCO-konvensjonen skulle bli en realitet, og er ett av få land som har bidratt økonomisk i arbeidet. Ved et statsråd i 2006 vedtok regjeringen å ratifisere konvensjonen. Norge ble dermed ett av de første landene til å ratifisere UNESCO-konvensjonen (ADNO, 2017c).

2.2.2 Antidoping Norge

Antidoping Norge (ADNO) er en uavhengig stiftelse som ble opprettet i 2003 av Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) og Kultur- og kirkedepartementet (KKD), for å sikre at kontroll og påtalevirksomheten av dopingsaker organiseres uavhengig av NIF og staten. ADNO finansieres med midler fra Kulturdepartementet (spillemidler). I tillegg mottok ADNO for første gang i 2014 driftstilskudd over statsbudsjettet, for å bekjempe doping i samfunnet (ADNO, 2017a).

I følge stiftelsens vedtekter, arbeider Antidoping Norge for en ren idrett og et dopingfritt samfunn. Det gjør de gjennom: *informasjon og forebyggende arbeid; dopingkontroller*; og med et *aktivt samarbeid internasjonalt*. Med sitt forebyggende arbeid har ADNO et ønske om at idrettsutøvere skal tenke gjennom sine valg. Det innebærer blant annet utvikling av både utdanning og holdningsprogrammer, som har som formål å forebygge helseskader, samt fremme en rettferdig idrett. I henhold til vedtektene skal ADNO i tillegg drive kontrollvirksomhet. Det innebærer at de skal fastsette tid og sted for dopingkontroller. I forhold til kontroller samarbeider ADNO også med andre nasjonale og internasjonale organisasjoner, for dopingkontroller av utøvere uten tilknytning til NIF (ADNO, 2017b).

Antidoping Norge blir ansett som en ledende antidopingorganisasjon internasjonalt. Denne statusen er ikke bare et resultat av arbeidet de gjør innad i Norge. ADNO er også en aktiv pådriver i det internasjonale antidopingarbeidet. De har vedtatt at organisasjonen skal drive virksomhet for å fremme internasjonalt samarbeid knyttet til arbeidet mot doping i idretten. ADNO har tette bånd til og samarbeider aktivt med World Anti-Doping Agency (WADA) og

andre nasjonale og internasjonale organisasjoner innenfor antidopingfeltet. De engasjerte seg eksempelvis sterkt under revideringsprosessen av WADA-koden, som trådte i kraft i 2015. Videre har ADNO vært representert i flere av WADAs underkomiteer, og har ved flere anledninger arrangert internasjonale seminarer i samarbeid med WADA (ADNO, 2017c). ADNO er dessuten aktive med å gi råd og bistand til land som ikke har kommet så langt med å etablere kvalifiserte strukturer for sitt arbeid (ADNO, 2017b). Det internasjonale engasjementet, og rollen som pådriver gjenspeiler seg også i ambisjonene organisasjonen har satt seg for perioden 2016-2019:

1. Vi skal bidra til å utvikle nasjonale antidopingprogrammer i prioriterte idrettsnasjoner, i tråd med World Anti-Doping Program
2. Vi vil bistå og utfordre WADA som pådriver i utviklingen av antidopingarbeidet
3. Vi vil fremme frittstående antidopingorganisasjoner og uavhengige domsorganer
4. Vi skal være en pådriver for å utvikle det internasjonale arbeidet mot doping som samfunnsproblem (ADNO, 2017c).

2.2.3 Holdninger og verdier i den norske befolkningen

Norges posisjon i det internasjonale antidopingarbeidet reflekteres i holdningene den norske befolkningene har til doping. Disse tolkningene blir støttet opp av Gilbert et al. (2006), som trekker frem nulltoleransen for visse prestasjonsfremmende midler som en sentral grunn til at Norge er en av de ledene nasjonene på feltet. Tolkningene er også i tråd med flere studier som indikerer at det er mer eller mindre nulltoleranse til doping i den generelle befolkningen. En av disse studiene er utført av Solberg, Hanstad & Thøring (2010). De stilte spørsmålet «Do the fans care?». Her undersøkte de blant annet den norske befolkningens holdninger til doping i idretten. Et overveldende flertall uttrykte at de ikke aksepterer toppidrettsutøvere bruk av prestasjonsfremmende stoffer som EPO (98,5%), anabole steroider (98,6%) og amfetamin (98,7%). Studien viste også at nordmenn er mer mistenksomme ovenfor utenlandske utøvere enn hva de er ovenfor «sine egne». Resultatene som fremkom av Solberg et al. (2010) ble ytterligere forsterket da Norsk Monitor undersøkte nordmenns holdninger knyttet til ulike prestasjonsfremmende midler. Her fant de at den norske befolkningen var svært negative til bruk av forbudte stoffer som EPO (82,2%), anabole steroider (93,6%) og amfetamin (94%) (Breivik, 2013).

2.3 Meldepliktsystemet

«By providing whereabouts, an athlete provides proof that he or she is clean. Whereabouts information enables Anti-Doping Organizations to locate athletes with no advance notice, which is vital to catching athletes who choose to cheat themselves, their sport and those that love sport and all that it stands for» (WADA, 2015)

Meldepliktsystemet ble innført av WADA som en del av et nytt antidoping-regimet i 2003. Formålet med systemet er å muliggjøre effektiv og uanmeldt dopingkontroll – i og utenfor konkurranse (Waddington & Smith, 2009; Hanstad & Loland, 2009b). Det er nettopp denne muligheten som gjør at meldepliktsystemet blir ansett som et legitimt middel for å både avskrekke og avdekke doping i idretten. I følge WADA er testing utenfor konkurranse avgjørende i kampen mot doping. Det kan forklares med at en rekke forbudte stoffer og metoder bare kan påvises i en tidsbegrenset periode, samtidig som det kan gi en prestasjonsfremmende effekt over tid. Alle nasjonale antidopingorganisasjoner og internasjonale særforbund som er tilsluttet WADA-koden, er forpliktet til å opprette prioriterte utøverlister. Det er en liste med et utvalg av de fremste idrettsutøverne innenfor gitte idretter (registered testing pool). Utøvere som står på overnevnte liste må være tilgjengelig for uanmeldte dopingkontroller 365 dager i året. Hvilket innebærer at de i forkant av hvert kvartal må rapportere inn detaljert utøverinformasjon for tre måneder frem i tid, samt endre informasjonen fortløpende i tråd med endringer i hverdagen (WADA, 2016b).

2.3.1 ADAMS

Utøverinformasjonen skal rapporteres i Anti-Doping Administration & Management System (ADAMS). Det er et nettbasert databehandlingsprogram som ble introdusert av WADA i 2005. Her har utøverne hver sin elektroniske kalender hvor de registrer og oppdaterer utøverinformasjonen. Informasjonen er tilgjengelig for utøverens nasjonale antidopingorganisasjon, internasjonale særforbund, samt WADA – og benyttes for at antidopingmyndighetene skal kunne planlegge og gjennomføre uanmeldte dopingkontroller (WADA, 2015b). ADAMS forenkler de daglige aktivitetene til alle aktørene i antidoping-nettverket: fra utøvere som rapporterer utøverinformasjon, til antidopingorganisasjoner som bestiller dopingtester, til laboratorier som rapporterer resultater, og til antidopingorganisasjoner som administrerer resultater. Dette skal bidra til å øke effektiviteten og harmoniseringen av kampen mot doping i idretten. Videre forklarer WADA at ADAMS er enkelt å bruke. Utøverne kan rapportere og endre utøverinformasjonen fortløpende på nett,

med en tekstmelding, med ADAMS-appen, eller ved å ringe inn (WADA, 2015). Appen blir fremhevet som en særlig enkel måte å rapportere og/eller endre utøverinformasjonen på: «*The app provides athletes with an easy, accessible way to report their whereabouts and remain in observance of the relevant regulations (...) Everyone benefits from this efficient solution, and we are pleased to offer the app*» (WADA, 2013).

2.3.2 Meldepliktsystemet i henhold til norsk praksis

Antidoping Norge definerer i dag den prioriterte utøverlisten som meldepliktutøverlisten, og det er ADNO som beslutter hvem som skal anses som meldepliktutøvere og inngå i meldepliktutøverlisten. I henhold til ADNO (2016) er det i underkant av 150 personer som står på denne listen. Når en utøver blir utpekt som meldepliktig vil han eller hun bli skriftlig informert av ADNO. En norsk meldepliktutøver er pliktig til å oppgi utøverinformasjon i forkant av hvert kvartal for tre måneder, som innebærer: 1) fullt navn, telefonnummer, e-postadresse, bopeladresse og postadresse; 2) funksjonshemming som kan ha betydning for prøvetakning; 3) samtlige idrettsgrener som utøver deltar i; 4) overnattingadresse for hver dag; 5) planlagte konkurranser, inkludert tidspunkt, sted og adresse for konkurransen; 6) faste treningstider og faste treningsadresser; 7) adresse med detaljert informasjon om tilgang slik at utøver kan nås for dopingkontroll uten forhåndsvarsel i garantitiden; og 8) garantitid. Med garantitid menes en periode på en time mellom klokken 05.00 og 23.00 hvert døgn, hvor en utøver med meldeplikt må være tilgjengelig for uanmeldt dopingkontroll. En utøver kan motta en advarsel dersom han eller ikke rapporterer utøverinformasjon til rett tid; ikke gir tilstrekkelig, korrekt og/eller oppdatert utøverinformasjon; eller ikke gjør seg tilgjengelig i garantitiden. For å ilegge en advarsel må det foreligge uaktsomhet eller forsett fra utøverens side (ADNO, 2016a). Under WADA-koden fra 2004 var det store forskjeller i forhold til hvordan ulike nasjoner sanksjonerte brudd på meldeplikten, samt hva som skulle ligge til grunn for å motta en advarsel. WADA (2015b) viser for eksempel at grunnlaget for brudd på meldeplikten varierte mellom nasjonale antidopingorganisasjoner fra tre advarsler i løpet av 18 måneder til tre advarsler i løpet av fem år. Videre varierte sanksjonen for regelbrudd fra tre måneders – til to års utestengelse fra idretten. WADA har siden dette skjerpet kravet. Koden fra 2015 angir en standardsanksjon på to år med mulighet for reduksjon til inntil ett år, samt en «tre advarsler på 12 måneder»-regel. Det har i følge WADA bidratt til en mer konsekvent og rettferdig antidopingpolitikk (WADA, 2015b). I Norge vedtas advarsler av Meldepliktkomiteen, og ved vedtak om advarsel kan denne påklages til en klagenemd. Begge

disse organene er uavhengige, og oppnevnes av styret i Antidoping Norge. Dersom en utøver bryter med meldeplikten og mottar tre advarsler innenfor en tolv måneders periode, kan det medføre utestengelse fra idretten i ett til to år. Ett brudd på meldeplikten er å regne som en overtredelse av dopingbestemmelsene, og blir dermed sanksjonert på lik linje med andre dopingovertredelser (ADNO, 2016b).

2.3.3 Brudd på meldeplikten og norske utøvers betraktninger av meldepliktsystemet

I Norge fikk vi den første dommen for brudd på meldeplikten i 2007. Den kom som et resultat av at bryteren Gudrun Høie mottok fire advarsler i en periode fra 2005 til 2006. April 2007 ble Høie dømt av domsutvalget i Norges Idrettsforbund til seks måneders utestengelse fra idretten (Kragset, 2007). I 2008 var vi vitne til en likende sak, da sandvolleyballspilleren Vegard Høidalen ble utestengt fra idretten i fire måneder. Høidalen mottok tre advarsler fra 2006 til 2008, for å ikke ha rapportert inn nøyaktig informasjon om hvor han befant seg. I 2009 ble han frikjent av appellutvalget i idrettsforbundet (Ruud, 2008). I kjølevannet av dommen hadde Høidalen følgende å si til en journalist i VG:

«Meldepliktsystemet fungerer ikke som det skal. Alle kan glemme seg bort, men man skal ikke kunne bli utestengt fra idretten for å glemme. Man skal bli utestengt fordi man tester positivt på doping» (Ulekleiv, 2008).

«Høidalen-saken» rettet en offentlig oppmerksomhet rundt meldepliktsystemet, og Høidalen selv har vært en aktiv pådriver i å sette meldepliktsystemet under debatt. Han har gått hardt ut for å sette fokus på det han mener er grunnleggende svakheter med meldepliktsystemet – med et ønske om å gjøre systemet bedre og mer rettferdig. Høidalens kanskje største «kampsak» er forskjellene mellom antidopingarbeidet i ulike nasjoner. Her argumenterer han for at det er utopisk å tro at alle land har klart å implementere meldepliktsystemet. (Sivertsen, 2008a).

Høidalen har blant annet fått støtte av roeren Olaf Tufte, som i 2008 uttalte at meldepliktsystemet oppleves som strengere enn å ha en betinget fengselsdom. Tufte fortalte at ADNO skal være der for utøverne, og slik som meldepliktsystemet er lagt opp, føler han at de er i mot dem (Sivertsen, 2008b). Skiskytteren Ole Einar Bjørndalen stiller seg også kritisk til visse aspekter ved meldepliktsystemet. I 2013 uttalte Bjørndalen at meldepliktsystemet er bra, men at det har noen svakheter, og kan optimaliseres. Han mener

det er uheldig om utøvere som roter med meldeplikten skal behandles på lik linje som de som driver med systematisk doping, eller som bevisst har forsøkt å lure seg unna en dopingtest. Bjørndalen er redd for at man kan ende opp med å felle utøvere som ikke er ute etter å jukse, men som bare har glemte å melde fra om hvor de befinner seg til enhver tid. Videre uttalte Bjørndalen at meldepliktsystemet kan være et mareritt for utøvere som har full jobb og familie ved siden av idretten (Magnussen, 2013).

Men det er flere av de norske toppidrettsutøverne som tar meldeplikten med «knusende ro». Skiløperen Ola Vigen Hattestad fortalte Aftenposten i 2008 at meldeplikten er noe man blir vant til. Han sammenlikner det litt som å pusse tennene, og fortalte at det er noe man må gjøre – men det er ikke noe man bruker energi på. I Aftenpostens artikkel fra 2008 får Vigen Hattestad støtte av skiløperen Astrid Uhrenholdt Jacobsen. Her uttalte Uhrenholdt Jacobsen at hun ikke opplever meldeplikten som noe særlig stressene, men at den største utfordringen er å vite hvor man er tre måneder frem i tid (Sivertsen, 2008b). I 2009 fikk meldepliktsystemet en offentlig støtte av spydkasteren Andreas Thorkildsen, som uttalte at det er trist at store idrettsprofiler kritiserer meldepliktsystemet. I følge Thorkildsen er systemet prisen man må betale for en ren idrett. På bakgrunn av trening og konkurranse mente Thorkildsen at de fleste vet hvor de er til enhver tid. Videre opplevde ikke Thorkildsen at meldeplikten er noe stort offer i forhold til hva man må gi i andre jobber. Han forstod heller ikke kritikken som går på at meldepliktsystemet bryter med privatlivets fred. Det begrunnet han med at det er nødvendig i forhold til å hindre doping i idretten (Ulekleiv, 2009). Skiløperen Petter Northug er også en av dem som har tro på meldepliktsystemet, samt den jobben dopingjegerne gjør. I 2014 uttalte Northug at han tror alle som får en advarsel skjerper seg. Han sammenliknet det som å få gult kort i fotball – man blir mer på hugget, og skjerpet i etterkant (Mangelrød, 2014).

Delkapittelet representerer ytringene til kun et fåtall norske toppidrettsutøvere. Tross dette danner det fremdeles et bilde av hvilke holdninger og oppfatninger norske utøvere har til meldepliktsystemet. For denne studien blir det interessant å se om utøvernes oppfatninger av systemet samsvarer med noen av disse. Det må likevel poengteres at det som fremgår i pressen tross alt er det som fremgår i pressen. Med denne vitenskapelige studien vil jeg kunne bidra med mer valide tendenser, eller dybdestikk, enn hva som fremkommer i media.

3.0 Tidligere forskning på feltet

I det følgende vil jeg presentere relevante studier som vil kaste lys over denne studiens kontekst og resultater. I delkapittel 3.1 vil jeg redegjøre for søkeprosessen etter relevant litteratur. Feltet for denne studien innebefatter meldepliktsystemet og testing utenfor konkurranse. Jeg vil derfor kun presentere studier og forskningsfunn som omhandler disse temaene. I delkapittel 3.2 presenteres studier om meldepliktsystemet fra et organisasjonsperspektiv. I delkapittel 3.3 vil jeg presentere studier om meldepliktsystemet fra et utøverperspektiv. Avslutningsvis i delkapittel 3.4 vil jeg oppsummere og sammenfatte resultatene fra de ulike studiene.

3.1 Søkeprosessen

I søken etter relevant litteratur benyttet jeg meg primært av Google Scholar og Sport Discuss. I denne prosessen brukte jeg blant annet følgende søkeord: *Anti-doping policy, elite athletes, whereabouts reporting system, WADA, World Anti-Doping Code, anti-doping practice, doping in sports, athletes perspective, organization of elite sports, harmonization, surveillance*. Det primære utvalget til forskningsartikler var imidlertid via det Thagaard (2013) omtaler som snøballmetoden. Det innebærer at jeg tok utgangspunkt i relevante artiklers referanselister, som ledet meg videre til andre artikler som fremsto som relevante i forhold til studiens siktemål. Med en bachelorgrad i Sport Management, samt en stor interesse for temaet, er jeg i tillegg kjent med at Dag Vidar Hanstad, Sigmund Loland, Barrie Houlihan og Marie Overbye er blant flere viktige bidragsytere på feltet. Jeg fant derfor disse som et legitimt startsted for mitt søk etter relevant litteratur.

3.2 Forskning på meldepliktsystemet fra et organisasjonsperspektiv

Fra et organisasjonsperspektiv, belyste Hanstad & Loland (2005; 2008) i sine studier hvordan meldepliktsystemet er implementert av ulike nasjonale antidopingbyråer (NADO). Med utgangspunkt i 202 nasjonale olympiske komiteer (NOK), viste studien at det eksisterte rundt 90 NADOer, hvor omlag 40 var operative. Status som en god NADO stiller visse krav. Det innebærer blant annet: en ISO-sertifisering (Internasjonal Standard Organization); utenfor konkurranse tester for WADA; å handle i tråd med WADA-programmet; samt å gjennomføre et rimelig antall effektive dopingkontroller. Hanstad & Loland (2005) kom frem til at 20

NADOer oppfylte disse kravene. I senere tid har Hanstad & Loland (2008) antydnet at kun 6-8 NADOer kunne beskrives som «best practice»-organisasjoner innenfor feltet.

Hanstad, Skille & Loland (2010) undersøkte hvordan WADA-koden har blitt implementert på tvers av nasjoner. Studien tok utgangspunkt i 32 nasjonale antidopingbyråer, og konkluderte med at det var store variasjoner mellom landene i forhold til hvordan koden har blitt implementert. Denne konklusjonen baserte seg på resultatene som viste at: kun 23 av 32 NADOer hadde prioritert utøverlister (meldepliktutøverliste); kun 11 NADOer krevde at utøvere var tilgjengelig for testing hver dag; og en av fem NADOer manglet prosedyrer for å håndtere utøvere som ikke rapportere utøverinformasjon. Hanstad et al. (2010) pekte på at WADAs største utfordring er å definere tydelig hvilke regler og sanksjoner som skal være uniformt og globalt implementert, samt hvilke regler som kan være åpne for tolkning.

I en WADA-rapport (Pound, Ayotte, Parkinson, Pengilly & Ryan, 2012) identifiseres en rekke svakheter på alle nivåer innenfor antidopingarbeidet. I forhold til kvaliteten på NADOer, fant de blant annet at det var: mangel på overholdelse av WADA-koden; mange NADOer med manglende engasjement til en seriøs innsats i antidopingarbeidet; og ingen standarder var etablert for å sikre minimumskompetanse for NADOer – spesielt med hensyn til kvalitetsstandarder for testing og overvåkning av kodeoverenstemmelse. Rapporten konkluderte med at de virkelige problemene handlet om menneskelige og politiske faktorer. Det er ingen generell «appetitt» til verken å legge inn anstrengelser eller økonomi i et vellykket antidopingarbeid. Videre hevdet Pound et al. (2012) at den ujevne standarden på antidopingarbeidet på tvers av nasjoner reduserer utøvernes tillitt til meldepliktsystemet.

I denne sammenheng er det relevant å inkludere Barrie Houlihan's publikasjon, *Achieving compliance in international anti-doping policy: An analysis of the 2009 World Anti-Doping Code*, fra 2013. Houlihan (2013) undersøker hvor vidt WADA-koden og UNESCO-konvensjonen har blitt implementert og overholdt, av sentrale aktører på antidopingfeltet. I følge Houlihan har WADA vært ekstremt vellykket i forhold til å ha etablert en koordinert tilnærming til doping i idretten. Houlihan pekte på at WADA har samlet tre nivåer av interessenter: nasjonale myndigheter, internasjonale særforbund (IF), og idrettsarrangører. Videre fremhevet han at WADA-koden ble raskt ratifisert av IFer og andre organisasjoner på antidopingfeltet. Likedan hvor raskt UNESCO-konvensjonen ble ratifisert. Til tross for at det har vært tydelig fremgang i kampen mot doping, mente Houlihan (2013) at tempoet på

implementering og overholdelse, nødvendigvis ikke er en indikasjon på kvalitet av overholdelse og etterlevelse. I følge Houlihan er det flere nasjonale myndigheter, IFer, og NADOer som har vist lite engasjement knyttet til dette. Med referanse til blant annet Pound et al. (2012), argumenterte Houlihan (2013) for at den globale kampen mot doping i idretten står ovenfor tre relaterte utfordringer: hvordan overvåke kodeoverholdelse; hvordan styrke implementeringen og overholdelsen av de formelle kravene til WADA-koden og UNESCO-konvensjonen; samt hvordan forbedre det daglige engasjementet og forpliktelsen til koden og konvensjonen.

Som det fremkommer av WADA (2017d), er det i dag 140 ulike NADOs som har akseptert WADA-koden. Derimot kommer det ikke frem hvor mange av disse som oppfyller kravene for hva det vil si å være en god NADO i forhold til ISO-sertifisering.

3.3 Forskning på meldepliktsystemet fra et utøverperspektiv

Utvalgte toppidrettsutøveres plikt til å rapportere utøverinformasjon er et kontroversielt og debattert element ved WADA-koden. Til tross for at meldepliktsystemet har en reell innvirkning på utøveres liv, er systemet fra et utøverperspektiv relativt lite utforsket (Overbye & Wagner, 2014). Likevel finner vi noen viktige studier.

Hanstad, Skille & Thurston (2009) var først ut med å undersøke hvordan de som faktisk er «gjenstand» for systemet, opplever det. Med sikte på å utforske utøveres perspektiv på antidopingarbeidet i idretten generelt – og meldepliktsystemet spesielt – ble det gjennomført en spørreundersøkelse blant alle norske utøvere på den prioriterte utøverlisten. Til tross for gode intensjoner, fant de at systemet har generert flere utilsiktede konsekvenser. Forskerne indikerte at utøverne hadde utviklet negative holdninger til antidopingarbeidet. Det kunne forklares med at de opplevde meldepliktsystemet som frustrerende og urettferdig.

Holdningene var henholdsvis relatert til: tekniske utfordringer i forbindelse med å rapportere utøverinformasjon; urettferdighet på bakgrunn av uoverensstemmelse mellom en overtredelse og den påfølgende sanksjonen; urettferdighet på bakgrunn av store variasjoner i implementeringen på tvers av nasjoner. Resultatene viste at omlag fire av ti opplevde meldepliktsystemet som et viktig bidrag i kampen mot doping

Et annet bidrag på denne tiden var Hanstad & Loland (2009a). Med sin studie undersøkte de norske utøveres holdninger til meldepliktsystemet, samt etiske spørsmål knyttet utøvernes autonomi, og retten til selvbestemmelse. 236 utøvere på den prioriterte utøverlista gjennomførte en survey. Det generelle inntrykket var at utøverne hadde tillit til og stolte på antidopingarbeidet i idretten. Likevel indikerte resultatene at de var langt fra fornøyd med meldepliktsystemet. Hanstad og Loland mente dog at argumentene mot systemet ikke fremstod som «sterke nok», i forhold til argumentene som støttet systemet. Studien konkluderte derfor med at meldepliktsystemet bidrar til et mer effektivt antidopingarbeid.

En sterk røst i denne debatten er Verner Møller. I lys av Foucaults teori om *overvåkning* og *straff*, har Møller (2009; 2011) analysert hvorvidt meldepliktsystemet kan betraktes som overvåking. I sin analyse hevdet han at meldepliktsystemet fører til at utøverne føler seg under systematisk mistanke: «(...) de behøver ikke at påkalde sig mistanke; de er per definisjon qua eliteatleter under mistanke» (Møller, 2009, s. 43). Videre argumenterte Møller (2009; 2011) for at et GPS-system ville vært et hensiktsmessig verktøy i kampen mot doping. I denne diskusjonen refererte han til utøvere som mener at det ville forenklet rapporteringen av utøverinformasjon. Utøverne hevdet at et GPS-system ikke ville medført noen form for økt opplevelse av overvåkning. Møller argumenterte også for at bruken av GPS ville gjort det lettere for antidopingmyndighetene å avsløre systematisk doping. Waddington (2010) tydeliggjorde overvåkingen av utøverne ved å dra en parallell til hvordan dømte kriminelle og løslatte pedofile overvåkes og kontrolleres. For han var det ikke spørsmål om meldepliktsystemet er overvåkende og inngripende – det er det ingen tvil om. Waddington stilte heller spørsmålstegn ved om denne formen for kontroll og overvåkning kan legitimeres: «*In terms of privacy, the key question is therefore not whether drug testing in general and the whereabouts system in particular constitute invasions of privacy – they clearly do – but rather, whether such invasions of the privacy of athletes can be justified*» (s. 258).

Overbye & Wagner (2014) har undersøkt danske idrettsutøveres oppfatninger og tillitt til meldepliktsystemet. Totalt 645 danske idrettsutøvere – både med og uten forpliktelser til meldepliktsystemet – gjennomførte en nettbasert spørreundersøkelse. Resultatene viste at utøverne hadde et ambivalent forhold til meldepliktsystemet. Majoriteten av utøverne syntes å akseptere systemet som en nødvendighet, en plikt, eller som ett komplementerende element. På den annen side har systemet i større eller mindre grad en negativ innvirkning på utøvernes hverdag: tre fjerdedeler oppgav at det er for tidskrevende; frykt for en advarsel var en

bekymring for mer enn halvparten; fire av ti følte at gleden ved å være en toppidrettsutøver blir redusert; fire av ti betraktet systemet som overvåkning; utøvernes tillit til meldepliktsystemet var lav når det kom til spørsmål som angår hvordan meldepliktsystemet fungerer i andre land. I tillegg syntes mistilliten å øke når utøverne hadde personlig erfaring med å rapportere utøverinformasjon. Overbye & Wagner (2014) antydte at skepsis og barrierer knyttet til meldepliktsystemet virket å være dypt forankret på utøvernivå.

En liknende studie ble gjennomført av Valkenburg, de Hon & van Hilvoorde (2014). Her responderte 129 nederlandske toppidrettsutøvere (registrert på en nasjonale og/eller internasjonal prioritert utøverliste) på en strukturert spørreundersøkelse. Studien hadde som siktemål å undersøke hvilke holdninger utøverne hadde til meldepliktsystemet, samt om rapportering av utøverinformasjon gikk på bekostning av deres privatliv. Majoriteten av respondentene virket å støtte testing utenfor konkurranse. I tillegg fremkom det av resultatene at flertallet hadde tillit til konfidensiell behandling av utøverinformasjonen. Resultatene indikerte dog en utbredt misnøye knyttet til meldepliktsystemet: halvparten av utøverne opplevde garantitimen som en begrensning for friheten; nesten en av tre opplevde at meldepliktsystemet hadde en negativ innflytelse på gleden ved å være toppidrettsutøver; rundt to av ti ville godtatt å bruke et permanent armbånd eller ankelarmbånd, eller akseptert å bli implantert med en GPS-brikke for å gjøre fremtidig dopingtesting enklere. Valkenburg et al. (2014) konkluderte med at dagens meldepliktsystem må forbedres for å øke utøvernes støtte og tillit til antidopingreglementet. Videre hevdet forskerne at utøverne må være involvert i prosessen når ny antidopingpolitikk implementeres. Studien indikerte således at utøverne trolig ikke ville godtatt en større inngripen på personvernet og privatlivets fred, enn hva dagens meldepliktsystem innebærer.

Efverström, Ahmadi, Hoff & Bäckström (2016) undersøkte hvordan 261 toppidrettsutøvere fra 51 forskjellige nasjoner og fire forskjellige idretter opplevde og oppfattet antidopingarbeidet i idretten. Forskerne ønsket å se på hvordan utøvernes oppfatninger kunne forstås i lys av et legitimitetsperspektiv. Resultatene indikerte at meldepliktsystemet fremstod som den største kilden til frustrasjon hos utøverne: en tredjedel oppgav at det er problematisk å rapportere utøverinformasjon; en tredjedel følte at systemet reduserer gleden ved å være toppidrettsutøver; tre av fire var bekymret for at de ikke ville være tilgjengelige for testing i tråd med hva de hadde meldt inn; erfarne utøvere var betydelig mer bekymret for ikke å være tilgjengelig for testing; nesten halvparten følte seg overvåket; over halvparten

opplevde at menneskene rundt dem synes at meldepliktsystemet begrenser deres sosiale liv; nesten halvparten hadde ikke tillitt til at systemet fungerte som det skulle på tvers av nasjoner. Det generelle bildet som fremgår av Efverström et al. (2016) er at utøverne har positive holdninger knyttet til antidoping. Det kan dog virke som at når antidopingarbeidet og antidopingpolitikken blir satt ut i praksis, er det visse aspekter som blir møtt med skepsis. Fra et legitimitetsperspektiv virker det som at utøvernes skepsis er knyttet til de praktiske prosedyrene, spørsmål knyttet til personvern, samt en oppfatning om at systemet ikke er harmonisert. Videre mente Efverström et al. (2016) at utøverne ikke er tilstrekkelig involvert i implementeringen av antidopingpolitikken som de selv er gjenstand for.

3.4 Oppsummering

Det er ingen tvil om at etableringen av WADA og involveringen fra offentlige myndigheter har ført til en mer effektiv kamp mot doping. Videre har antallet organisasjoner som er en del av antidopingfeltet økt siden WADA kom på banen. Tross dette er det stor variasjon mellom ulike nasjoner i forhold til hvordan kjerneaspekter ved WADAs politikk har blitt implementert og overholdt. For denne studien er det spesielt interessant at studiene peker på store kvalitetsforskjeller på standarden på de ulike nasjonale antidopingbyråene (NADOer). Disse forskjellene blir svært fremtredende i forhold til: hvordan utøvere blir satt på prioriterte utøverlister; hvilke krav som stilles til utøvere i forhold til å være tilgjengelig for dopingtester; og hvilke sanksjoner utøvere blir møtt med. Dette er en tydelig indikasjon på at utøverne har rett i sine antagelser vedrørende harmoniseringen av meldepliktsystemet på organisasjonsnivå.

Studiene som er presentert i delkapittel 3.3 indikerer at det er enighet blant forskerne om at utøverne aksepterer meldepliktsystemet som en nødvendighet i kampen mot doping i idretten. Likevel rapporter forskerne at meldepliktsystemet har gitt noen utilsiktede konsekvenser for «rene» utøvere. Konsekvensene dreier seg blant annet om praktiske utfordringer. I tillegg indikerer forskerne at meldepliktsystemet reiser flere prinsipielle spørsmål knyttet til utøverens personvern, autonomi og retten til selvbestemmelse. Problemer med å harmonisere meldepliktsystemet har også ført til en annen utilsiktet konsekvens. Det har skapt en ny form for urettferdighet. Utøverne opplever det som urettferdig om konkurrenter ikke er underlagt samme form for kontroll og overvåkning.

4.0 Teoretisk rammeverk

Hensikten med dette kapittelet er å etablere et begrepsapparat og teoretisk rammeverk som er velegnet til å belyse det studien søker å besvare. Det vil jeg gjøre ved å presentere og redegjøre for to relevante teoretiske perspektiver. Først presenteres det teoretiske perspektivet *sensemaking*. Sensemaking er en prosess hvor mennesker gjennom fortolkning forsøker å forstå hendelser som er tvetydige, forvirrende, eller som er preget av brutte forventninger. (Weick, 1995; Maitlis, 2005; Weber & Glynn, 2006). Det generelle bildet som fremkommer av kapittel 3 er at meldepliktsystemet har generert noen utilsiktede konsekvenser for «rene» utøvere – hvor utøverne virker å stille spørsmålstegn ved flere av kravene systemet pålegger dem. Slik jeg forstår sensemaking, er det dermed en fruktbar teori for å undersøke hvordan utøverne gjennom fortolkning danner seg oppfatninger om meldepliktsystemet. Teorien er i tillegg velegnet til å belyse de faktorene som påvirker utøvernes fortolkninger og oppfatninger av systemet. Jeg vil derfor redegjøre kjennetegnene som inngår i Weick's (1995) forståelse av sensemakingprosessen. Videre vil jeg presentere det teoretiske perspektivet *sensegiving*. Det er et annet teoretisk perspektiv, som handler om hvordan noen kan påvirke andre menneskers sensemaking (Gioia & Chittipeddi, 1991). Perspektivet er dermed velegnet for å undersøke hvordan sensegiving fra ADNO påvirker utøvernes oppfatninger av meldepliktsystemet.

4.1 Sensemaking

Sensemakingperspektivet fremstår som relativt selvforklarende da det betyr «the making of sense» (Weick, 1995, s.4): å skape mening om det som skjer og oppleves. Sensemaking kan på norsk forstås som meningsskaping – eller meningsdannelse – og handler om å gi noe mening og skape en forståelse av det gjennom fortolkning. Går vi «dypere» inn i teorien ser vi at sensemaking beskriver bakgrunnen for menneskers meningsdannelse – ved å se på hvordan de konstruerer mening, hvorfor de konstruerer mening, samt hvilket utfall deres forståelse får (Weick, 1995). I lys av denne studien kan teorien anvendes for å forklare hva som utløser utøvernes sensemaking, hvordan utøverne konstruerer mening relatert til ulike sider ved meldepliktsystemet, samt hvilke utfall deres fortolkning av systemet får.

I henhold til Maitlis & Christianson (2014) har sensemakingperspektivet røtter tilbake til starten av 1900-tallet. Det var dog ikke før på slutten av 1960-tallet at sensemaking ble et tema av særlig interesse i organisasjonslitteraturen. På denne tiden ble sensemaking for alvor satt i en organisatorisk kontekst, og begrepet ble introdusert i organisasjonslitteraturen av

forskere som studerte hvordan mening ble konstruert og overført. Med *The Social Psychology of Organizing*, ble Weick (1969) en av dem som bidro til at sensemaking ble et anerkjent teoretisk perspektiv på denne tiden. På 1980-tallet tok forskning innenfor organisasjonsatferd en retning hvor forskere begynte å undersøke selve fundamentet for sensemaking. Her så de på hvordan brutte forventninger utløste sensemaking, og hvordan stimuli fra omgivelsene ble lagt merke til, fortolket, og implementert – samt hvorfor noen signaler fikk mer oppmerksomhet enn andre. Utløsende faktorer for sensemaking vil redegjøres for nærmere senere i kapittelet. På 1990-tallet var Weick (1995) også en sentral bidragsyter. Med *Sensemaking in Organizations* presenterte Weick et omfattende rammeverk for å forstå kjerneaspektene ved sensemaking (Maitlis & Christianson (2014)).

Det største skillet i forståelsen av sensemaking handler om i hvor stor grad det sosiale aspektet har innvirkning på menneskers forståelse av hendelser. Mens noen forskere forklarer sensemaking som en individuell prosess, er Weick (1993;1995) en av flere som ser sensemaking som en sosial prosess som starter på individnivå. Som det fremkommer av Maitlis & Christianson (2014), mener Weick at en må se sensemaking og sosiale strukturer som to motsetninger, men som er avhengig av hverandre. Mennesker eksisterer aldri alene i en organisasjon, og dermed vil meningen som skapes alltid finne sted *mellom* menneskene som eksisterer i organisasjonen. Menneskets oppfatning av verden vil på bakgrunn av dette reflekteres tilbake til organisasjonen som helhet – og motsatt vil organisasjonen påvirke hvordan mennesket forstår verden.

Weick (1995) henviser til Starbuck & Milliken (1988), som forklarer sensemaking som en prosess hvor ulike stimuli plasseres inn i rammer. Rammene er kognitive skjema som beskriver hva mennesker legger merke til, samt hvordan de handler (Bartunek, 1984). Starbuck & Milliken (1988) forklarer at rammene gjør det mulig for mennesker å «comprehend, understand, explain, attribute, extrapolate and predict» (s.51), som i sin tur åpner for å gi mening til deres og organisasjonens handlinger. Motsatt vil måten mennesker og organisasjoner forstår hendelser på, være helt avhengig av hvordan deres rammer er konstruert. Weick (1997) og Weick & Bougon (1986) forklarer rammene som guider og produkter. I henhold til Weick's (1995) forståelse av sensemaking er rammene i tillegg sosialt konstruert – noe som er en tydelig indikasjon på at individuell sensemaking er en sosial prosess. At rammene er guider innebærer blant annet at mennesker refererer til tidligere erfaringer når de står ovenfor uforutsette situasjoner. Ved å koble de ukjente signalene med

kjente referanser vil det gi dem mening til den situasjonen de står ovenfor. For å tydeliggjøre dette bildet viser Weick (1995) til den velkjente frasen «frame of reference». At rammene er produkter kan forklares med at konseptene vil endres kontinuerlig for å gi plass til nye erfaringer. I forhold til denne studien vil utøvernes rammer kunne si noe om hva de vektlegger i sin forståelse og oppfatninger av antidopingarbeidet i idretten generelt og meldepliktsystemet spesielt.

4.2 Hva setter i gang sensemakingprosessen?

«Explicit efforts at sensemaking tend to occur when the current state of the world is perceived to be different from the expected state of the world, or when there is no obvious way to engage in the world» (Weick et al., 2005, s. 409).

Signaler fra omgivelsene har stor betydning i forhold til sensemaking. Det er signalene fra omgivelsene som utløser sensemakingprosessen. Disse signalene blir ofte omtalt som «triggere» – som er en benevnelse jeg vil benytte meg av videre i oppgaven. Triggere kan være knyttet til hendelser, problemer, eller situasjoner hvor meningen er forvirrende, overraskende eller tvetydig, og/eller hvor utfallet er usikkert (Weick, 1995; Maitlis, 2005; Weber & Glynn, 2006). Når mennesker legger merke til slike hendelser vil det avbryte deres pågående flyt. Det forstyrrer deres forståelse av verden, og skaper en usikkerhet om hvordan en skal handle. Det skjer som følge av avvik mellom forventinger og virkelighet – enten ved at en uventet hendelse inntreffer, eller ved at en forventet hendelse ikke inntreffer (Maitlis & Christianson, 2014). Sensemaking er altså en prosess hvor mennesker forsøker å forstå hendelser som er forvirrende, tvetydige, overraskende, eller preget av brutte forventninger. Slike avvikende hendelser utløser nemlig et behov for en oppklaring. De brutte forventningene kan variere i styrke. Weick & Sutcliffe (2007) fremhever at de kan de fremstå som vage, ved at noe føles feil, «*but you can't put your finger on it*» (s.31). Motsatt fremstår de som sterke når «*people suddenly and deeply feel that the universe is no longer a rational, orderly system* (Weick, 1993, s. 633). De brutte forventningene er i tillegg subjektive. Det innebærer at hvor viktige signalene oppleves blir påvirket en rekke faktorer – inkludert dens innvirkning på individuell, sosial, eller organisatoriske identitet, samt personlige og strategiske mål (Balogun & Johnson, 2005; Maitlis & Christianson, 2014).

Innenfor feltet finnes det ulike studier som viser at sensemaking kan bli trigget av; ny teknologi (Griffith, 1999), organisatoriske endringer (Gioia & Chittipeddi, 1991; Balogun &

Johnson, 2005), organisatoriske kriser (Weick, 1993), eller når en organisasjon må håndtere motsetninger, tvetydigheter eller uoverensstemmelser innenfor eller mellom organisasjoner (Weick, 1995; Weber & Glynn, 2006). Videre hevder Maitlis (2005) at sensemaking blir trigget når «*members confront events, issues, and actions that are somehow surprising or confusing*» (s.21).

Som vi ser kan det virke som at det er en konsensus blant ulike bidragsytere innenfor feltet, i forhold til at sensemaking knyttes til tvetydighet, usikkerhet, forvirring og uforutsigbarhet.

4.3 Sensemakingprosessen

Sensemakingprosessen kan, som nevnt, beskrives som den «handlingen» som skjer når mennesker står ovenfor avvikende hendelser eller situasjoner som trigger et behov for en oppklaring. Sagt på en annen måte: når mennesker forsøker å skape mening i en «verden» som ser annerledes ut enn før hendelsen eller situasjonen inntraff. Weick (1995) beskriver sensemakingprosessen gjennom syv *properties* eller *characteristics*. For denne studien har jeg valgt å omtale disse som *kjennetegn*. I henhold til Weick (1995) fungerer kjennetegnene som retningslinjer ved forskning på sensemaking i den forstand at de foreslår hva sensemaking er, hvordan det fungerer, og hvor det kan svikte. I møte med en hendelse som krever fortolkning, foregår sensemaking med utgangspunkt i: 1) identitetskonstruksjon (*grounded in identity construction*); 2) retrospektive prosesser (*retrospective*); 3) konstruksjon av fornuftige omgivelser (*enactive of sensible environments*); 4) sosiale prosesser (*social*); 5) en kontinuerlig prosess (*ongoing*); 6) signaler fra omgivelsene (*focused on and by extracted cues*); og 7) plausibilitet fremfor nøyaktighet (*driven by plausibility rather than accuracy*) (s. 17). I det følgende vil jeg redegjøre for disse syv kjennetegnene.

4.3.1 Identitetskonstruksjon

«*How can I know what I think until I see what I say*» (Weick 1995, s. 18). Med dette mener Weick at individet diskuterer med seg selv – som et første skritt på veien til å skape mening med andre. Weick (1995) ser sensemaking som en sosial prosess, men som alltid starter på et individnivå hos personen. At sensemaking er forankret i identitetskonstruksjon betyr at hvem vi oppfatter at vi er og hvilke faktorer som former vårt liv, påvirker hvordan vi ser verden. Identiteten har dermed innflytelse på hvilke signaler mennesker har tillit til for å gi mening til våre handlinger. Helms Mills, Thurlow og Mills (2010) ser også identitet som et sosialt

konstruert fenomen. De mener at menneskers identitet kontinuerlig redefineres som et resultat av våre erfaringer og kontakt med andre. Sensemakingprosesser er i tillegg selvreferensiell. Det betyr at menneskers meningsskaping og fortolkninger avhenger av både identitet, samt hvordan erfaringer og kontakt med andre i omgivelsene påvirker identiteten (Weick 1995).

Weick viser til at identitet består av to elementer: den personlige identiteten og den sosiale identiteten. Den personlige identitet handler om hvordan individet og/eller organisasjonen oppfatter seg selv som en unik enhet. Mens den sosiale identiteten gjenspeiler «gruppen» som individet eller organisasjonen sammenligner seg med, og føler seg som en del av (Weick, 1995). I forhold til sosial identitet vil det bety at mennesker kan ha ulike identiteter knyttet til ulike sosiale roller. For denne studien er det for eksempel rimelig å anta at utøverne har en identitet (rolle) knyttet til idrettsgrenen – eller idrettsmiljøet – som de tilhører (f.eks. en snowboardidentitet eller en friidrettsidentitet). Like så er det en rimelig å tro at utøverne har en idrettsidentitet som blir formet på bakgrunn av deres identitet (rolle) i den norske idrettskulturen.

«Image» er et annet element som inngår i identitetskonstruksjon. Det handler om hvordan mennesket eller organisasjonen fortolker at omverdenen ser dem. I Weick (1995) henvises det til Dutton & Dukerich (1991), som forklarer en organisasjons image som den tro medlemmene i organisasjonen har om hvordan utenforstående oppfatter organisasjonen. Videre hevder Weick (1995) at mennesker er personlig motivert til å bevare et positivt organisatorisk image:

«personal identities are formed and modified in part by how they believe others view the organization for which they work for. The close link between an individual's character and an organization's image implies that individuals are personally motivated to preserve a positiv organizational image» (s.21).

Videre fremheves en identitetstrussel som en kraftfull utløsende faktor for menneskers og organisasjoners sensemaking (Maitlis og Christianson 2014). Det står i tråd med Weick (1995) som hevder at *«sensemaking is triggered by a failure to confirm one's self» (s. 23)*. Spørsmålet om identitet blir altså svært fremtredende når mennesker eller organisasjoner står ovenfor noe som oppleves som en trussel for deres identitet.

Identitetskonstruksjon vil i lys av denne studien kunne si noe om hvordan utøverne tar utgangspunkt i sin personlige meningsdannelse, samt hvordan deres ulike identiteter (sosiale roller) påvirker deres fortolkning og meningsdannelse knyttet til meldepliktsystemet og antidopingarbeidet i idretten.

4.3.2 Retrospektive prosesser

I henhold til Weick (1995) er sensemaking retrospektiv på den måten at menneskers handlinger først gir mening etter at handlingen er utført. Hvordan mennesker ser tilbake på det de har gjort, tilskriver handlingen mening. Retrospekt gjør dermed at mennesker eller organisasjoner kan se tilbake på hva de har gjort ved liknende hendelser tidligere, og gi klarhet i hvorfor man valgte å handle slik man gjorde. Mer presist: rasjonaliserer mennesker ny handling ut i fra mening som allerede er skapt. Det kan forklares med at retrospekt alltid vil fremstå som mer rasjonelt og organisert enn nåværende og fremtidige hendelser. Weicks (1995) argumenter samsvarer med Helms Mills et al (2010), som mener at når vi skaper mening retrospektivt stoler vi på tidligere erfaringer når vi fortolker den nåværende situasjonen. I denne studien kan retrospeksjon være med på å gi svar på om det finnes tidligere hendelser som påvirker hvordan utøverne fortolker og oppfatter både antidopingarbeidet i idretten og meldepliktsystemet.

4.3.3 Konstruksjon av fornuftige omgivelser

«*People create their own environments and those environments create them*» (Weick, 1995, s. 34). Weick bruker ordet *enactment* for å forklare det faktum at mennesker i organisasjonslivet ofte er delaktige i å konstruere miljøene som de er en del av. I henhold til Weick er denne prosessen nødvendig for sensemaking, og dreier seg om hvordan mennesker gjennom handlinger aktivt involverer seg i å forme sine egne erfaringer, og på denne måten konstruere det miljøet som de er en del av (Weick, 1979; Hansen, 2014). Mennesker og organisasjoner vil i tillegg påvirkes av miljøet og respondere i forhold til forventningene miljøet tillegger dem. Det innebærer at miljøet og omgivelsene kan være med på å begrense menneskers handlinger (Weick, 1995; Helms Mills et al., 2010). Dette kjennetegnet ved sensemakingprosessen kan i lys av denne studien gi svar på om utøvernes miljø og omgivelser påvirker hvordan de oppfatter meldepliktsystemet.

4.3.4 Sosiale prosesser

Som nevnt ser Weick (1995) sensemaking som både en individuell og en sosial prosess. Han mener at sensemaking starter på individnivå, men at den sosiale konteksten er avgjørende for kollektiv meningsskapning. Det samsvarer med Maitlis (2005), som mener at organisatorisk sensemaking er en fundamental sosial prosess: «*organization members interpret their environment in and through interactions with others, constructing accounts that allow them to comprehend the world and act collectively*» (s. 21). Mennesker fortolker altså omgivelsene via interaksjon med andre, og konstruerer oppfatninger som gjør at de kan forstå verden og handler kollektivt. På denne måten legger menneskers sosiale kontekst føringer for meningen som skapes. Den sosiale konteksten består blant annet av normer og forventninger som har innflytelse på hvordan vi tolker og skaper mening (Weick, 1995). Videre er organisasjoner sosiale på den måten at de har et nettverk av delte meninger som opprettholdes gjennom utvikling og bruk av blant annet felles språk og normer. For denne studien innebærer dette for eksempel at utøverne og den ansatte i ADNO bruker det samme språket og har det samme målet for organisasjonen. Videre vil det sosiale aspektet ved sensemakingprosessen trolig belyse om utøvernes fortolkninger og oppfatninger av meldepliktsystemet påvirkes av normene, meningene, og forventningene som ligger i miljøet som de er en del av.

4.3.5 En pågående prosess

«*Sensemaking never starts. The reason it never starts is that pure duration never stops*» (Weick, 1995, s. 43). Weick (1995) beskriver sensemaking som en pågående prosess. Det forklarer han med at sensemaking aldri starter eller stopper. Virkeligheten er en kontinuerlig strøm av hendelser. Det medfører at mennesker og organisasjoner kontinuerlig, bevisst eller ubevisst, skaper ny mening om hvordan virkeligheten er. Sensemaking vil på bakgrunn av dette forekomme i samme hastighet som menneskers fortolkninger av virkeligheten oppdateres. Til tross for at sensemaking er en kontinuerlig prosess, vil prosessene bli sterkere når det er stor tvetydighet, forvirring, overraskelser, eller brutte forventninger. Slik jeg forstår sensemaking, kan vi dermed si at sensemakingprosessen preges av både stabile faser, og mer akutte og tydelige faser. Sensemaking skjer på bakgrunn av avbrytelser av kontinuerlig forløp, hvor det utløses følelsesmessige reaksjoner. I denne konteksten vil det bety at utøverne alltid vil være i en eller annen form for sensemakingprosess. Samtidig vil meldepliktsystemets ulike krav trolig føre til avvikende situasjoner og hendelser som vil trigge i gang en mer «akutt» sensemakingprosess hos utøverne.

4.3.6 Signaler fra omgivelsene

Weick (1995) forklarer signaler fra omgivelsene som «*simple, familiar structures which people develop a larger sense of what may be occurring*» (s. 50). Han mener at sensemaking innebærer at mennesker aktivt henter ut og filtrerer informasjon fra omgivelsene – og på denne måten konstruerer et bilde av hva som skjer. Det viktigste med signalene er at man har tillit til dem, og at man bruker de samme signalene som referansepunkter for meningen som skapes (Weick, 1995). På bakgrunn av at sensemaking anses som retrospektivt, vil tidligere erfaringer i tillegg påvirke hvilke signaler mennesker henter ut for å skape mening av den nåværende situasjonen (Helms Mills et al., 2010). I følge Helms Mills et al. (2010) er en risiko ved signalene fra omgivelsene er at noen kan få mer oppmerksomhet, og tillegges mer vekt enn andre signaler.

Vi får altså en rekke signaler fra omgivelsene som vi må tolke. Ettersom signalene blir filtrert gjennom individuelle og sosiale filter, vil hvordan de fortolkes variere fra menneske til menneske og organisasjon til organisasjon. Mennesker i en organisasjon kan derfor tolke signaler og skape mening annerledes enn i en annen organisasjon (Weick, 1995). I forhold til meldepliktsystemet kan dette føre til problemer. Det kan forklares med at ulike nasjoner (og utøvere) kan tolke systemet ulikt på bakgrunn av at landene henter ut og fortolker ulike signaler fra omgivelsene. I sin tur vil dette trolig ha en innvirkning på i hvilken grad meldepliktsystemet er harmonisert.

4.3.7 Drevet av plausibilitet fremfor nøyaktighet

Weick (1995) argumenterer for at sensemaking søker troverdighet, rimelighet og sammenheng. Mennesker vil foretrekke det som er plausibelt og troverdig fremfor det som er nøyaktig og detaljert. Mer presist vil mennesker foretrekke sin egen antagelse fremfor nøyaktigheten. For å eksemplifisere dette forklarer Weick (2001) at for å svare på «hva er historien her?» spør heller mennesker «hva er en (troverdig) historie her?». Meningsskaping handler derfor om å finne en akseptabel sammenheng – fremfor å lete etter den «riktige» historien, vil mennesker lete etter en historie som gir tilstrekkelig grad av troverdighet og trygget i forhold til formålet med den nåværende meningsskapingen. På bakgrunn av dette mener Weick (1995) at en sensemaker må vite nok, men ikke for mye. Videre hevder han at det verken er fruktbart eller hensiktsmessig å strebe etter nøyaktighet, og at det kun er plausible fortolkninger av virkeligheten som skaper og gir mening. Weick (1995) argumenterer for at disse fortolkningene er enklere å konstruere, i tillegg til at de har lettere for å få sosial

aksept. Som det fremkommer av McKee, Mills & Driscoll (2008), vil plausibilitet hjelpe oss å forstå hvorfor vi foretrekker noen hendelser og situasjoner fremfor andre, hvorfor vi har ulike fortolkninger av den samme hendelsen eller situasjonen og hvordan vi legitimerer disse (McKee, Mills & Driscoll, 2008).

I lys av denne studien vil det innebære at utøverne ikke trenger å kjenne til hver eneste detalj av meldepliktsystemet eller ADAMS for å «make sense», eller skape en mening av det. Det viktigste vil være at ADAMS eller meldepliktsystemet er plausibelt og troverdig i henhold til antidopingpolitikken bestemt av WADA. Videre argumenterer Weick et al. (2005) for at hva som er plausibelt for ledere ikke nødvendigvis oppleves som plausibelt for de ansatte. I denne konteksten er det rimelig å anta at ADNO tar avgjørelser som oppleves som plausibelt for dem, men som kanskje ikke oppfattes som plausibelt for utøverne.

4.4 Sensegiving

Som det fremkommer av Maitlis & Lawrence (2007) er organisasjonslivet fullt av forsøk på å påvirke hvordan andre oppfatter og forstår verden. Med sin studie introduserte Gioia & Chittipeddi (1991) begrepet sensegiving, for å beskrive hvordan noen mennesker forsøker å påvirke andre menneskers meninger og fortolkninger. Der sensemaking beskriver hvordan mennesker tillegger hendelser mening, forklarer sensegiving på sin side hvordan denne meningsskapelsen kan påvirkes. Mer presist kan vi si at sensegiving er en aktiv og målrettet måte å påvirke sensemaking på (Gioia & Chittipeddi, 1991; Humphreys, Ucbasaran & Lockett, 2011).

Gioia & Chittipeddi definerer sensegiving som:

«Sensegiving is concerned with the process of attempting to influence the sensemaking and meaning construction of others toward a preferred definition of organizational reality» (s. 442)

De ser sensegiving rettet mot andre som en prosess hvor målet er å videreformidle nye forståelser til publikum for å påvirke deres «sensemaking-for-self». Ved å påvirke menneskers «sensemaking-for-self», kan man forme hvordan de både forstår seg selv, samt retningen for organisasjonen (Foldy, Goldman, Ospina, 2008). Sensegiving er ofte studert i en kontekst hvor ledere i en organisasjon strategisk former meningsdannelsen til medlemmene gjennom påvirkningsteknikker (Gioia & Chittipeddi, 1991; Maitlis & Lawrence, 2007;

Rouleau, 2005). Flere studier har i tillegg tatt utgangspunkt i sensegiving for å undersøke hvordan mennesker opplever organisasjonsendringer. Disse studiene argumenterer for at å påvirke menneskers oppfatninger, holdninger og overbevisninger, kan bidra til å styrke deres forpliktelse til organisasjonens mål (Gioia & Chittipeddi, Foldy et al., 2008). Videre vil det å påvirke menneskers meningsdannelse være svært viktig i en organisasjon, fordi det vil bidra til å skape en felles forståelse av organisasjonen. Det vil i sin tur føre til engasjement og vilje, fremfor motstand fra de som sensegivingen er rettet mot (Hansen, 2014; Foldy et al., 2008). Sensegiving blir altså sett på som en betydningsfull aktivitet innad i en organisasjon. Både for ledere, men også for andre aktører i organisasjonen som ønsker å ha en innvirkning på organisasjonens retning (Gioia & Chittipeddi, 1991; Maitlis & Lawrence, 2007). I denne konteksten kan sensegivingperspektivet belyse hvordan ADNO, særforbundene eller andre utøvere i miljøet forsøker å påvirke utøvernes oppfatninger, holdninger eller overbevisninger.

Rouleau (2005) forklarer sensegiving som en prosess som skjer mellom mennesker. En vesentlig del ved denne prosessen er at sensegiveren har et bevisst forhold til å tydelig kommunisere bakgrunnen for sensegivingen. Vellykket sensegiving innebærer dermed at den som skal påvirke andres meningsdannelse (rammer) må forklare hvorfor det som blir gjort faktisk blir gjort. Likeledes argumenterer Gioia & Chittipeddi (1991) for at en sensegiver i denne prosessen må bli ansett som både viktig og interessant, samt vise engasjement, for å kunne påvirke menneskers meningsdannelse. Det stilles altså ulike krav til en sensegiver for at påvirkningen av meningsdannelsen skal kunne bli vellykket. Både i forhold til å fremstå som legitim, men også i forhold til at bakgrunnen for påvirkningen må fremstå som fornuftig for den som blir utsatt for det (Rouleau, 2005; Gioia & Chittipeddi, 1991).

Gioia & Chittipeddi (1991) hevder at sensegiving som oftest starter på toppen før det forplanter seg nedover hierarkiet. Det medfører at alle aktørene i organisasjonen på ett tidspunkt vil fungere som sensegivere. Litteraturen understreker i tillegg at sensemaking og sensegiving er prosesser som går begge veier. Det innebærer at dersom et ledd i hierarkiet er uenig med det leddet som forsøker å påvirke deres meningsdannelse, vil det overta rollen, og fungere som en sensegiver tilbake.

Videre har Gioia & Chittipeddi (1991) utarbeidet en modell med fire stadier, for å illustrere det overnevnte (s.443). I det første stadiet forsøker ledere å skape mening av en ny situasjon. For denne studien kan stadiet sammenlignes med når administrasjonen i ADNO ble introdusert for meldepliktsystemet, og forsøkte å skape mening av det. En rimelig antagelse er

at denne formen for meningsskapning også vil oppstå når WADA-koden «regelmessig» revideres. I det andre stadiet blir administrasjonen i ADNO sensegivere. Det innebærer at de kommuniserer visjonen til de som vil bli påvirket av den nye situasjonen (utøverne). Dette stadiet er kritisk, da en mislykket sensegivingprosess kan føre til at utøverne har problemer med å skape mening av meldepliktsystemet. I det tredje stadiet skal de som blir påvirket av den nye situasjonen forsøke å skape mening av det. I det fjerde stadiet får utøverne ytre sin mening om den nye situasjonen, og opererer på denne måten som sensegivere. Ut i fra dette kan ADNO ta forbehold om utøvernes ytringer, og anvende disse i en evaluering av det nye tiltaket. Det er slik Gioia & Chittipeddi (1991) forklarer denne prosessen som tilbakevirkende.

5.0 Metode

Den opprinnelige betydningen av ordet *metode* er «veien til målet» (Kvale, 1997, s. 52). I henhold til Dalland (2007) kan metoden dermed sees på som redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke, og som hjelper oss til å samle inn den informasjonen vi trenger til undersøkelsen vår. Redskapet jeg har valgt å benytte meg av i denne studien er den kvalitative forskningsmetoden. Denne forskningstilnærmingen tar utgangspunkt i hva som er formålet med min studie:

Hvordan oppfatter norske toppidrettsutøvere meldepliktsystemet?

Hensikten med dette kapittelet er å beskrive veien til målet. Det vil si at jeg skal redegjøre for omfanget av metodiske vurderinger og overveielser som jeg har tatt i løpet av forskningsprosessens ulike faser. Først presenteres en nærmere beskrivelse av metodevalg, samt studiens vitenskapsteoretiske forankring. Videre vil jeg redegjøre for ulike aspekter ved datainnsamlingen. Jeg vil så beskrive utvalget og adgang til felten, samt utfordringer knyttet til denne prosessen. Deretter vil jeg presentere og gjennomgå hvilken analysemetode som er brukt, før jeg argumenterer for studiens troverdighet. Avslutningsvis begrunner jeg forskningsetiske overveielser og utfordringer jeg som forsker har tatt stilling til.

5.1 Kvalitativ metode og vitenskapsteoretisk forankring

Innenfor samfunnsvitenskapen skiller vi primært mellom kvantitative og kvalitative metoder. Kvantitative metoder forholder seg til store utvalg, spørreskjemaer og talldata. I kvalitative metoder ønsker forskeren å gå i dybden og søker en forståelse av sosiale fenomener. Videre forholder kvalitative metoder seg til data i form av tekster, og legger vekt på fortolkning av data i lys av den konteksten de inngår i (Johannessen, Tuft & Kristoffersen, 2005; Thagaard, 2013). Hvilke av de to metodene som er mest fruktbar avhenger av problemstillingen som skal belyses (Holter & Kalleberg, 2007). Formålet med denne studien er å forstå hvordan norske toppidrettsutøvere oppfatter meldepliktsystemet, samt hvilke innvirkninger systemet har på deres hverdag. Det er ønskelig å gå i dybden for å tilegne meg kunnskap om utøvernes oppfatninger og refleksjonen knyttet til meldepliktsystemet. Som forsker fordrer dette at jeg kommer nært inn på personer som tilhører denne gruppen. En kvalitativ forskningstilnærming gjør dette mulig – og ble derfor et naturlig metodevalg.

Studiens innfallsvinkel er både undrende og fortolkende. Kunnskapen jeg ønsker å frembringe leder dermed mot det fortolkende paradigme. Min vitenskapelige forankring i denne studien er derfor knyttet opp mot kvalitativ metode, der en fortolkende tilnærming vektlegges innenfor hermeneutisk erkjennelsestradisjon. Det kan forklares med at formålet med studien er å gå i dybden med informantene, og forsøke å tolke hva som ligger bak deres oppfatninger av meldepliktsystemet. Det vil si en fortolkning av utøvernes meninger om deres egen virkelighet (Malterud, 2003; Grønmo, 2004). Hermeneutikk vil derfor anvendes som en generell teori for tekstanalysen. For meg som forsker er det viktig å tilstrebe at studiens resultater faktisk bygger på informantenes erfaringer i relasjon til meldepliktsystemet, og at mine fortolkninger er i tråd med deres utsagn. Som det fremkommer av litteraturen vil min forforståelse og fortolkninger påvirke studiens analyser og resultater. Jeg vil dermed ha en innflytelse på dataene som skapes. For å styrke studiens kvalitet har jeg derfor et bevisst forhold til å være åpen, samt å redegjøre for min posisjon som forsker (Thagaard, 2013).

5.2 Det kvalitative forskningsintervju

I rollen som forsker har jeg reflektert mye omkring hvilke metoder for innsamling av data som er mest hensiktsmessig i lys av problemstillingen. Kvalitative studier innebærer ulike datainnsamlingsmetoder som; intervju, observasjoner, og dokumentanalyse (Johannessen et al., 2005; Thagaard, 2013). For å få tilgang til utøverne og den ansatte i Antidoping Norge sine innerste tanker og refleksjoner, ble det kvalitative forskningsintervjuet valgt som den viktigste kilden til data. Formålet med å benytte seg av intervju som metode for innsamling av data er i henhold til Thagaard (2013) å få fyldig og omfattende informasjon om hvordan andre mennesker opplever sin livssituasjon, samt hvilke perspektiver og synspunkter informantene har på de temaer som blir tatt opp i intervjusamtalen. Egenskapene ved intervju som kilde til data samsvarer derfor med hva som er hensikten med denne studien.

Videre karakteriseres det kvalitative forskningsintervjuet som en samtale med en struktur og et formål (Kvale, 1997). Thagaard (2013) påpeker at et kvalitativt intervju kan utformes på ulike måter: hvor den ene ytterligheten preges av lite struktur, og hvor den andre ytterligheten har et relativt strukturert opplegg. Den mest brukte fremgangsmåten befinner seg mellom disse og karakteriseres ved en delvis strukturert tilnærming. I metodelitteraturen kalles denne formen for et semi-strukturert intervju (Johannessen et al., 2005), og det er den formen for intervju jeg har benyttet meg av. Det semi-strukturerte intervjuet har en rekke temaer som

skal dekkes samt forslag til spørsmål. På samme tid åpner den for forandringer i både rekkefølge og spørsmålsform. Ved å benytte meg av semi-strukturerte intervjuer får jeg mulighet til å innhente informasjon om emner som er sentrale i forhold til problemstillingen, samtidig som at jeg kan følge opp informantenes svar og historier (Kvale, 1997).

5.3 Utvalg og adgang til felten

Studien baserer seg på et strategisk utvalg (Thagaard, 2013). Det betyr at jeg har valgt informanter på bakgrunn av de egenskaper og kvalifikasjoner som er strategisk i forhold til problemstillingen.

Den opprinnelige planen for prosjektet var å undersøke oppfatninger av meldepliktsystemet blant snowboardere med meldeplikt. Det viste seg imidlertid at å rekruttere informanter fra denne gruppen skulle bli en stor utfordring. Det er i tråd med Tjora (2013), som påpeker at rekruttering av informanter kan være krevende. Jeg gikk derfor for en «plan B», som var å intervju utøvere fra flere idretter. Å ta en slik avgjørelse samsvarer med Thagaard (2013), som hevder at forskeren må være forberedt på å finne en alternativ løsning dersom det viser seg å være vanskelig å få adgang på det miljøet som var planlagt i utgangspunktet.

Problemstillingen ble nå: *Hvordan oppfatter norske toppidrettsutøvere meldepliktsystemet?*

Det ble valgt nye kriterier for rekruttering av informanter (Johannessen et al., 2005). Jeg ønsket norske toppidrettsutøvere som er meldepliktutøvere, eller som har vært det i løpet av de to siste årene. Det var ønskelig å rekruttere utøvere fra ulike idretter. En slik tilnærming åpner opp for å kunne se på likheter og ulikheter mellom hvordan meldepliktutøvere fra forskjellige idretter oppfatter meldepliktsystemet. Jeg anser denne innfallsvinkelen som en styrke for studien, fordi den har potensiale til å gi innsikter som et utvalg bestående av utøvere fra kun en idrett ikke vil kunne generere.

Videre ønsket jeg å inkludere utøvere fra begge kjønn. Min begrunnelse for dette er at det kan være interessant å se om det er noen forskjeller i hvordan jenter og gutter opplever og tolker meldepliktsystemet. I følge Thagaard (2013) må størrelsen på utvalget vurderes ut fra et «metningspunkt». Det vil si at utvalget betraktes som tilstrekkelig stort når flere informanter ikke synes å gi ytterligere forståelse av fenomenet. Det er imidlertid også et spørsmål om hvor mange intervjuer det er praktisk mulig å gjennomføre i en studie av denne karakter.

Litteraturen påpeker at man i studentundersøkelser bør begrense seg til 5-10 intervjuer (Johannessen et al., 2005). Det ble derfor et naturlig valg å forsøke å rekruttere antall informanter ut i fra disse retningslinjene.

Jeg ønsket i tillegg å inkludere en ansatt med strategisk og/eller operativt ansvar i Antidoping Norge. Å inkludere en informant fra Antidoping Norge anså jeg som en berikelse for studien. Denne informanten har trolig har en innflytelse på hvordan utøverne opplever og tolker meldepliktsystemet. Da utvalget består av et begrenset antall meldepliktutøvere kan et innblikk i perspektivet til en med kompetanse og ansvar for meldepliktutøvere i Norge i tillegg gi et inntrykk av hvordan det fungerer bredt. Det er også rimelig å anta at å inkludere denne informanten vil kunne gi interessante innsikter, som ellers ikke ville vært tilgjengelig.

I rekrutteringsprosessen hadde jeg en god dialog med sentrale personer i ulike særforbund. De videreformidlet navn og kontaktinformasjon på potensielle informanter. At jeg i forespørlene kunne henviser til hvem jeg hadde fått informasjonen av bidro muligens til at jeg fremstod som mer troverdig og profesjonell. I tillegg benyttet jeg meg av en kontaktperson som formidlet kontakt til to potensielle informanter fra samme idrettsmiljø som vedkommende selv. Informanten i Antidoping Norge kontaktet jeg via e-post, og vedkommende takket umiddelbart ja til å delta i studien.

Studiens utvalg består av totalt åtte informanter: en ansatt i Antidoping Norge, to friidrettsutøvere, to svømmere, to snowboardere og en skihopper. Rekruttering av jenter var en utfordring, og kun to av syv utøvere er jenter. Det kan betraktes som en begrensning, og jeg kan ikke argumentere for datametning i forhold til kjønnsforskjeller. Da studien ikke har som hensikt å spesifikt undersøke kjønnsforskjeller, føler jeg meg likevel trygg på at utvalget er representativt i forhold til problemstillingen. På bakgrunn av at utvalget ikke har tilstrekkelig med informanter per idrett er det viktig å påpeke at studien ikke har en komparativ tilnærming.

5.4 Intervjuguide og pilotintervju

Med utgangspunkt i problemstillingen utarbeidet jeg en semi-strukturert intervjuguide. Det kan være en fordel å starte med nøytrale spørsmål som det er lett å svare på før man går mer i dybden (Thagaard, 2013). Derfor innledet jeg intervjuet med å stille enkle og generelle spørsmål om informantenes bakgrunn og/eller jobbsituasjon. I denne fasen etablerer man en relasjon og et tillitsforhold (Johannessen et al., 2005). Det er derfor viktig å ikke starte intervjuet med for omfattende spørsmål som kan virke overveldede og/eller avskrekkende.

Etter de innledende spørsmålene organiserte jeg intervjuguiden slik at den omfattet sentrale temaer som dekker de viktigste områdene studien skal belyse. Ut fra temaene utarbeidet jeg igjen gjennomtenkte spørsmål. Hver del har dermed flere underspørsmål. Intervjuguiden er strukturert på denne måten for å sikre at hvert tema blir belyst. For å runde av intervjuet på en ryddig måte la jeg opp til å forberede informanten. Det gjorde jeg ved å innlede det nest siste spørsmålet med å si «før vi avslutter ...». Videre lot jeg informantene komme med innspill dersom de hadde noe på hjertet som de ikke hadde fått frem i løpet av intervjusamtalen. Intervjuet ble derfor avsluttet med «og helt til slutt ... er det noe jeg ikke har spurt om som du mener er relevant?» For denne studien utarbeidet jeg to intervjuguider: en til utøverne, og en til den ansatte i Antidoping Norge.

5.4.1 Pilotintervju

Intervjusituasjonen stiller ulike krav til den som intervjuer. Ikke bare bør intervjueren ha kunnskaper om temaene som skal tas opp, men også om sosiale relasjoner (Thagaard, 2013). I henhold til Kvale & Brinkmann (2009) læres intervjuferdighetene gjennom intervju praksis. Som fersk forsker ønsket jeg å tilegne meg noen erfaringer før jeg skulle intervju informantene og det ble derfor viktig å gjennomføre pilotintervjuer. Jeg gjennomførte to: ett med en venn som er toppidrettsutøver og ett med en snowboardutøver som hadde vært meldepliktutøver for flere år siden. Jeg ba begge pilotobjektene om tilbakemeldinger. I tillegg reflekterte jeg mye rundt min rolle som intervjuer – både i løpet av og i etterkant av pilotintervjuene. Summen av dette førte til justeringer på intervjuguiden. Videre fikk jeg bedre selvtillit i forhold til intervjuferdighetene mine. Pilotintervjuene opplevdes som en verdifull øvelse.

Det må understrekes at målet for denne studien ikke er å grave opp ting som kan være ubehagelig for informantene, men snarere å få et innblikk i informantenes oppfatninger av meldepliktsystemet. Doping kan være et sensitivt tema, og mine intervjuer har derfor en forsiktig tilnærming til tema.

5.5 Intervjusituasjonen: lokalitet, gjennomføring, og intervjuteknikk

I og med at informantene frivillig har gått med på intervjuet går det en grense for hvor pågående forskeren kan være (Johannessen et al., 2005). At informantene som toppidrettsutøvere har en travel hverdag forsterker dette ytterligere. Som forsker har jeg derfor vært bevisst på at intervjuene bør gjennomføres på et sted hvor informantene slapper av og ikke blir forstyrret, samtidig som at det ikke må være for kronglete å komme seg dit. Ved at informantene selv har fått bestemme rammen for intervjusituasjonen føler jeg meg sikker på at det ble tatt hensyn til. Jeg var tydelig ovenfor informantene om at jeg var fleksibel når det kom til både sted og tid for gjennomføring av intervjuet. Et grupperom på NIH ble også presentert for informantene som et alternativt møtested. På denne måten fikk de friheten til å velge selv.

Det første intervjuet ble gjennomført samme dag som informanten responderte på forespørselen. Vedkommende ønsket å møtes et sted i Oslo sentrum. Ettersom at risikoen for forstyrrelser er stor på steder som kafeer, ble intervjuet gjennomført på et kontor som jeg har tilgang på i sentrum. Jeg opplevde at informanten var fornøyd med både møtested og at intervjuet kunne gjennomføres på kort varsel.

Tre intervjuer ble gjennomført på Norges Idrettshøgskole. Da flere av informantene trener på Olympiatoppen, bare et steinkast fra NIH, var det praktisk å legge intervjuene til før eller etter trening. At jeg på forhånd hadde booket et grupperom førte til at alle intervjuene ble gjennomført uten forstyrrelser.

Etter ønske fra informanten ble ett intervju gjennomført på Olympiatoppen. Informanten har en travel hverdag, og fant det praktisk å legge intervjuet til rett før trening. I forkant av intervjuet kontaktet jeg derfor Olympiatoppen for å booke et møterom, og informanten var avslappet i trygge omgivelser. Kort tid etter at intervjuet var i gang startet anleggsarbeidere å

jobbe rett utenfor møterommet. Til tross for litt støy virket det ikke som at informanten lot seg distrahere. Da informanten snakket høyt og tydelig, fikk det heller ingen innvirkning på lydbåndopptaket.

To intervjuer ble gjennomført over telefon. Tidspunkt for intervjuet, samt hvordan det skulle gjennomføres ble avtalt via e-post. Under begge intervjuene satt jeg på et uforstyrret grupperom. Som det fremkommer av Berg (2009) er det både fordeler og ulemper knyttet til denne formen for gjennomføring intervju – noe jeg fikk erfare. Fordelen er at det til tross for stor geografisk avstand er en enkel og rimelig måte å nå informantene på. At informantene ikke så båndopptakeren i fysisk form kan muligens ha ført til at de var mer avslappet og svarte friere på spørsmålene. En ulempe er fraværet av den nonverbale kommunikasjonen. Tenkepauser kunne oppfattes som at spørsmålet var ferdig besvart, og motsatt. I noen tilfeller medførte dette avbrytelser og lengre stillhet. Til tross for at det til tider kunne oppleves som utfordrende å styre både tempo og retning for intervjuene, var dette situasjoner som både jeg og informantene var forberedt på at kunne oppstå. Vi tok det derfor rolig, og ble heller ikke nevneverdig stresset da vi befant oss i en slik situasjon. Alt i alt er jeg fornøyd med både gjennomføring og kvaliteten på begge telefonintervjuene.

Intervjuet med den ansatte i Antidoping Norge ble gjennomført på et møterom som informanten hadde booket på sin egen arbeidsplass. Informanten virket komfortabel i kjente omgivelser, og intervjuet ble gjennomført uten forstyrrelser.

Jeg ønsket i utgangspunktet å følge intervjuguiden da jeg ville ha en viss kontroll over intervjusituasjonen, samt sørge for å dekke alle spørsmålene. Likevel beveget vi oss til tider utenfor denne. Jeg erfarte informantene åpnet seg mer når de kunne snakke fritt om noe som engasjerte dem. Da jeg ønsket at informantene skulle åpne seg, opplevdes som feil og ugunstig å avbryte dem i slike situasjoner. Som intervjuer fulgte jeg i disse situasjonene opp svarene og historiene som informantene fortalte. Etterhvert som vi beveget oss lengre «inn» i intervjuet var jeg derfor bevisst på å få dekket alle spørsmål som fremkommer av intervjuguiden, samt ikke stille spørsmål som de allerede hadde snakket om. Til tross for at det ble mer utfordrende å styre samtalen enn forventet, mener jeg at dette var den mest fruktbare og hensiktsmessige måten å gjennomføre intervjuet på.

Som forsker har det vært en målsetting å gå i dybden på de temaene og spørsmålene som jeg har ønsket å få informasjon om. I følge Thagaard (2013) er det derfor viktig å stille spørsmålene på en måte som inviterer informanten til å reflektere over hva de har blitt spurt om og å gi fylldige svar. Det gjorde jeg ved å signalisere en interesse for det som blir sagt – altså at jeg ønsker mer informasjon. Eksempler på dette er at jeg stilte spørsmål eller kom med en kort respons som «hm», «ja» eller et nikk. Jeg var i tillegg bevisst på å stille oppfølgingsspørsmål, samtidig som at jeg var bevisst den nonverbale kommunikasjonen. Etter min mening bidro dette til å få data som ga refleksjoner, nyanser og levende beskrivelser.

Alle intervjuene ble tatt opp med lydbåndopptaker. Ved telefonintervjuene løste jeg dette ved å snakke med informantene over høyttaler. Lengden på intervjuene varierte fra 30 til 50 minutter.

5.6 Refleksjon over egen rolle som forsker

For meg som forsker var det viktig å være klar i god tid i forkant av intervjuene. Det innebærer at både intervjuguide og samtykkeerklæring var skrevet ut, lydbåndopptakeren var klar til bruk, samt at vann og kaffe ble satt frem. Videre ble stoler plassert strategisk i forhold til å skape en naturlig samtale. Forberedelsene bidro til at jeg fremstod som profesjonell og respektfull ovenfor informantene, samt til å senke mitt eget stressnivå.

I følge Thagaard (2013) preges intervjuet av hvordan forsker og informant opplever hverandre i intervjusituasjonen. På denne måten er informantens reaksjoner knyttet til hvordan forskeren fremstår. Her er tillit et nøkkelord. Tillitten og troverdigheten som oppnås under intervjuet gir grunnlag for hvor åpent og ærlig informantene kan fortelle om sine egne erfaringer. I forhold til hvordan jeg fremstår ovenfor informantene er det en risiko for at de assosierer meg med en rolle de har kjennskap til fra før. For eksempel som en journalist. Flere av informantene har vært/er i mer eller mindre grad profilerte personer i media. Det vil være en ulempe om informantene assosierer meg med denne rollen, da det kan føre til at de ønsker å svare «riktig» på spørsmålene.

Jeg reflekterte derfor mye omkring hvordan jeg skulle opparbeide meg tillit hos informantene samt hva jeg som forsker representerte ovenfor dem. Fokuset ble å etablere en god og tillitsfull atmosfære i intervjusituasjonen. Møtet med informantene startet derfor med et (fast) håndtrykk og småprat for å løse opp stemningen. Det var også viktig å spesifisere bakgrunnen

og formålet med studien, samt min rolle som forsker og student, før jeg skisserte fremgangsmåten for intervjuet. Videre ønsket jeg ikke å legge noen føringer for informantene og ga derfor ikke uttrykk for mine tanker omkring temaet. I tillegg forsøkte jeg å ha et bevisst forhold til å ikke bruke ledende spørsmål, noe som er viktig i forhold til studiens reliabilitet. Det var dog mer utfordrende enn forventet – særlig i det første intervjuet. I ettertid føler jeg meg trygg på at jeg klarte å etablere et tillitsforhold, samt en ønskelig rolle og relasjon ovenfor informantene.

5.7 Databehandling og analyse

Som det fremkommer av Thagaard (2013) er den kvalitative forskningsprosessen preget av dels flytende overganger mellom innsamling og analyse. Analysen kan derfor betraktes som en gjennomgående prosess gjennom hele forskningsarbeidet. I denne studien startet analyseprosessen med utforming av intervjuguidene, gjennomføring av intervjuene og ved å transkribere intervjuene.

5.7.1 Transkribering

Transkribering innebærer overføring fra muntlig tale til skriftlig tekst (Johannessen et al., 2005). I denne prosessen blir intervjusamtalene strukturert slik at de er bedre egnet for analyse. I tillegg får man på denne måten en lettere oversikt over alt datamaterialet (Kvale, 1997; Kvale & Brinkmann, 2009). Som intervjuer anså jeg det som en nyttig øvelse å transkribere ett av pilotintervjuene. Transkriberingserfaringen ga meg innsikt i noen av avgjørelsene som må tas når muntlig tale skal overføres til skriftlig tekst. Samtidig fikk jeg et inntrykk av hvor mye tid og arbeid transkribering av et intervju krever (Kvale, 1997). Tjora (2013) fremhever betydningen av at forskeren selv transkriberer intervjuene. Med utgangspunkt i mitt etiske ansvar ovenfor informantenes anonymitet ble dette en selvfølge.

Jeg erfarte i tillegg at transkriberingene gjorde meg godt kjent med datamaterialet, og ble dermed en viktig del av analyseprosessen. Alle transkriberingene ble gjennomført samme dag som intervjuene. At mine refleksjoner og tanker fortsatt lå ferskt i minnet bidro til jeg kunne se for meg informantenes uttrykk og kroppsspråk da jeg hørte på opptakene. Under transkripsjonen lyttet jeg på opptakene og skrev detaljert ned alt som informantene fortalte. For å sikre at jeg fikk med alt som ble sagt, spolte jeg tilbake, og lyttet på opptakene flere

ganger. Til tross for at transkriberingen var en tidkrevende prosess, opplevde jeg det som nyttig – og ikke minst viktig.

5.7.2 Koding og kategorisering

Studien har en temasentrert analytisk tilnærming, for å finne frem til ulike temaer som er fremtredende i datamaterialet. En fordel ved en slik tematisk analyse er at den går i dybden, samtidig som den er velegnet til å fremheve likheter og forskjeller i datamaterialet (Thagaard, 2013; Sparkes & Smith, 2014). Da jeg var ferdig med å transkribere alle intervjuene satt jeg igjen med 97 sider med transkripsjon. Jeg begynte derfor å lese nøye gjennom den transkriberte teksten flere ganger, for å danne meg et helhetsinntrykk av tekstmaterialet. Analysens neste trinn ble å kode materialet. Koding er en forutsetning for å få tak i meningsbærende elementer i materialet, og innebærer i henhold til Kvale & Brinkmann (2009) «at det knyttes ett eller flere nøkkelord til et tekstavsnitt med henblikk på å identifisere en uttalelse» (s. 208). Videre ble kodene samlet i ulike kategorier. Jeg kategoriserte materialet ved at informasjonen om det samme temaet ble samlet i en kategori. På denne måten ble den opprinnelige teksten delt opp, og knyttet til begreper som gir en mening av tekstens innhold (Thagaard, 2013).

I analyseprosessen hadde jeg både en induktiv og deduktiv tilnærming (Thagaard, 2013). Den var deduktiv i den forstand at jeg med utgangspunkt i det teoretiske rammeverket, kontekst, og tidligere forskning, hadde tenkt ut aktuelle kategorier og temaer. Flere av spørsmålene i intervjuguiden tok også utgangspunkt i disse. Videre er tilnærmingen induktiv i den forstand at det i løpet av intervjuene dukket opp nye kategorier og temaer, som har påvirket de kategoriene og temaene jeg endte opp med. Den temasentrerte tilnærmingen har blitt kritisert for å ikke ivareta et helhetlig perspektiv (Thagaard, 2013). For å unngå dette, var jeg derfor bevisst på at temaene og kategoriene også skulle springe ut fra datamaterialet. Kategoriene, eller temaene for min analyse ble blant annet: «overordnende generelle oppfatninger til meldepliktsystemet», «graden av harmonisering», «organisering og teknisk løsning» og «systemets rettferdighet og rimelighet».

For å kategorisere tekstmaterialet brukte jeg fargetusjer for å markere sitater. Her fikk alle kategoriene hver sin farge slik at jeg enklere kunne plassere sitatene under de ulike kategoriene. Som det fremkommer av Thagaard (2013) bygger hermeneutikken på prinsippet om at mening bare kan forstås i lys av den sammenheng det vi studerer er en del av. Ettersom

studien har en fortolkende tilnærming innenfor hermeneutikken, var det derfor svært viktig at sitatene ble plassert under den riktige kategorien, samt den rette konteksten.

Etter at sitater og tekst ble plassert under ulike kategorier, gikk fokuset fra en deskriptiv analyse til en mer fokusert teoretisk analyse (Postholm, 2010). Det kan forklares med at man i analyseprosessen ofte «skifter oppmerksomheten mellom å utforske meningsinnholdet i empirien og å innarbeide teoretiske begreper» (Thagaard, 2013, s. 187). Det innebærer at jeg tok utgangspunkt i den teoretiske tilnærmingen i analysen av datamaterialet – det gjorde jeg ved å knytte teoretiske begreper til datamaterialet. En risiko ved denne formen for analyse er i følge Postholm (2010) at forskeren ikke ser helheten av tekstmaterialet. Det kan føre til at informantenes utsagn blir tatt ut av kontekst, ved at man knytter «feil» sitater til teorien. Jeg hørte derfor gjennom lydopptaket på nytt i situasjoner hvor det var usikkerhet rundt dette.

For min studie var hensikten med analyseprosessen å sitte igjen med kategorier og temaer som kan belyse hvordan utøverne oppfatter meldepliktsystemet. Da jeg hadde gjennomført den analytiske prosessen satt jeg igjen med mine tolkninger av datamaterialet, som er utgangspunkt for resultat – og diskusjonskapittelet.

5.8 Troverdighet

Troverdighet er knyttet til at forskningen utføres på en tillitsvekkende måte. Og som det fremkommer av litteraturen er *reliabilitet* og *validitet* sentrale begreper i diskusjoner om forskningens troverdighet (Thagaard, 2013).

5.8.1 Reliabilitet

Reliabilitet blir ofte sett i sammenheng med kvantitative studier, der andre forskere skal være i stand til å gjennomføre samme studie med det samme resultat til følge. I kvalitative studier er slike krav om reliabilitet lite hensiktsmessige. Det kan begrunnes med at forskeren bruker seg selv som instrument både til å produsere og bearbeide forskningsdata (Johannessen et al., 2005; Halkier, 2002). Reliabilitet i kvalitativ forskning knyttes derfor til «spørsmålet om en kritisk vurdering av prosjektet gir inntrykk av at forskningen er utført på en pålitelig og tillitsvekkende måte» (Thagaard, 2013, s. 201). En reliabel studie vil derfor kjennetegnes av at forskeren er reflektert rundt metodevalg, rundt rollen som både datainnsamler og behandler, rundt egen forforståelse og rundt studiens styrker og begrensinger. Dette er noe jeg har hatt et

bevisst forhold til gjennom hele forskningsprosessen. Som forsker mener jeg derfor at jeg via metodekapittelet har klart å argumentere for studiens reliabilitet. Dette ved å vise til omfanget av vurderinger og refleksjoner som forskningen hviler på.

5.8.2 Validitet

Validitet handler om gyldigheten av de tolkninger som forskeren kommer frem til (Thagaard, 2013). I henhold til litteraturen har validitet både en intern og ekstern side. *Intern validitet* henger sammen med i hvilken grad resultatene er gyldige for det utvalget og det fenomenet som er undersøkt (Johannessen et al., 2005). For å sikre validitet gjennom hele forskningsprosessen må man stille seg selv spørsmålet: Måler jeg det jeg tror jeg måler? (Kvale 1997). Som det fremkommer av Halkier (2002): «*handler validitet derfor overordnet om at lave et systematisk stykke håndverk og gjøre det gennemsikkelig for andre, samt om at argumentere analytisk overbevisende nok til at andre aksepterer éns resultater*» (s.112). Analysens ulike trinn er redegjort for i kapittel 5. Videre er kontekstuell bakgrunn og tidligere forskning på feltet beskrevet i kapittel 2 og 3. Det teoretiske rammeverket er redegjort for i kapittel 4, og knyttet opp mot og diskutert med studiens resultater i kapittel 6. Det er i denne sammenheng viktig å påpeke at alle valg som er gjort i løpet av forskningsprosessen baseres på egne overveielser og refleksjoner. Selv om forskningsarbeidet er nøyaktig og systematisk utført i samarbeid med veiledere, kan det finnes andre velegnede metoder, teoretikere og teorier. Noe som potensielt ville gitt andre funn og fortolkninger. På bakgrunn av hva som er diskutert i dette avsnittet føler jeg meg allikevel relativt trygg på at jeg med de valgene jeg har tatt, undersøker det jeg er ute etter å undersøke.

Ekstern validitet henger sammen med i hvilken grad forståelsen som utvikles i en studie kan overføres til andre sammenhenger (Thagaard, 2013). Kan denne studien si noe om hvordan andre norske meldeplikttutøvere opplever og tolker meldepliktsystemet? I motsetning til kvantitative studier, kan ikke konklusjoner fra kvalitative studier generaliseres i statistisk forstand (Kvale, 1997). Ved kvalitative studier snakker vi derfor heller om overføring av kunnskap fremfor generalisering (Johannessen et al., 2005). Med utgangspunkt i studiens reliabilitet og interne validitet er min vurdering at denne studien kan gi valid innsikt, eller tendenser, for hvordan norske toppidrettsutøvere oppfatter meldepliktsystemet.

5.9 Etiske betraktninger

Da studien behandler personopplysninger ble det sendt inn meldeskjema med to vedlegg til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) sommeren 2016 (Thagaard, 2013). Søknaden tok utgangspunkt i prosjektplanen som ble utarbeidet i samarbeid med biveileder våren 2016. Vedleggene var henholdsvis et ferdigstilt informasjonsskriv/samtykkeerklæring, samt et utkast til intervjuguiden. Søknaden ble godkjent sommeren 2016, med forbehold om at prosjektet «*gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjema*» (se vedlegg 1). Da utfordringer med å rekruttere informanter førte til både endringer i utvalg og problemstilling ble det på et senere tidspunkt utarbeidet og sendt inn et endringsskjema til NSD. Denne ble godkjent under forutsetninger om at «*prosjektopplegget for øvrig gjennomføres i tråd med det som tidligere er innmeldt, og personvernombudets tilbakemeldinger*», samt «*at de nye informantene får tilsvarende informasjonsskriv som de opprinnelige deltakerne i prosjektet*» (se vedlegg 2).

Kvalitativ forskning innebærer nesten alltid en kontakt mellom forskeren og de som det forskes på i forbindelse med datainnsamlingen (Thagaard, 2013). I denne studien har det vært en direkte kontakt mellom meg og informantene ved gjennomføringen av de kvalitative intervjuene. Dette genererer en rekke etiske overveielser og forpliktelser ovenfor prosjektets informanter. Etiske overveielser vil selvfølgelig alltid være viktig i kvalitative studier. Det er dog to forhold som krever at jeg som forsker har vært særlig bevisst mitt etiske ansvar gjennom hele forskningsprosessen. For det første kan doping for mange oppleves som et sensitivt tema. For det andre representerer utvalget en gruppe hvor fare for gjenkjennelse er høy. Som meldepliktutøvere har informantene på et tidspunkt i sin karriere blitt rangert som blant de beste i sine respektive idretter. I det følgende vil forholdene diskuteres i lys av sentrale områder for etiske retningslinjer innenfor kvalitative intervjuundersøkelser; *informert samtykke, fortrolighet, og konsekvenser* (Brinkmann, 2009).

Informert samtykke: Informasjonsskrivet/samtykkeerklæringen ble sendt til informantene som vedlegg allerede ved første kontakt. Her ble de informert om studiens overordnede mål, hovedtrekkene ved forskningsdesignet, lovnad om anonymitet og konfidensialitet samt potensielle ulemper og fordeler ved å delta i studien. At deltakelse var frivillig og at de når som helst kunne trekke seg var også tydelig presisert. På denne måten kunne informantene vurdere fordeler og ulemper med å delta før hun eller han skulle gi sitt samtykke. I henhold til

litteraturen på feltet er det dette informert samtykke handler om (Kvale & Brinkmann, 2009; Thagaard, 2013). I forkant av intervjuene skrev informantene under på samtykkeerklæringen. Hovedtrekkene ble i tillegg gjentatt muntlig av meg før intervjuet startet. Her var jeg åpen for spørsmål. Mitt inntrykk var at dette opplevdes som noe positivt for samtlige av informantene, samtidig som at det bidro til å skape et fint utgangspunkt for den gode samtalen. På bakgrunn av utfordringene med å rekruttere informanter var jeg ved gjennomføringen av de første intervjuene usikker på hvordan studien ville utvikle seg. Informantene ble derfor informert om at det var vanskelig å gi fullstendig informasjon om hva studien ville ende i.

I henhold til Berg (2009) er det alltid være en fare for at informanter kan føle seg presset til å delta i en studie. I to tilfeller brukte jeg en kontaktperson som formidlet kontakt til to potensielle informanter. Vedkommende er en god venn av meg, men kommer også fra det samme idrettsmiljøet som informantene. Denne «dobbeltrullen» som både venn av meg og dem har reist en etisk problemstilling. Hypotetisk kan det tenkes at informantene opplevde en viss grad av forventning til å delta da de ble forespurt av en nær relasjon. Med visshet om dette ble det viktig å etablere et godt tillitsforhold til informantene i forkant av intervjuene, vise takknemlighet og respekt, samt gi tilstrekkelig med informasjon om målet med studien.

Fortrolighet: For å ivareta de etiske forpliktelsene ovenfor informantene har lovnaden om konfidensialitet og anonymitet vært essensiell. Som forsker har jeg derfor vært påpasselig med å behandle informasjonen på en slik måte at informantenes identitet ikke kan avsløres (Kvale & Brinkmann, 2009). At utvalget representerer en lett gjenkjennelig gruppe, forsterker dette kravet ytterligere. Og som det fremkommer av Thagaard (2013) innebærer det at forskeren må anonymisere informantene når studiens resultater presenteres.

Da min studie er av følsom karakter kan det i denne sammenheng nevnes at jeg allerede på transkriberingsstadiet skjulte informantenes identitet (Kvale, 1997). Det ble gjort ved å anvende pseudonymer fremfor faktiske navn. Eksempel på dette er «svømmer1». To av informantene er jenter, og det fremkommer ikke av studien hvilken idrett de to tilhører. Videre har jeg ikke oppgitt informasjon om deltakernes alder, samt utelatt å gjenfortelle spesifikke og spesielle hendelser av avslørende karakter. Informasjon om alder, kjønn og idrettstilhørighet kan til sammen kan gjøre det mulig for andre å avsløre deres identitet. Da dialektuttrykk i sitater kan øke risikoen for gjenkjennelse (Malterud, 2003) er transkriberingene skrevet på bokmål.

Til tross for lovnaden om anonymitet vil det i spesielle tilfeller være umulig å garantere (Tjora, 2013). Min vurdering var at dette kunne være tilfelle for den ansatte i Antidoping Norge. Sitater som skulle brukes i oppgaven ble derfor sendt til informanten for sitatsjekk. Dette var også et ønske fra informantens side. Videre ble lydopptak, transkripsjoner og indirekte personidentifiserende opplysninger oppbevart kryptert i elektronisk form og innelåst privat. Så snart masteroppgaven er levert vil samtykkeerklæringer og lydopptak makuleres. I tillegg vil alle indirekte personidentifiserende opplysninger slettes (se vedlegg 1). Veileder, biveileder og jeg som forsker har hatt en gjensidig forståelse om at studiens forskningssensitive materiale ikke diskuteres utenfor møterom. Gjennom hele forskningsprosessen har jeg dessuten vært påpasselig med å ikke diskutere overnevnte materiale med utenforstående (Berg, 2009).

Konsekvenser: I henhold til Kvale & Brinkmann (2009) er det forskerens ansvar å reflektere over studiens mulige konsekvenser – både i form av ulemper og fordeler. En mulig konsekvens er risikoen for at informantene forteller historier eller uttrykker seg på en måte som gjør at de kan gjenkjennes. En annen konsekvens jeg har vurdert er at de kan identifiseres i tilknytning til utsagn eller tolkninger de helst ikke vil assosieres med. Tross lovnaden om enkeltindividets konfidensialitet og anonymitet, finnes det en risiko for at studien kan få konsekvenser for den større gruppen de representerer (Kvale, 1997). Som forsker har jeg reflektert omkring hvordan utsagn av negativ karakter rettet mot meldepliktsystemet kan føre til at det idrettsmiljøet informantene representerer blir fremstilt i et dårlig lys. Denne vurderingen gjorde jeg på bakgrunn av at det kan tenkes at kritikk rettet mot et «verktøy» for en renere idrett, kan oppfattes som en kritikk av dopingarbeidet i sin helhet.

6.0 Resultat og diskusjon

Kapittelet er delt inn i tre hoveddeler der resultatene analyseres og diskuteres i lys av teori, kontekst og tidligere forskning på feltet. Resultatene som presenteres er valgt ut på bakgrunn av relevans i forhold til studiens formål og problemstilling:

Hvordan oppfatter norske toppidrettsutøvere meldepliktsystemet?

Jeg vil anvende meg av sitater for å illustrere utøvernes refleksjoner, tolkninger og oppfatninger knyttet til den aktuelle konteksten eller temaet som diskuteres. I flere tilfeller har jeg valgt å presentere ett utsagn fra en informant for å illustrere hva flere av informantene mener og tenker rundt det aktuelle temaet.

I delkapittel 6.1 vil jeg presentere data som illustrerer utøvernes overordnede generelle oppfatninger til meldepliktsystemet. Deretter vil jeg se på følgende aspekter ved utøvernes oppfatninger: 6.2) graden av harmonisering, 6.3) meldepliktsystemets organisering og teknisk løsning, og 6.4) systemets rettferdighet og rimelighet. Her vil jeg, for hver aspekt, presentere og diskutere resultater, før jeg diskuterer resultatene i lys av sentrale elementer fra sensemakingperspektivet.

I delkapittel 6.5 vil jeg undersøke hvilke kjennetegn ved sensemakingprosessen som påvirker utøvernes fortolkninger av meldepliktsystemet. Resultatene vil derfor diskuteres i lys av Weicks (1995) syv kjennetegn, som forklarer hva menneskers meningsdannelse påvirkes av. Målet er her å skissere teoretiske forklaringer og styrke forståelsen av mine funn.

I delkapittel 6.6 belyser jeg hvordan Antidoping Norge påvirker utøvernes oppfatninger av meldepliktsystemet. Det vil jeg gjøre ved å diskutere resultater i lys av teorien om sensegiving.

6.1 Utøvernes overordnede generelle oppfatninger til meldepliktsystemet

Tidligere studier på meldepliktsystemet har vist at toppidrettsutøvere har positive holdninger til antidopingarbeidet i idretten. Det kommer blant annet til syne ved at de virker å akseptere meldepliktsystemet som en nødvendighet i kampen mot doping i idretten (Overbye & Wagner, 2014; Valkenburg et al., 2014; Efverström et al., 2016). I det følgende vil jeg presentere og diskutere resultater som belyser utøvernes overordnede generelle oppfatninger til meldepliktsystemet og testing utenfor konkurranse. Hensikten er å danne et bakteppe over utøvernes generelle oppfatninger, før jeg går mer spesifikt inn på systemets ulike sider.

Resultatene som fremkommer av min studie viser at utøverne er kritiske til visse aspekter ved meldepliktsystemet. Likevel er det sterke indikasjoner på at utøverne mener systemet og testing utenfor konkurranse er nødvendig for å beskytte idrettens integritet, samt for at idretten skal være rettferdig. Dette sitatet, fra intervjuet med «friidrett1», er illustrerende:

Jeg vil jo selvfølgelig ut av det, men jeg synes det er nødvendig. Jeg tror det er nødvendig, fordi det å drive med toppidrett er et privilegium. Og hvis man skal konkurrere mot ... hvis man skal ha et lite håp om en ren idrett så må man jo gjøre sånne ting. Så ja, i hvert fall når det er jobben din og man tjener sykt masse penger på det og sånn, så burde det være et minstekrav på en måte. Jeg synes ikke det er noe å klage på. (friidrett1)

Utøverne sier at: «det må til», «en riktig måte å gjøre det på», «et godt tiltak», og «en nødvendighet». I løpet av intervjusamtalene fikk jeg inntrykk av at flere utøvere anvendte seg av disse positivt ladede beskrivelsene for å «veie opp» for egen kritikk rettet mot meldepliktsystemet. Dette går igjen hos majoriteten av utøverne. Det er en tydelig spenning mellom utøvernes oppfatninger av meldepliktsystemet som en nødvendighet, og opplevelsen av ulike aspekter ved systemet som urimelig. Sitatet kan dermed anses som et nøkkelsitat i forhold til å belyse det ambivalente forholdet det kan virke som at utøverne har.

Alle informantene ble spurt om hvilken betydning testing utenfor konkurranse og meldepliktsystemet har i kampen mot doping:

Det er jo litt sånn at det er enkelt å være ren til en konkurranse, men det er jo mye doping som skjer i treningsperioden også. Så jeg synes jo egentlig at det er en.. det er jo den måten man må gjøre det på da. Og hvis du ikke skulle hatt det da så kunne jo utøvere bare ha dopet seg i treningsperioder i forkant av konkurranser, og folk hadde aldri funnet ut av det. Så jeg føler det er et veldig godt tiltak. Det synes jeg. Hvis alt fungerer, og ting ikke blir korrump, så synes jeg at meldepliktsystemet er et veldig godt middel egentlig. (svømming2)

Meldepliktsystemet er jo helt avgjørende for å kunne teste uforutsigbart utenfor konkurranser ... og det å være en toppidrettsutøver er ikke nødvendigvis en menneskerett. Skal man være toppidrettsutøver så må man også følge idrettens regler, og da er for en del utøvere meldepliktsystemet en del av de reglene. (ADNO)

Det første utsagnet er i tråd med hva flertallet av utøverne fortalte. Resultatene kan dermed tolkes som at utøverne mener det er helt avgjørende å teste utøvere utenfor konkurranser. Det gjelder særlig de som representerer idretter hvor det er mye å tjene på å dope seg utenfor konkurransesesong. De argumenterer med at dopingtester som blir tatt i forbindelse med konkurranse ikke nødvendigvis fanger opp bruken av prestasjonsfremmende midler og metoder utenfor konkurranse. Videre kan resultatene tolkes som at utøverne mener at meldepliktsystemet er viktig for å hindre at man kan skjule seg for dopingkontrollørene. Utøverne har altså en oppfatning om at det ville vært lettere å dope seg om meldepliktsystemet ikke hadde vært innført. Videre indikerer resultatene at alle utøverne er klar over både hensikten med systemet, og hvorfor de må melde inn utøverinformasjon. Ser vi resultatene opp mot utsagnet til den ansatte i ADNO kan det tolkes som at utøvernes oppfatning av hensikten med meldepliktsystemet samsvarer med hva som faktisk er hensikten med systemet. Dessuten indikerer både det innledende utsagnet til «friidrett1» og utsagnet til informanten fra ADNO, at det er en felles oppfatning om at toppidrettsyrket er et privilegium, og ikke en menneskerett.

Resultatene indikerer at alle utøverne har tillit til at meldepliktsystemet og testing utenfor konkurranse er veien å gå for å få bukt med doping i idretten. Utøvernes oppfatninger og holdninger til systemet virker dermed å samsvare med hva tidligere studier på feltet har vist. Tross dette er det ulike sider ved meldepliktsystemet som utøverne oppfatter som urimelig. Etterhvert som vi beveger oss inn i dette kapittelet vil vi bli kjent med utøvernes refleksjoner

knyttet til de ulike aspektene ved meldepliktsystemet. På denne måten vil jeg som forsker forsøke å belyse det ambivalente forholdet det kan virke som at utøverne har.

6.2 Graden av harmonisering

Tidligere studier har vist at toppidrettsutøveres tillit til meldepliktsystemet er lav når det kommer til spørsmål som angår hvordan systemet fungerer i andre land (Hanstad et al., 2009; Overbye & Wagner, 2014; Efverström, 2016). Her presenterer og diskuterer jeg utøvere i min studie sine refleksjoner til harmoniseringsaspektet. Ved deretter å se resultatene i lys av sentrale elementer fra sensemaking-teorien, vil jeg undersøke om harmoniseringsaspektet er en viktig trigger for hvordan utøverne oppfatter meldepliktsystemet.

Det er jo det at nasjonene ikke har like spilleregler i det hele tatt liksom! De er totalt ulike ... til og med i det sinnssykt strenge systemet vi har så går det jo an å jukse. Selv om det er vanskelig. Men da kan jeg bare se for meg hvor lett det er å jukse i en annen nasjon der man i tillegg har større motivasjon for å lykkes ... med penger og sånt. (friidrett1)

Utsagnet var responsen til en av friidrettsutøverne da vedkommende ble spurt om hvilke sider ved meldepliktsystemet som blir diskutert i størst grad innad i miljøet. Til tross for at ikke alle deler denne nokså bastante oppfatningen av hvordan meldepliktsystemet er harmonisert er det likevel et tema som majoriteten av utøverne er svært opptatt av. Flere av utøverne fremhever betydningen av at alle nasjonene følger og praktiserer det samme systemet. De mener at alle må melde inn utøverinformasjon og være tilgjengelig for testing utenfor konkurranse – uavhengig om man kommer fra Norge eller Russland:

Det må jo liksom til at alle land har de samme betingelsene og det samme systemet. For vi har jo alle de samme dopingreglene. (svømmer2)

Meldepliktsystemet er jo bra, men det er på en måte viktig at det er rettferdig også. For jeg føler vel ikke at det er sånn i hele verden. Jeg føler at vi har et veldig ... vi har et veldig strengt system her oppe som er bra. Men da blir det ikke helt «level playing» for hele verden. Det er mitt inntrykk da. (friidrett2)

Alle har jo de samme dopingreglene. Så da må det jo bli stilt de samme kravene til utøvere fra andre land. Jeg vet jo ikke hvordan de har det med advarsler, eller om de har det samme systemet?? Om det ikke er likt så synes jeg at det er urettferdig. (svømmer1)

Sitatene viser at det oppleves som urettferdig om det ikke stilles de samme kravene til alle. Tar vi utgangspunkt i det siste utsagnet kan det tolkes som at utøveren stiller spørsmålsteget ved om det eksisterer et meldepliktsystem i alle land. Flere av utøverne tror at Norge har det beste og det mest rigide systemet, og at det er mange land som har en lang vei å gå før de kan måle seg med hvordan det er i Norge. Den ansatte i ADNO hadde følgende å si da informanten ble spurt om antidopingarbeidet og meldepliktsystemet har blitt mer harmonisert:

WADA kom jo med en ny kode i 2015 som skulle bidra til å gjøre antidopingarbeidet mye mer harmonisert. Men det er jo en kjempestor forskjell på hva ulike land gjør i antidopingarbeidet. Det er helt klart. Det er også forskjell på hvordan man behandler meldepliktsystemet. Du kan tenke deg at det er noen land der myndighetene på en måte har nok med å gi folket sitt mat, drikke, klær, og lignende. Og da er det ikke nødvendigvis meldepliktsystemet de ønsker å prioritere. For å sette det litt på spissen da. (ADNO)

Sitatet kan tolkes som at utøverne har rett i sine antagelser. Det er en stor forskjell i hvordan ulike land behandler meldepliktsystemet, samt hva de gjør i antidopingarbeidet. Tidligere studier på feltet understreker dessuten at meldepliktsystemet er langt fra harmonisert (Hanstad & Loland, 2005, 2008; Hanstad et al., 2010; Pound et al., 2012; Houlihan, 2013).

Da friidrettsutøverne ble spurt om de opplever at meldepliktsystemet praktiseres likt fra land til land, var det ingen tvil:

Nei, overhode ikke. Greit nok ... nå er jo jeg fra Norge, så den eneste modellen jeg kjenner er jo den norske. Men jeg har vanskeligheter for å tro at det er likt i ... nå skal jeg generalisere ... jeg har vanskeligheter for å tro at det er likt i Øst-Europa, og vi har jo sett hva de er kapable til å holde på med i Russland. Jeg har vanskeligheter for å tro at det er likt i USA. Man hører jo disse historiene fra de profesjonelle ligaene hvor de på en måte får en advarsel før de skal bli testet osv. Så vi er i verdenstoppen altså ... på ren idrett. Men så kan du jo tenke at det er jo et i-landsproblem da. Det koster veldig mye penger å ha et antidopingsystem som er velfungerende. (friidrett2)

Jeg har jo egentlig på mine eldre dager, eller i løpet av friidrettskarrieren, forstått at det ikke fair play på noen som helst måte. Så jeg tenker mer og mer på konkurranser i Skandinavia og i Nord-Europa, og sammenligner meg med dem fremfor hele verden. Det er de eneste jeg vet at jeg konkurrerer likt mot. Det er jo for eksempel veldig trist det med OL-kravene og sånt. Det er bare de 50 beste i verden som får reise til OL. Så kan du så godt som garantere at en ganske solid prosentandel er dopet. Da begynner man å tenke på hva kravet til OL hadde vært om det hadde var et «dopingfritt krav». Og jeg som kanskje var tre tiendeler fra OL-kravet ... jeg får ikke reise til OL. Da blir man litt sånn ... ja, det er trist. Men det er sånn det er. (friidrett1).

Av utvalgets informanter er det kun friidrettsutøverne som har en helt klar oppfatning om at meldepliktsystemet ikke er harmonisert. Begge har vært meldepliktutøvere i flere år. Friidrettsverdenen er, som vi har erfart, dopingbelastet. Ut i fra resultatene kan det tolkes som at utøvernes oppfatninger av harmonisering blir trigget av en forestilling om at ikke alle konkurrerer ut i fra de samme forutsetningene. Doping utenfor konkurranse kan gi et stort konkurransefortrinn i en idrett som friidrett. En oppfatning av at meldepliktsystemet ikke er harmonisert kan dermed skape en grobunn for både frustrasjon og forvirring.

Fire av utvalgets syv informanter; skihopper1, svømmer1, snowboard1, og snowboard2, er usikre på om meldepliktsystemet er harmonisert – men de tviler på at det er det:

Jeg tror at det er forskjeller i de forskjellige systemene til nasjonene. Jeg har blitt testet i Russland i forbindelse med konkurranse, men hvordan de har det i forhold til oppfølging med tester utenfor konkurranse har jeg ingen anelse om. (skihopp)

Jeg føler kanskje at det er andre land som ikke har det like «strikt» som oss. Men jeg har aldri vært redd for at noen har vært dopa – at jeg har blitt slått av den grunn. Det er ikke sånn de slår meg. (snowboard1)

Jeg vet ikke helt, men jeg føler kanskje at det er litt annerledes i noen andre land. Hvis man hører at ting er mye «løsere» i et annet land da, så er det jo sånn at du tenker at det er litt useriøst. For meg er det bare irriterende. Det å tenke at vi er fra et land hvor det er veldig strengt ... og det har kanskje ikke så mye med selve dopingen å gjøre, men med friheten gjøre. At de slipper å gjøre det, også må vi liksom være så påpasselige da. Det er i så fall det som kan være irriterende. (snowboard2)

Et fellestrekk ved utøverne som representerer ikke-dopingbelastede idretter, er at opphavet til frustrasjonen og forvirring virker å være relatert til noe annet enn ulike forutsetninger for å prestere godt i konkurranse. Som vi ser står dette i kontrast til friidrettsutøverne. For denne «gruppen» (skihopper, snowboard1 og snowboard2) blir fokuset heller rettet mot utøverens autonomi og retten til selvbestemmelse. Det oppleves som urettferdig om utøvere fra andre land slipper unna. Spesielt når de føler at det som kreves av dem i så stor grad går på bekostning av friheten. Utøverne er ikke redde for at noen vinner over dem i konkurranse fordi de er dopet – det er ikke slik de vinner. Flere av utøverne sympatiserer dog med de som konkurrerer i dopingbelastede idretter: «da er det ikke noe vits i å konkurrere en gang» (snowboard2).

Av informantene er det en som skiller seg ut fra resten av utvalget – både i forhold til om meldepliktsystemet er harmonisert, samt refleksjonen rundt en eventuell ulikhet mellom nasjonene:

Jeg aner ikke! Jeg har ikke en fjerneste anelse. Jeg vet ikke ... alle land skal vel ha et meldepliktsystem? Men nei, altså jeg aner ikke. Det er ikke sånt som du kan bruke tid på å tenke på egentlig. Det er bare sånt du må legge dødt fra deg. Nei, jeg har aldri brukt noe tid på å tenke over hvordan meldepliktsystemet er for andre land, eller om de har det eller. Det har jeg egentlig aldri gitt noen tanke. (svømmer2)

Som vi ser har ikke svømmeren en «fjerneste anelse» om hvorvidt meldepliktsystemet er harmonisert eller ei. Videre kan det tolkes som at svømmeren har et bevisst forhold til å kun fokusere på seg selv. Det gjør informanten ved å ikke legge noe særlig energi på å bekymre seg for hvordan meldepliktsystemet fungerer i andre land. Svømmesporten er, i likhet med friidrett, en dopingbelastet idrett. Det er dermed lett å gå inn med en antagelse om at svømmeren skulle hatt sterkere følelser knyttet til dette aspektet ved meldepliktsystemet. I denne sammenheng kan det være relevant å merke seg at svømmeren – jamført med friidrettsutøverne – har en relativt kort fartstid som meldepliktutøver. Det kan dermed tenkes at utøveren ennå ikke har fått følt på alle sidene ved meldepliktsystemet.

Enkelte utøvere ønsker en offentlig oversikt over alle tester som blir gjennomført utenfor konkurranse i alle land:

Ja, det hadde påvirket min motivasjon med et sånt register. Det hadde vært interessant med et sånt antidoping-register. Definitivt. I tillegg kunne gjerne tenkt meg at det var offentlig hvor ofte jeg ble testet. Jeg hadde ikke hatt noe i mot det. Jeg synes det hadde vær kjempekult. Så kunne folk egentlig se at jeg må gjøre litt ekstra for å holde på med det jeg elsker. Jeg har pokker meg tisset i den koppen 60-70 ganger – og jeg er stolt av det. (friidrett2)

Disse utøverne ønsker å se svart på hvitt om utøvere i andre land er underlagt det samme rigide systemet. Motivasjonen til å rapportere utøverinformasjon hadde økt dersom de var klar over at det stilles de samme kravene til deres internasjonale konkurrenter. Resultatene indikerer dermed at noen av utøvernes motivasjon og dedikasjon til meldepliktsystemet til en viss grad avhenger av om systemet er harmonisert. Flere av utøverne ønsker i tillegg at det var offentlig hvor ofte de selv blir testet. Dette tyder på at de er stolte over å måtte gjøre litt ekstra for å holde på med det de elsker.

6.2.1 Er aspektet en trigger for utøvernes oppfatning av meldepliktsystemet?

Basert på mine analyser kan harmoniseringsaspektet forstås som en viktig trigger for hvordan utøverne oppfatter meldepliktsystemet. For flertallet av utvalgets informanter er harmoniseringsaspektet en trigger for meningsdannelsen fordi det forvirrer dem: utøverne vet ikke i hvilken grad deres konkurrenter er underlagt det samme systemet som dem selv. Det er i tråd med Weick (1995), Maitlis (2005) og Weber & Glynn (2006), som hevder at sensemaking oppstår i en organisasjon når medlemmer konfronteres med noe som på en eller annen måte er forvirrende eller som gjør dem usikre. Resultatene indikerer at aspektet også er en trigger for hvordan friidrettsutøverne oppfatter meldepliktsystemet. Her blir deres sosiale identitet i tilknytning til friidrettsmiljøet svært fremtredende. Doping i friidrett kan gi et stort konkurransefortrinn. Signalene fra omgivelsene (opplevd urettferdighet) fremstår derfor både som subjektive (Balogun & Johnson, 2005), og sterke (Weick, 1993). Studiens resultater samsvarer således med Hanstad et al (2009), Overbye & Wagner (2014) og Efverström et al. (2016), som viser at det er en oppfattet mangel på like vilkår i forhold til hvordan meldepliktsystemet fungerer i andre land.

6.3 Meldepliktsystemets organisering og teknisk løsning

Tidligere studier på feltet viser at meldepliktsystemet har en reell innvirkning på utøvernes hverdag. Det kommer blant annet til syne i forhold til kravet om å melde inn og oppdatere utøverinformasjon 365 dager i året. Det er derfor interessant å undersøke hvordan utøverne i denne studien organiserer hverdagen sin for å overholde dette kravet. Likeledes er det interessant å se på om utøvernes erfaringer med å rapportere utøverinformasjon samsvarer med funn fra tidligere studier – som peker på praktiske og tekniske utfordringer knyttet til denne prosessen (Hanstad et al., 2009; Overbye & Wagner, 2014; Efverström et al., 2016). I det følgende vil jeg presentere og diskutere resultater i relasjon til organisering og den tekniske løsningen. Deretter vil jeg vende meg til teorien, for å undersøke om aspektet er en viktig trigger for hvordan utøverne oppfatter meldepliktsystemet.

Hver dag mellom 05.00 og 23.00 må utøverne garantere en time hvor de må være tilgjengelig for uanmeldt dopingkontroll. Denne garantitimen blir fremhevet som den viktigste delen i forbindelse med å rapportere utøverinformasjon:

Det viktigste som må med når de rapporterer utøverinformasjon er den garantitimen. En time hver dag hvor de oppgir at de er til stede, og da må de være til stede. Og veldig mange utøvere velger å sette denne tiden til tidlig om morgenen, så de vet at de er hjemme. (ADNO)

Jeg synes garantitimen er veldig okay. Jeg legger den timen til tidlig om morgenen. I forhold til at jeg tenker at det blir mye stress om det skjer noen endringer utover dagen. For da trenger jeg ikke tenke på at jeg må flytte på den timen. Så har de lyst til å komme klokken fem om morgenen, så får de bare gjøre det. (svømming1)

Med unntak av en utøver setter alle garantitimen til tidlig om morgenen. Av resultatene kan det tolkes som at utøverne opplever garantitimen er et relativt rimelig krav. I tillegg gir utøverne uttrykk for at det ikke er noe særlig stressende eller urimelig å verken bli testet eller rapportere utøverinformasjon for denne timen. En utøver fortalte at garantitimen er bra fordi man kan slappe mer av resten av dagen. Resultatene indikerer dermed at utøverne liker at dette er en side ved meldepliktsystemet som er konstant og forutsigbart. Det er noe de har kontroll over, og det oppleves derfor ikke som noe særlig stressende. Funnet er interessant da det står i kontrast til Valkenburg et al. (2014), som viste at halvparten av utøverne opplever garantitimen som en begrensing for friheten.

Utøverne stiller seg altså relativt positive til å rapportere utøverinformasjon, samt å bli testet innenfor garantitiden. Utøverne forteller dog at de misliker at dopingkontrollørene oppsøker dem for dopingtester utenfor tiden de har oppgitt:

Det jeg synes er veldig irriterende er at de har kommet et par ganger på kvelden på sånn «surprise» - og det er ikke akkurat en gledelig overraskelse. For da sitter jeg der også har jeg kanskje laget middag med kjæresten min, og vi skal for eksempel skal se på en serie eller hva som helst. Også kommer det en antidopingfyr og skal teste meg når han kunne ha møtt meg på morgenen. Det synes jeg egentlig enkelt og greit at de ikke burde hatt rett til. De burde ikke hatt lov til å komme utenom. Når de har en time om dagen, så synes jeg at de burde bruke den. Jeg er på skolen og trening i ti elleve timer nesten hver dag. Når jeg da kommer hjem, og skal ha fri, så skal det sitte en antidopingfyr og være med meg på do. Da blir jeg sur. (friidrett1).

Sitatet gjenspeiler hva flere av utøverne fortalte i løpet av intervju samtalen. Utøverne ønsker at dopingkontrollørene benytter seg av garantitiden for å gjennomføre dopingtester. Flere av utøverne kombinerer trening med jobb og skole. For disse er hverdagen som toppidrettsutøver svært hektisk. Når utøverne først har fri på kvelden opplever de det som inngripende å få en dopingkontrollør på overraskelsesbesøk. Resultatene kan dermed tolkes som at utøverne

oppfatter det som urimelig at dopingkontrollørene kommer uanmeldt på kvelden, når de har rapportert utøverinformasjon for garantitiden.

Flere av spørsmålene i intervjuguiden hadde som hensikt å avdekke om utøverne opplever det som stressende å melde inn utøverinformasjon. Studiens resultater viser at noen synes at det er stressende og vanskelig, mens andre ikke finner det så stressende og vanskelig:

Jeg må ærlig innrømme at jeg ikke synes at det er noe stress å ha det. Nå vet ikke jeg hva som er gode grunner til å ha det eller ikke i forhold til effekt av antidoping, men hvis det på en måte har gitt gode resultater og har vist seg å fungere så ser jeg ikke noe problem med å fortsette å ha det. (skihopper)

Det å drive med toppidrett er jo et privilegium. Og hvis man skal prøve ... eller å forsøke å ha en ren og rettferdig idrett, så er det nesten en nødvendighet. Og det er jo til og med for lite strengt da hvis man skal tenke at det går jo an å jukse når man har tre sånne prikker i løpet av et år. (friidrett1)

Som vi ser opplever ikke skihopperen meldeplikten som noe særlig stressende. I denne sammenheng kan det være relevant å nevne at skihopperen fremstår som utøveren med mest avslappet forhold til meldepliktsystemet. Som meldepliktige er alle utøverne underlagt de samme kravene. Skihopperen representerer likevel en idrett hvor det later til å være en utbredt forestilling om at det ikke er mye å hente på å dope seg. Det er dermed rimelig å tenke at denne utøveren ikke blir testet like hyppig utenfor konkurranse som utøvere fra mer dopingbelastede idretter. Kanskje kan dette forklare denne «stressfrie» holdningen til systemet.

Flere av utøverne hevder at det å drive med toppidrett er et privilegium. Til tross for at det til tider kan være stressende og slitsomt, mener de at meldeplikten burde være et minstekrav, og at det er en del av pakka som 24-timersutøver. I denne sammenheng er det interessant å trekke en parallell til vanlige mennesker, med vanlige jobber. Sammenlikner vi med hva de må huske i løpet av en dag (møter, frister etc.), samt konsekvensene de møter om de er glemsomme, kan det være relevant å stille spørsmålsteget ved om meldeplikten egentlig stiller så høye krav til hukommelse og struktur. At noen av utøverne omtaler «toppidrettsyrket» som et privilegium, og at meldeplikten bør være et minstekrav, viser at flere ser verdien av denne sammenlikningen. En utøver påpeker i tillegg at meldeplikten kanskje er «for lite» strengt, med tanke på at man kan motta tre advarsler i løpet av ett år. Informanten mener likevel at det

burde være en forskjell på overvåkning og strenghet i forhold til hvor mye penger du tjener på idretten. Utøveren ble eksempelvis irritert da det kom frem, via en nyhetssak, at langrennsløperen Therese Johaug ikke hadde blitt testet på syv måneder: *«jeg blir jo litt sur da, når jeg har stått opp flere ganger og tisset i en kopp enn Therese Johaug, som tjener tosifrede millioner på idretten sin».* (friidrett1)

Men det er, som sagt, ikke alle som finner det like enkelt og rimelig å melde inn og oppdatere utøverinformasjon. Til tross for at alle utøverne virker å støtte meldepliktsystemet, og intensjonen bak det, mener noen det kunne ha blitt gjort på en enklere måte. De forteller at Antidoping Norge er velkomne til å gjennomføre dopingtester når som helst, men synes det er litt slitsomt å melde inn og oppdatere hver eneste dag. Disse utøverne virker å bære tittelen som meldepliktig med stolthet. Mange ulike oppholdssteder og uforutsigbare dager medfører likevel at det er vanskelig å huske på å oppdatere utøverinformasjonen. En annen utøver fremstår som nervøs og redd for å gjøre feil eller for å glemme oppdatering av utøverinformasjonen. Denne informanten forteller at det oppleves som mye – spesielt når man har en livsstil hvor man reiser fra ett sted til et annet hver uke, eller hver dag.

Folk flest liker fra tid til annen å kunne være impulsive. Det er intet unntak for utvalget i min studie. Informanten fra ADNO virker å ha en forståelse for at meldepliktsystemet kan sette begrensninger for utøvernes impulsivitet:

Ja, jeg føler at det er en del som synes det er utfordrende å huske på å oppdatere. La oss si at man er hjemme hos en kamerat litt lengre enn planlagt, også ender man opp med å overnatte der, uten at det er lagt en plan for det på forhånd. Da kan det være utfordrende å huske på å endre adresse. (ADNO)

Av resultatene er det tydelig at utøverne opplever meldeplikten som en begrensning for impulsive handlinger i hverdagen – både i og utenfor sesong. Når ting går litt fort i svingene kan man fort glemme å endre og/eller oppdatere utøverinformasjonen. To informantene har fått to advarsler innenfor det samme kalenderåret. Advarslene kom som et resultat av at de var glemsomme i et impulsivt øyeblikk. Andre forteller at det bare er flaks at dopingkontrollørene ikke har dukket opp de gangen de har glemt å oppdatere utøverinformasjonen.

En annen utfordring oppstår når utøverne er på ferie. For en toppidrettsutøver bærer hverdagen preg av struktur og rutiner. Når de først er på ferie ønsker de å ta dagene litt på sparket. En utøver fortalte om en biltur i USA som ble utrolig slitsom på bakgrunn av det

overnevnte. På ferie i utlandet blir dessuten tilgang til internett ofte en utfordring. En annen utfordring oppstår for eksempel når de skal sove i telt eller er på tur ute i naturen. Noen av utøvere fortalte at det er umulig å rapportere utøverinformasjon i slike situasjoner: «*Da måtte jeg styre med å ringe dem og si «ok nå flytter jeg meg ... nå står teltet ca. der» ... det syntes jeg var helt tåpelig husker jeg»* (snowboard2). Som vi ser av det innledende sitatet eksemplifiserer den ansatte i Antidoping Norge en situasjon hvor en utøver fort kan glemme å oppdatere utøverinformasjonen. Ut i fra sitatet kan det tolkes som at informanten oppfatter at det er mange som synes det er utfordrende å huske å endre utøverinformasjonen i slike situasjoner.

I samtale med utøverne kom det tydelig frem at de irriterer seg over mengden av informasjon som kreves av dem.

Når det gjelder alle de der ekstratingene som de ofte vil ha så føler ikke jeg at jeg er pliktig til å oppgi det, så jeg oppgir det nesten aldri. Jeg synes det blir veldig rart at de vil ha enda mer. (friidrett1)

Flere av utøverne trener verken til faste tider eller på faste steder. I tillegg har noen av utøverne «naturen» som sin treningsarena. Majoriteten av informantene har ikke oversikt over trening og konkurranser så langt frem i tid, mens andre ofte må reise etter forholdene. Det innebærer at de kan reise til flere ulike land i løpet av en uke. Å rapportere detaljert informasjon om hvor de skal trene blir derfor en stor utfordring for mange. Flere av utøverne opplever det som urimelig å måtte melde inn det noen omtaler som alle de «ekstratingene». Det medfører at flere utelater å melde inn detaljert treningsinformasjon. Videre deler utøverne en oppfatning om at systemet er mer velegnet for idretter som kjennetegnes av rutiner og forutsigbarhet. Utsagnet fra den ansatte i Antidoping Norge virker å samsvare med utøverne sin opplevelse rundt dette:

Hvis du er en utøver som er mye på reisefot, og gjerne må reise etter hvor forholdene er ... så må man jo gjerne oppdatere sin utøverinformasjon oftere enn en som er på ett sted hele året, og som trener til faste tider og faste steder ... det er klart. Så kanskje stilles det større krav til at man er mer nøyaktig og strukturert når det gjelder å rapportere. (ADNO)

Ved siden av all treningsinformasjonen som kreves, stiller noen av utøverne spørsmålstegn ved hvor detaljert informasjonen skal være.

Sånn i forhold til når man skal skrive inn adresser og sånt så er jeg ikke så nøye. Jeg bare skrev inn byen ... og kanskje hotellnavnet. Aldri noe eksakt adresse, for det synes jeg er urimelig at jeg skulle begynne å lete etter. I dagens samfunn så tenker jeg at det ikke er så vanskelig å finne ut av hvor jeg er – hvis de vet hvilket land og by jeg befinner meg i, og hvilket hotell jeg bor på. Så det er jo greit. (skihopp)

I forbindelse med reise mener flere at navnet på byen de oppholder seg i, samt navnet på hotellet de bor på, burde være tilstrekkelig. De synes at dopingkontrollørene burde klare å lokalisere dem basert på den informasjonen som de har meldt inn. Det begrunner de med at det er for tidskrevende å finne nøyaktige gateadresser til hoteller eller hytter når de er på samlinger eller konkurranser i utlandet. Flere av utøverne melder kun inn navn på by og hotell når de er på reisefot. Andre utøvere tar ikke sjansen på dette, og stresser til tider med å finne den detaljerte informasjonen som de antar at antidopingmyndighetene krever av dem. Felles for utøverne i denne studien er at de er usikre på hvor detaljert informasjonen må være. Det som skiller utøverne, er om de tar sjansen på å melde inn «overfladisk» informasjon eller ikke. Det innledende utsagnet er en god illustrasjon på de som tar sjansen på at dopingkontrollørene kan lokalisere dem på bakgrunn av den informasjonen som er meldt inn.

I løpet av intervjusamtalene fikk jeg inntrykk av at utøverne opplever kravet om å rapportere utøverinformasjon for tre måneder frem i tid som vanskelig og ulogisk:

Jeg melder inn alt litt sånn overfladisk det jeg vet for det neste kvartalet. Da setter jeg generelt bare «hjemme», også endrer jeg på «hjemme» underveis. Og da er det jo som sagt tungvint ... for da må du inn og slette der du egentlig skulle ha vært ... også er det litt sånn at siden er treig og det kommer masse feil ... Og det kan være vanskelig når man er på reise. For det er ikke alltid så lett å få tilgang på internett. (friidrett1)

Det er vanskelig å legge inn informasjon for et helt kvartal, for jeg vet jo ikke hvor jeg er det neste kvartalet. Så da pleier jeg bare å legge inn «home» på alt. Også må man huske å gå inn å gjøre om underveis. Det er veldig vanskelig å huske på, for man har jo ikke en alarm eller noe sånt ... da måtte du sette på din egen alarm i så fall ... Det er umulig å vite hva man skal gjøre tre måneder frem i tid. (snowboard2)

Resultatene kan tolkes som at utøverne ikke forstår poenget med å rapportere informasjon som de vet må endres på. Flere av utøverne stusser over at WADA forventer at de skal vite hva de skal gjøre hver dag for et helt kvartal. Utøverne melder derfor inn overfladisk informasjon for hele kvartalet, gjerne at de er hjemme, for å så endre og oppdatere informasjonen fortløpende. Det kan derfor bli utfordrende å huske på å endre det som allerede er meldt inn. En annen utfordring er at de glemmer hva de har rapportert, slik at de må dobbeltsjekke om utøverinformasjonen stemmer.

Likevel fremstår utfordringer med den tekniske løsningen som det utøverne er mest irritert over:

Jeg synes at hovedproblemet med siden er at den er dårlig laget. For når man har et system der man på en måte setter folk sin karriere på ... altså hvis noe ikke fungerer skikkelig da, så kan det gå ut over karrieren din. Derfor burde man hatt et veldig sånt «clean» logikk i systemet, og ikke sånn som det er nå. (friidrett1)

Jeg synes at det er et godt system. Ehm ... det har jo sine «flaws» og «bugs» liksom, men jeg føler det er en riktig vei å gå. Men jeg synes systemet funker, selv om det ikke alltid funker. Tanken bak det er god, men praksis bør det kanskje bli gjort bedre. (svømming2)

Gjennomgående svar i løpet av intervjusamtalene var at meldepliktsystemet er bra, men at det kunne vært organisert på en enklere og bedre måte. Flere av utøverne opplever at ADAMS er for avansert og skulle ønske at systemet var mer intuitivt. Alle utøverne forteller om problemer med innlogging og passordendringer. I forbindelse med rapportering av utøverinformasjon fortalte en av utøverne at det er frustrerende når det ofte blir «rødt», og systemet gir beskjed om at noe mangler. I slike situasjoner forstår ikke utøveren hva som er mangelfullt. Utøverne gir også uttrykk for at det er mye frustrasjon knyttet til funksjonen i ADAMS som heter «travel». Det er funksjon hvor utøverne kan legge inn en reisedag hvor man ikke er tilgjengelig for testing. Utøverne er i utgangspunktet svært begeistret for denne funksjonen. Problemet er at de ofte opplever å få feilmeldinger når de skal legge inn ett reisedøgn. Det fører til at flere tar sjansen på at dopingkontrollørene ikke skal teste dem den dagen. Resultatene er dermed i tråd med tidligere studier, som peker på frustrasjon relatert til tekniske utfordringer i forbindelse med å rapportere utøverinformasjon (Hanstad et al., 2009; Overbye & Wagner, 2014; Efverström et al., 2016).

Ingen av utøverne ble spurt om de bruker appen, eller om hva de synes om den. Likevel var dette et tema som alle tok opp i løpet av intervjusamtalen:

Jeg synes at appen er jævlig dårlig ... jeg synes appen er jævlig dårlig. Ehm så jeg bruker egentlig stort sett alltid PC. Jeg føler det er mye «bugs» med den appen. Det er så mye passordendringer. Også er det ofte sånn at når jeg skal gå inn og endre på en dag eller noe, så kommer det opp «nei endringen har ikke skjedd», også har endringen skjedd, også blir det masse tull. Jeg har hatt skikkelig mange dårlige opplevelser med den, så jeg bruker alltid PC (svømmer2).

For det første er utøverne frustrert over komplikasjoner med passord og passordendringer. I tillegg har flere av utøverne opplevd at de har gjort endringer i appen, for å så oppdage at endringen ikke har skjedd når de logger seg inn på ADAMS med PC. Det har resultert til at utøverne ikke stoler på appen. Av utvalgets informanter er det kun skihopperen som bruker appen for å gjøre endringer på utøverinformasjonen – informanten irriterer seg dog over komplikasjoner med passord. Kontrasten til WADAs (2013) omtale av appen er slående: «the app provides athletes with an easy, accessible way to report their whereabouts (...) Everyone benefits from this efficient solution, and we are pleased to offer the app».

6.3.1 Er aspektet en trigger for utøvernes oppfatning av meldepliktsystemet?

Basert på mine analyser er meldepliktsystemets organisering og teknisk løsning en viktig trigger for hvordan utøverne skaper mening og danner seg oppfatninger av systemet. For meg som forsker ble det tydelig allerede ved gjennomføringen av intervjuene. Som ble tydelig da informantene styrte samtalen inn på tema med en gang det åpnet seg en mulighet.

ADAMS kan betraktes som en viktig trigger for utøvernes sensemaking fordi utøverne opplever det som komplisert å rapportere inn utøverinformasjonen. Når utøverne skal rapportere utøverinformasjon oppstår det en usikkerhet i forhold til hvor mye, og hvor detaljert informasjonen skal være (Maitlis & Christianson, 2014). I disse situasjonene blir utøvernes sensemaking trigget ved de står ovenfor en situasjon hvor meningen er forvirrende og tvetydig (Weick, 1995; Maitlis, 2005; Weber & Glynn, 2006).

Tekniske problemer med ADAMS og/eller appen virker å trigge i gang en mer akutt sensemakingprosess hos utøverne. I disse situasjonene forekommer sensemaking fordi utøverne står ovenfor en situasjon som er overraskende, og hvor det er avvik mellom

forventninger og virkelighet. Det avbryter utøvernes pågående flyt, og skaper en usikkerhet om hvordan de skal handle – noe som utløser et behov for en oppklaring (Weick, 1995; Maitlis, 2005; Weber & Glynn, 2006).

6.4 Meldepliktsystemets rettferdighet og rimelighet

«When athletes experience feelings of being monitored or feelings of anxiety about making mistakes in the whereabouts system in their daily lives, this clearly undermines their perceptions of procedural justice» (Efverström et al., 2016, s. 13).

Sitatet understreker viktigheten av å inkludere dette aspektet i en diskusjon av meldepliktsystemet. Flere av spørsmålene i intervjuguiden hadde derfor som hensikt å avdekke om utøverne opplever sin livssituasjon som meldepliktige som rettferdig og rimelig. Det er liten tvil om at dette aspektet favner om mye. Med utgangspunkt i resultatene ble det naturlig å avgrense ved å diskutere utøvernes oppfatninger og refleksjoner knyttet til temaer som: sanksjon for brudd på meldepliktforskriften, overvåkningsaspektet samt retten til selvbestemmelse og privatlivets fred.

Resultater viser at utøverne har ulike oppfatninger av at brudd på meldepliktforskriften kan resultere i utelukkelse fra idretten i ett til to år. Noen av utøverne mener det er en sanksjon som gjenspeiler alvorligheten i regelbruddet, mens andre opplever det som urimelig.

La oss si jeg blir testet fem ganger i løpet av året da. Hvis jeg da ikke er tilstede på tre av de fem, så har jeg jo nesten prøvd å jukse da. Det skal jo litt til, og hvis jeg hadde fått to prikker så hadde jeg vært ekstremt påpasselig med den siste. Og da synes jeg på en måte at det er greit at tre advarsler fører til en dopingdom. For det burde man klare. Hvis ikke så synes ikke jeg at man fortjener ... da er man så lite overvåket at man ikke burde få lov til å konkurrere på lik linje som de som holder på systemet. (friidrett1)

Det må jo ha en konsekvens, eller så blir det litt sånn at du kan du misse fem seks prøver «men jeg doper meg ikke, jeg lover». Men det kan jo være en fallgrube også. For en utøver som er litt dårlig på å føre inn da, som er glemsom eller synes det er gørr kjedelig, men er helt ren, kan risikere å få utestengelse. Og selv om du bare er utestengt for å ikke å ha møtt tre ganger, så er det jo en dopingdom. Folk kan se på deg å bare «herregud har utøveren dopet seg liksom». Så det er veldig skummelt. Det er utrolig skummelt, men det må jo også til på en måte. (svømmer2)

Flere av utøverne mener at sanksjonen for brudd på meldeplikten er en passende straff. To av informantene poengterte at utøvere som mottar tre advarsler er så lite bevisste sin forpliktelse

at sanksjoner er fortjent. De er enige i at straffen er streng, men at det er «the name of the game» – og om du har mottatt to advarsler så må du skjerpe deg. Resten av utøverne som stiller seg bak sanksjonen mener likevel at det er en stor forskjell mellom å være glemsom, og det å bevisst forsøke å manipulere systemet. De føler at om antidopingmyndighetene skal utestenge «rene» utøvere for brudd på meldeplikten, så må de bruke mer sunn fornuft når de gir advarsler. Alle utøverne som tidligere har mottatt advarsler mener de har blitt ilagt av ulogiske årsaker. Til tross for at utøverne mener at brudd på meldeplikten bør få en konsekvens, forteller alle at det er feil å sidestille denne overtredelsen med andre dopingovertredelser. Det oppleves som skummelt at et distre øyeblikk kan føre dem ett steg nærmere en dopingdom, som i sin tur kan gi dem stempelet som dopet idrettsutøver. Det er i tråd med Hanstad et al. (2009), som fant at utøvere opplever systemet som urettferdig på bakgrunn av uoverensstemmelsen mellom en overtredelse og den påfølgende sanksjonen.

To av utøverne er svært kritiske til at brudd på meldeplikten kan føre til utestengelse fra idretten i ett til to år:

Nei, den er jeg faktisk litt kritisk til. Jeg tenker at man må se litt på hvordan situasjon er når man bryter meldeplikten. Er man er så uheldig og får tre advarsler, så synes jeg at det er feil å bli utestengt av den grunn. Da bør man teste positivt rett og slett. Så det er det jeg synes er litt tåpelig da. At man blir dømt for doping uten å være dopa. Da synes jeg at man må kunne bevise det på en eller annen måte. (svømming1)

Resultatene viser at disse utøverne mener det bør gjennomføres en dopingtest før det kan ilegges advarsler. Som diskutert ovenfor mener også disse at glemsomhet, og det å bevisst forsøke å manipulere systemet, er to vidt forskjellige ting. Den største kritikken rettet de mot at brudd på meldeplikten sidestilles med en dopingdom. En dom som vil oppleves som svært belastende. Resultatene indikerer at hverdagen til disse utøverne til tider preges av stress og angst for å gjøre noe feil, som igjen kan føre til en advarsel. I intervju samtalen fortalte de at de alltid handler i god tro. De er bare mennesker, og det er menneskelig å glemme.

I løpet av intervjusamtalene ble det tydelig at utøverne har ulike følelser og oppfatninger knyttet til overvåkingsaspektet.

Jeg synes ikke at skal være sånn at man må være nødt til å overvåke folk hele tiden. Men når det er sånn som det er nå da, hvor vitenskapen går videre, og det står om så mye penger ... og folk har jo vist seg å bryte den grensen ganske mange ganger. Så har ikke jeg noen bedre alternativ i hvert fall. (skihopp)

Noen av utøverne mener at det ikke burde være nødvendig med en konstant overvåking. Tross dette har tidligere hendelser, samt tiden vi lever i, ført til at de tror det er nødvendig. I denne sammenheng er det ett funn jeg som forsker finner svært interessant. Flertallet av utøverne snakker om overvåking som om det er «helt normalt»:

Vet du hva ... jeg synes at det burde være en sånn chip jeg. Man burde ha en chip i seg, også er man på en måte ferdig med saken. Så kan man ... prøver man å fjerne chipen så telles det som brudd. Jeg synes at det hadde vært en fin måte å gjøre det på da. (friidrett2)

De burde kanskje utvikle et bedre system, som gjør det enklere å si i fra da Jeg har spurt de i nesten alle år om de kan putte en chip i meg, eller om de kan de kan tracke telefonen min for å gjøre det enklere. Men de kan ikke gjøre det på grunn av lover. Men hvorfor kan alle andre apper registrere hvor vi er til en hver tid da? Hvorfor kan de ikke bare få en signatur? Det tenker jeg. Så vanskelig kan det ikke være. (snowboard1)

Som vi ser har disse utøverne et bevisst forhold til at de blir overvåket. Det kan likevel tolkes som at de ikke opplever dette som noe særlig negativt, og at de ikke reflekterer noe særlig rundt det. Tross dette indikerer resultatene at utøverne ønsker å bli overvåket på en enklere måte, uten at det medfører så mye stress.

I 2017 kan mye av det vi gjør i prinsippet spores ut fra apper på mobiltelefonen, PC-bruk og andre tekniske løsning. Måten vi i stadig større grad frivillig tar i bruk teknologi som muliggjør en form for overvåking av oss selv, har sannsynligvis en innvirkning på hvordan utøverne tolker og oppfatter overvåkingsaspektet ved meldepliktsystemet. Kanskje kan en slik normaliseringseffekt forklare hvorfor utøverne ikke er mer kritiske til det faktum at de blir overvåket. To av utøverne ønsker til og med å gjøre rapporteringsprosessen enklere ved å operere inn en GPS-chip i kroppen, eller ved at mobiltelefonen spores med GPS.

Videre ser vi av utsagnet til «friidrett2» at informanten til og med presenterer et forslag til hva som kan være premisset for brudd på meldeplikten: «(...) prøver man å fjerne chipen så telles det som brudd». Utøvernes synspunkter samsvarer dermed med Møller (2009; 2011), som hevder at bruk av GPS ville forenklet rapporteringen av utøverinformasjon, samt at det ikke ville medført noen form for økt opplevelse av overvåkning. På en annen side står funnene i kontrast til Overbye & Wagner (2014), som indikerte at utøvere har negative følelser knyttet til at systemet oppleves som overvåkning.

En av utøverne fremstod som mer kritisk til overvåkningsaspektet ved meldepliktsystemet:

Jeg tror det må være en form for et system. Men jeg tror det kan gjøres mange forbedringer, slik at det blir lettere for utøverne å følge opp, og slik at det ikke føles ut som at man går med en fengselslenke. Det er jo hele tiden ... hver eneste dag ... når du er på ferie til og med. Jeg synes det kanskje burde vært gjort noen løsninger som gjør at man ikke føler seg så overvåket hele tiden, og at det er litt enklere å følge opp, sånn at du ikke trenger å gå rundt å være så nervøs for at du har gjort en feil her og der da. (snowboard2)

Utøveren opplever overvåkingen som belastende – noe som blir tydeliggjort ved at metaforen «fengselslenke» blir brukt for å sette ord på hvordan utøveren opplever situasjonen. Videre indikerer resultatene at utøveren opplever følelser av angst og stress knyttet til det å gjøre noe feil. For å skape et bilde av dette bruker informanten beskrivelser som «hele tiden» og «hver eneste dag». Utøveren fremstår som tydelig stresset over tilværelsen som meldepliktutøver. Resultatene gir dermed en indikasjon på at meldepliktsystemet har en innvirkning på utøverens glede ved å være toppidrettsutøver. Som vi ser står disse opplevelsene i tråd med det innledende sitatet fra Efverström & Ahmadi (2016, s.13). Resultatene belyser således viktigheten av at både overvåkningsaspektet og retten til privatliv og selvbestemmelse må anerkjennes og tas hensyn til i en diskusjon og vurdering av meldepliktsystemet.

I delkapittel 6.3 presenterte jeg resultater som viser at utøverne misliker at dopingkontrollørene kommer uanmeldt på kvelden for å gjennomføre tester. Funnet er interessant da det kan virke som at det er en forskjell mellom hva antidopingmyndighetene og utøverne legger i både garantitiden, samt hva som skal forventes av en meldepliktutøver. I det samme delkapittelet dro jeg en parallell for å belyse at meldepliktsystemet kanskje ikke er så urimelig og urettferdig i forhold til hva som kreves av vanlige mennesker med vanlige jobber. Det som dog ikke ble diskutert er hvorvidt vanlige mennesker med vanlige jobber kan risikere

å få sjefen på overraskelsesbesøk midt i «taco-fredagen». Resultatene indikerer at flere av utøverne forstår og aksepterer at antidopingmyndighetene har full oversikt over hverdagen deres. Likevel ønsker utøverne å bli respektert på kvelden «etter arbeidstid». Utøverne har problemer med å forstå poenget med at antidopingkontrollørene gjennomfører dopingtester på kvelden utenfor garantitiden. De ønsker å ha fri når de har fri. I tillegg poengterer flere av utøverne at det fører til mange bomturer for dopingkontrollørene.

6.4.1 Er aspektet en trigger for utøvernes oppfatning av meldepliktsystemet?

Resultatene viser at utøverne reflekterer mye rundt hvorvidt meldepliktsystemet er rettfærdig og/eller rimelig. Ut i fra mine analyser kan aspektet derfor betraktes som en viktig trigger for hvordan utøverne oppfatter meldepliktsystemet.

Som vi så, er det ingen konsensus blant utøverne om hvorvidt sanksjonen for brudd på meldeplikten er en rimelig straff eller ei. Aspektet er likevel viktig for flere av utøverne fordi de opplever at advarsler ofte blir ilagt av ulogiske årsaker. Tilsvarende viser resultatene at utøverne ikke forstår at brudd på meldeplikten sanksjoneres på lik linje som med andre dopingovertrædelser. De forstår heller ikke hvorfor dopingkontrollørene gjennomfører tester på kvelden utenfor garantitiden. Resultatene samsvarer dermed med Weick (1995), Maitlis (2005) og Weber & Glynn (2006), som hevder at sensemaking trolig vil forekomme når medlemmer i en organisasjon blir konfrontert med noe som er forvirrende eller overaskende. At flere av utøverne har sterke følelsesmessige reaksjoner knyttet til dette aspektet indikerer at disse avvikende hendelsene fremstår som sterke (Weick, 1993). Aspektet utløser altså et behov for en oppklaring, som gjør at utøverne gjennom fortolkning må skape ny mening om det som skjer og oppleves (Maitlis & Christianson, 2014).

6.5 Hva påvirker utøvernes fortolkninger av meldepliktsystemet?

I det foregående har jeg diskutert hvilke aspekter ved meldepliktsystemet som er viktig for hvordan utøverne oppfatter meldepliktsystemet. I det følgende vil studiens resultater diskuteres i lys av kjennetegn som inngår i Weicks (1995) sensemakingprosess. Målet er å undersøke hvordan utøverne, gjennom sensemakingprosesser, fortolkertolker og danner seg oppfatninger av meldepliktsystemet. Til tross for at alle kjennetegnene ved sensemakingprosessen virker å fremtre når utøverne fortolker meldepliktsystemet, vil jeg ta for meg de som fremstår som de viktigste i forhold til hvorfor utøverne fortolker og oppfatter systemet slik som de gjør.

6.5.1 Identitetskonstruksjon

Litteraturen argumenterer for at sensemaking er forankret i identitetskonstruksjon. Det innebærer at hvem vi er og hvilke faktorer som former vårt liv påvirker hvordan vi ser verden (Weick, 1995; Helms Mills et al., 2010). Identiteten vil i lys av denne studien bety at hvordan utøverne erfarer seg selv i sine omgivelser, danner grunnlaget for hvordan de oppfatter meldepliktsystemet, samt hvordan de opptrer (Weick, 1995).

Basert på mine analyser er det sterke indikasjoner på at utøvernes meninger i denne konteksten er forankret i identitetskonstruksjon. Dette blir spesielt fremtredende når utøverne reflekterer og snakker om antidopingarbeidet i idretten samt harmoniseringen av meldepliktsystemet. Alle utøverne er vokst opp i et land hvor idrettsidentiteten kjennetegnes av en sterk motstand mot doping. Resultatene viser at den norske idrettsidentiteten har innflytelse på utøvernes holdninger til antidopingarbeidet i idretten, som i sin tur påvirker hvordan de fortolker antidopingarbeidet, og hvorvidt det er harmonisert. Weick (1995) ser identitet som et sosialt konstruert fenomen. Det betyr at identiteten skapes i sosiale prosesser via interaksjon med andre. I denne konteksten vil det innebære at når den norske befolkningen betrakter doping i idretten som juks, påvirker det utøvernes betraktning av doping i idretten.

Hvis man skal prøve ... eller å forsøke å ha en ren og rettferdig idrett, så er det nesten en nødvendighet. (friidrett1)

Denne meningene virker å være representativt for alle utøverne. Utøverne mener at meldepliktsystemet er viktig i kampen for en «ren» idrett. Ønsket om en ren idrett samsvarer

derfor kanskje med Weicks (1995) forestilling om at mennesker er personlig motivert til å bevare et positivt organisatorisk image. Eller i denne konteksten – et positivt idrettslig image. Utøverne vil derfor vurdere meldepliktsystemet som et viktig bidrag i kampen mot doping til tross for at det er ulike sider ved systemet de er skeptiske til. Ut i fra mine analyser er utøvernes meningsskaping i denne konteksten selvreferensiell. Det kan forklares med at utøvernes oppfatninger både tar utgangspunkt i deres egen identitet, samt hvordan erfaringer og kontakt med andre påvirker identiteten.

Mennesker har ulike identiteter knyttet til ulike sosiale roller (Weick, 1995). Den sosiale identiteten i tilknytning til idrettsmiljø fremstår også som svært betydningsfull for hvordan utøverne fortolker og oppfatter meldepliktsystemet. Det blir spesielt fremtredenene i forhold til hvordan de oppfatter harmoniseringen av systemet. Resultatene viser at friidrettsutøverne er mistenksomme ovenfor sine utenlandske konkurrenter, og blir frustrert av en oppfatning om at alle ikke konkurrerer ut fra de samme forutsetningene. Utøverne som representerer mindre dopingbelastede idretter virker å være mer opptatt av om deres utenlandske konkurrenter har den samme begrensningen for friheten.

Et karaktertrekk ved flere av utøverne er at de betrakter seg selv som impulsive friluftsmennesker. Av resultatene kan dette karaktertrekket tolkes som en viktig del av deres identitet. Weicks (1995) første kjennetegn blir fremtredende når disse utøverne forteller om hvordan meldepliktsystemet begrenser deres mulighet for impulsivitet – som f.eks. en telttur i Nordmarka. Ifølge Maitlis & Christianson (2014) og Weick (1995) kan en truet eller tvetydig identitet trigge meningsskaping. Meldepliktsystemet setter begrensninger for utøvernes impulsivitet og hvem de er, identiteten vil dermed påvirke hvordan de fortolker systemet. Som impulsive friluftsmennesker fortolker noen systemet som en begrensning for impulsive handlinger.

6.5.2 Konstruksjon av fornuftige omgivelser

Mennesker vil påvirkes av miljøet, og respondere til forventningene miljøet tillegger dem (Weick, 1995; Helms Mills et al., 2010). Av resultatene kan det tolkes som at det tredje av Weicks (1995) kjennetegn blir fremtredende når utøveren selv, eller andre i deres miljø blir meldepliktige.

Jeg føler jo litt på at det er et ork. Fordi jeg har hørt fra andre som er meldepliktutøvere at de synes det kan være litt stressende i forhold til at du hele tiden må gjøre endringer når det skjer endringer i din hverdag osv. (svømming1)

Sitatet er fra utvalgets ferskeste meldepliktutøver, og kan tolkes som at denne utøveren til en viss grad har tatt til seg meningene til mer erfarne meldepliktutøvere i sitt miljø. Denne formen for innflytelse går igjen i flere av intervjuene. Noen av utøverne snakker om seg selv som den erfarne utøveren som formidler sine meninger til andre; andre ser seg selv på mottakersiden. På denne måten kan miljøet betraktes som en viktig faktor når utøverne fortolker meldepliktsystemet, og er en indikasjon på at utøverne responderer til forventningene fra omgivelsene (Weick, 1995; Helms Mills et al., 2010).

At mennesker responderer til forventningene fra miljøet betyr at miljøet og omgivelsene kan begrense deres handlinger (Weick, 1995; Helms Mills et al., 2010). Med utgangspunkt i det overnevnte sitatet kan det synes som at det er tilfelle for denne utøveren. Utøveren hadde en forutinntatt oppfatning om at meldepliktsystemet skulle være et «ork». Muligens ville utøveren hatt en mer positiv oppfatning av tilværelsen som meldepliktig dersom det var signalisert fra de mer erfarne utøverne i miljøet.

Starbuck & Milliken (1988) hevder at «*people's beliefs and expectations serve to define what part of the environment are relevant*» (s. 46). I lys av denne studien kan det dermed tolkes som at utøvernes tro og forventninger (basert på påvirkninger fra omgivelsene) definerer hva de anser som relevant. Miljøet virker dermed å påvirke hvilke aspekt utøverne retter sin oppmerksomhet mot. Tar vi utgangspunkt i det overnevnte sitatet, kan det tolkes som at svømmeren retter sin oppmerksomhet mot stress relatert til det å endre på utøverinformasjonen – basert på holdninger miljøet fremhever som relevant. Til sammenligning indikerer resultatene at friidrettsutøverne retter sin oppmerksomhet mot harmoniseringen av meldepliktsystemet – da dette aspektet fremstår som relevant i

friidrettsmiljøet. Dette er i tillegg tydelig indikasjon på at identitet knyttet til eget idrettsmiljø har stor betydning for utøvernes fortolkninger og oppfatninger.

6.5.3 Signaler fra omgivelsene

Resultatene viser at utøverne er svært opptatt av hvordan advarsler blir tildelt. Det gjelder både i forhold til seg selv og i forhold til andre utøvere i miljøet. Utøverne mener at advarsler ofte blir ilagt uten bruk av sunn fornuft. Videre fortalte flere av utøverne historier om bekjente som hadde fått advarsler basert på noe de mente var av ulogiske årsaker.

Jeg har en kompis som tidligere bodde hos meg. Han hadde glemt å endre adresse, så dopingkontrollørene kom hjem til meg for å teste han. Jeg sa i fra til kompisens min med en gang. Han ringte de umiddelbart og sa at han bodde en halvtime unna, og at de bare kunne komme og teste han. Men det ble masse styr, og han fikk en advarsel. Jeg synes det blir veldig firkantet og slitsom ... når de kunne komme og teste han samme dag liksom. (friidrett1)

Når de snakker om Antidoping Norge sin praksis for advarsler, er utøverne særlig opptatt av signaler fra omgivelsene. Jeg forstår det som at flere av utøverne kjenner til andres erfaringer med å motta advarsler og bruker disse, i tillegg til egne erfaringer, som referansepunkter for meningsskaping. Utøverne virker å ha tillitt til signalene fra omgivelsene. Som vi ser er dette i tråd med Weick (1995) som hevder at det viktigste med signalene er at man har tillit til dem, og bruker signalene som referansepunkter for meningen som skaper.

I denne sammenheng er det i tillegg relevant å se tilbake på Weicks (1995) første kjennetegn (*identitetskonstruksjon*), som argumenterer for at identitet skapes i sosiale prosesser via interaksjon med andre. I lys av dette kjennetegnet (*signaler fra omgivelsene*, kan påstanden om at utøvernes identitet blir konstruert av den nasjonale idrettsidentiteten, forklares med at utøverne har tillit til signalene fra miljøet, og bruker disse signalene som referansepunkter for meningsskapingen.

6.5.4 Drevet av plausibilitet fremfor nøyaktighet

Weick (1995) argumenterer for at sensemaking søker troverdighet, rimelighet og sammenheng. Det begrunner han med at mennesker vil foretrekke det som er plausibelt og troverdig, fremfor det som er nøyaktig og detaljert. Mine analyser indikerer at dette kjennetegnet er viktigst for utøvernes sensemakingprosess. Resultatene viser at utøverne søker plausible avgjørelser fra antidopingmyndighetene. Det er opp til ledere å ta plausible avgjørelser, men det som er plausibelt for dem (i dette tilfelle antidopingmyndighetene) er ikke alltid plausibelt for de ansatte (i dette tilfelle utøverne) (Weick et al., 2005). For utøverne er meldepliktsystemet plausibelt dersom det reduserer doping i idretten. At det er nøyaktig og detaljert – for eksempel ved å kreve svært detaljert og alltid oppdatere informasjonen fra utøverne – bidrar ikke nødvendigvis til utøvernes oppfatning av plausibilitet.

Av delkapittel 6.3 så vi at flertallet av utøverne forstår og aksepterer at antidopingmyndighetene har full oversikt over hverdagen deres. Resultatene viser i tillegg at utøverne stiller seg positive til å bli testet innenfor garantitiden. Tross dette ønsker utøverne å bli respektert på kvelden «etter arbeidstid». Weicks (1995) siste kjennetegn blir svært fremtredende når utøverne fortolker dette aspektet ved meldepliktsystemet. Teorien argumenterer for at mennesker foretrekker plausibilitet fremfor nøyaktighet i en gitt kontekst. I denne konteksten viser resultatene at utøverne har problemer med å forstå poenget med at antidopingkontrollørene ønsker å gjennomføre dopingtester på kvelden utenfor garantitiden. De opplever at skillet mellom jobb og privatliv viskes ut. Utøverne ønsker å ha fri når de har fri. Vi ser her at hva som oppleves som plausibelt antidopingmyndighetene ikke oppleves som plausibelt for utøverne (Weick et al., 2005). I lys av resultatene kan det derfor tolkes som at antidopingmyndighetene anser det som plausibelt å teste utøvere når som helst på døgnet, mens utøverne verken finner det rimelig eller plausibelt, og stiller spørsmålsteget ved om det bryter ved noe grunnleggende etisk om retten til privatliv.

Videre viser resultatene at utøverne opplever kravet om å rapportere utøverinformasjon for tre måneder frem i tid som både vanskelig og ulogisk. Utøverne vet at denne informasjonen må endres på og derfor finner de det ikke plausibelt å rapportere informasjon for et helt kvartal. Utøverne søker rimelige og plausible fortolkninger fremfor det som er nøyaktig og detaljert. Når utøverne ikke finner dette kravet rimelig og plausibelt blir det vanskelig for dem å støtte kravet om å rapportere informasjon for et helt kvartal (Weick, 1995). Av resultatene kan det

tolkes som at utøverne mener dopingkontrollørene fremdeles kunne gjennomført uanmeldte dopingkontroller til tross rapportering for en kortere periode.

Innenfor dette aspektet er utøverne i tillegg opptatt av hvor detaljert treningsinformasjonen skal være:

(...) Det er mange idretter som har litt mer struktur enn det vi har da. De vet at de er på trening der, mellom da og da. Vi vet ikke det. Jeg er på forskjellig trening hver dag, og ikke på samme sted. Så det er veldig vanskelig. (snowboard2)

For noen av utøverne kan det være utfordrende å rapportere detaljert informasjon om hvor og når de skal trene. Det er visse steder som er «umulig» å rapportere informasjon om. I denne sammenheng blir værforhold og/eller andre faktorer ofte styrende for når og hvor treningen finner sted. De finner det derfor ikke plausibelt å melde inn denne type informasjon når de allerede har redegjort for informasjonen knyttet til garantitiden. Det fører til at noen av utøverne utelater helt å melde inn noen form for detaljert treningsinformasjon. Resultatene indikerer dog at ADNO viser mer kjønn enn hva noen av utøverne tror. Spesielt når det kommer til hva de forventer av treningsinformasjonen:

Det viktigste som må med når de rapporterer utøverinformasjon er den garantitimen. De skal også legge inn treningsinformasjon, men der er det litt forskjell på idrettene. La oss si du er vektløfter. Da trener du kanskje i klubben på et fast sted, og til en fast tid hver dag. Men er du en langrennsløper, så reiser du gjerne dit hvor snøen er. Da kan man ikke alltid si: «jeg går til Ullevålseter og tilbake». Så der er det er fokus på den garantitimen. Selv om det også er krav om at de skal legge inn treningsinformasjon. (ADNO)

Til tross for at ADNO krever treningsinformasjon, kan det tolkes som at det er en forskjell på hva de krever av de ulike idrettene. For noen idretter kan det dermed virke som at treningsinformasjonen ikke må være så detaljert som noen har en oppfatning om. Tolker jeg det overnevnte utsagnet rett vil det eksempelvis være tilstrekkelig å melde inn «området» for hvor treningen finner sted. Det er rimelig å anta at utøverne hadde rapportert en «overkommelig» mengde detaljert informasjon om de hadde vært bevisst det faktum at ADNO viser mer skjønn.

6.6 Sensegiving

Frem til nå har kapittelet diskutert hvordan utøverne oppfatter meldepliktsystemet. Hensikten med dette delkapittelet er å skape en helhetlig forståelse av utøvernes oppfatninger. I det følgende vil jeg derfor undersøke hvordan sensegiving fra ADNO påvirker utøvernes oppfatninger av meldepliktsystemet.

I følge Gioia & Chittipeddi (1991) består sensegivingprosessen av fire stadier. For denne studien forklarer stadiene den prosessen der ledere eller administrasjonen i ADNO forsøker å påvirke utøvernes meningsdannelse og forståelse av meldepliktsystemet. I den følgende diskusjonen vil jeg fokusere på Gioia & Chittipeddis (1991) andre stadie – hvor administrasjonen gjennom sensegiving forsøker å kommunisere visjonen.

Vi kan nå fastslå at utøverne oppfatter meldepliktsystemet og testing utenfor konkurranse som et viktig verktøy i kampen mot doping. Utøverne er i tillegg innforstått med ADNOs mål og visjon for antidopingarbeidet og meldepliktsystemet. At det er en felles forståelse av visjonen og målet er en indikasjon på at sensegivingen fra ADNO rettet mot utøverne har vært vellykket (Gioia og Chittipeddi, 1991). Resultatene samsvarer således med Hansen (2014), som poengterer at evnen til å påvirke personers meningsdannelse er essensielt for å skape en felles forståelse av organisasjonen. At utøverne både viser engasjement og vilje, fremfor motstand til antidopingarbeidet og meldepliktsystemet, forsterker denne tolkningen ytterligere. Av resultatene kan det derfor tolkes som at ADNO har hatt et bevisst forhold til hvordan de skal opptre og utøve sensegiving for å påvirke utøvernes rammer (Rouleau, 2005). At utøvernes meningsdannelse har blitt påvirket av ADNO, er i tillegg en indikasjon på at utøverne betrakter ADNO som både interessant og viktig i denne konteksten (Gioia & Chittipeddi, 1991).

Til tross for at det virker å være en felles forståelse av visjonen og målet, er det indikasjoner på at ADNO og utøverne har ulike fortolkninger av visse sider ved systemet (Weick et al., 2005). Det blir fremtredende når utøverne snakker om usikkerhet knyttet til hvor detaljert treningsinformasjonen skal være samt at dopingkontrollørene gjennomfører kontroller på kvelden. Resultatene indikerer derfor at sensemakingen fra ADNO rettet mot utøverne kanskje ikke har vært helt vellykket i forhold til disse sidene ved meldepliktsystemet (Gioia & Chittipeddi, 1991).

Flere av spørsmålene i intervjuguiden hadde som hensikt å undersøke hvem utøverne henvender seg til for å få informasjon, eller når de har problemer med meldepliktsystemet:

Ehm, jeg synes at de papirene jeg fikk med innlogging ... jeg synes de papirene var litt vanskelig å forstå i forhold til at det ble litt mye tull. Jeg fikk jo til en del, men det sa stopp på et tidspunkt. Så da ringte jeg hun som jeg kunne ta kontakt med, og jeg fikk veldig god hjelp av henne. Hun var veldig behjelpelig med å finne tidspunkt er hvor vi kunne ringes eller mailes, slik at jeg kunne få svar på de spørsmålene som jeg hadde. Og den dag i dag har jeg også mulighet til å sende mail hvis det er noe jeg lurer på. (svømming1)

Jeg følte jo at jeg fikk kyndig veiledning og alt mulig sånn i starten, det gjorde jeg. Og det er jo alltid en person i Antidoping Norge jeg kan kontakte hvis det er noe. (svømming2)

(...) Vi håper at utøverne tar kontakt med oss. Med tanke på meldepliktsystemet ... absolutt! (ADNO)

Resultatene viser at utøverne drar nytte av hverandre innad i miljøet for hjelp og påminnelser. ADNO fremstår likevel som den mest betydningsfulle kilden for informasjon og veiledning i tilknytning til meldepliktsystemet. Utøverne hevder at det er best å lytte til de som har mest kunnskap, og ikke minst, ansvar for systemet. I lys av Weick (1995) kan det forklares med at utøverne tolker signalene fra ADNO som viktige. Flere fortalte at de har en kontaktperson i ADNO som de kan få kyndig veiledning fra. De som aktivt benytter seg av veiledningen fra ADNO opplever denne kontakten som konstruktiv og betryggende. Resultatene kan dermed tolkes som at utøverne betrakter ADNO som den viktigste kilden til informasjon og veiledning. Det er en tydelig indikasjon på at sensegivingen fra ADNO mot utøvere har vært, og er, vellykket (Gioia & Chittipeddi, 1991).

Den første kontakten mellom utøverne og ADNO skjer når en utøver blir satt på meldepliktutøverlista. Her forekommer sensegivingen i form av et formelt infoskriv med en brukermanual. I tillegg får utøverne brukernavn og passord for ADAMS. Informanten fra ADNO fortalte at utøverne får en måneds opplæringsperiode for å gjøre seg kjent med systemet. Etter denne perioden blir de «fullt ut» meldepliktutøvere, og må forholde seg til regelverket. ADNO er dessuten på tilbudssiden i forhold til å invitere utøvere som ønsker tettere oppfølging. Den ansatte i ADNO presiserer dog at det er opp til hver enkelt utøver å lære seg hvordan systemet fungerer. Selv om utøverne virker å være enige om at det er ADNO de skal kontakte ved behov om hjelp, var det flere som opplevde infoskrivet og

brukermanualen som rotete. To av utøverne opplevde denne informasjonsstrømmen som svært frustrerende og reagerte med å forsøke å lære seg systemet på egenhånd. Etter opplæringsperioden kontakter ikke ADNO utøverne om alt virker å være i orden. Det er derfor rimelig å anta at frustrasjonen til disse utøverne øker dersom de ikke henvender seg til ADNO for hjelp. Tross dette oppfatter flertallet at det er deres egent ansvar å lære seg hvordan systemet fungerer:

Jeg fikk jo nok informasjon, men jeg oppsøkte det jo også. Fordi jeg vet jo at hvis jeg ikke gjør det her riktig, så kan det få konsekvenser. Så jeg gikk jo aktivt inn og søkte informasjon. (skihopp)

Jeg føler på en måte at jeg hadde full mulighet til å anskaffe meg så mye informasjon som jeg bare ville. Men det var på en måte litt mitt eget ansvar da. Og det ser man jo spesielt i all den tematikken rundt antidopingarbeidet – at det er veldig på eget ansvar. Så du må på en måte utdanne deg selv da. Det er ikke som trafikalt grunnkurs, selv om det kanskje burde vært det hehe ... (friidrett2)

Resultatene viser at de som er bevisst sitt eget ansvar for å lære systemet oppsøker både informasjon og veiledning om det er noe de ikke forstår. Som vi ser samsvarer det med hva informanten fra ADNO fortalte – det er opp til utøveren å lære seg systemet. Det er en indikasjon på at sensegivingen fra ADNO mot disse utøverne har vært vellykket (Gioia & Chittipeddi, 1991). Til tross for at to av utøverne virker å være mindre fornøyd med opplæringen fra ADNO kan det være rimelig å legge dette ansvaret over på utøverne. Det vil være vanskelig for ADNO å tre støttende til om ingen rapporterer om problemer.

7.0 Avslutning: Oppsummering av sentrale funn og konkluderende refleksjoner

Som vi så av kapittel 6.0 er det variasjoner mellom utøvernes oppfatninger av meldepliktsystemet. Likevel, studien viser at alle mener testing utenfor konkurranse er et nødvendig grep i kampen mot doping i idretten. Alle utøverne mener også at meldepliktsystemet er veien å gå for å kunne lokalisere utøvere for uanmeldte dopingkontroller.

Den norske idrettsidentiteten (motstand mot doping) er en viktig kontekst for å forstå utøvernes oppfatninger av både meldepliktsystemet og antidopingarbeidet i sin helhet. Den enkelte utøvers identitet knyttet til idrettsmiljø virker dessuten å påvirke utøvernes fortolkninger, og kan muligens forklare hvorfor det er varierende oppfatninger mellom utøverne.

Til tross for at alle utøverne støtter meldepliktsystemet, er det sider ved systemet som utøverne ikke er 100% fornøyd med. Studien viser at det viktigste for utøverne er at meldepliktsystemet er et system som fungerer etter sin hensikt: Å teste uanmeldt utenfor konkurranse. De opplever ikke at alle kravene systemet pålegger dem er nødvendige i lys av hensikten, og er derfor negative til noen av disse.

Utøverne har et ambivalent forhold til meldepliktsystemet og ser det som et nødvendig onde i kampen mot doping. Vi kan dermed si at studiens funn er i tråd med hva som fremkommer av andre studier på feltet (Overbye & Wagner, 2014; Valkenburg et al., 2014; Efverström et al., 2016).

Når utøverne er kritiske til meldepliktsystemet handler det oftest om systemets praktiske organisering og teknisk løsning. Det kommer blant annet til syne ved misnøye knyttet til ADAMS. Flere mener at ADAMS er et dårlig verktøy der de ofte møter tekniske problemer og som blant annet kunne vært mer intuitivt. En utøver mente for eksempel at et system som kan gi så store konsekvenser for idrettskarrieren bør ha bedre tekniske løsninger. Videre hevder flertallet at systemet fortsatt ville fungert etter sin hensikt om de hadde rapportert utøverinformasjon for en kortere tidsperiode. Utøverne sier at de sjeldent vet hvor de befinner

seg tre måneder frem i tid, og opplever det som lite hensiktsmessig og plausibelt å rapportere informasjon som de vet må endres. Flere stiller også spørsmålstegn ved hvor detaljert informasjonen skal være. Det blir særlig fremtredende i forbindelse med reise, og for utøvere som har mer usikkerhet knyttet til hvor og når de skal trene.

Studien siktet på å avdekke hvorvidt utøverne oppfatter meldepliktsystemet som rettferdig og rimelig. Studien viser at alle utøverne oppfatter meldepliktsystemet som overvåkning. En utøver har en negativ oppfatning av overvåkningen, og anvender metaforen «fengselslenke» for å beskrive hvordan det føles. Resten av utøverne fremstår som upreget av situasjonen, hvor to av disse ønsker GPS-sporing som alternativ til å rapportere utøverinformasjon. Studien avdekker i tillegg at det er varierende oppfatninger om sanksjonen ved brudd på meldeplikten står i tråd med regelbruddet. Likevel, ingen finner det plausibelt at brudd på meldeplikten blir sanksjonert på lik linje som med andre dopingovertrедelser. Utøverne som ble intervjuet mener også at advarsler ofte ilegges på bakgrunn av ulogiske årsaker. Videre viser studien at utøverne er svært misfornøyde med dopingkontroller på kvelden etter «arbeidstid». De mener at dopingkontrollørene bør benytte seg av garantitiden som er oppgitt. Det kan dermed tolkes som at utøverne mener det bryter med noe grunnleggende etisk om retten til privatliv.

Harmonisering fremstår også som viktig for utøverne. Alle utøverne mener at deres utenlandske konkurrenter bør være underlagt det samme rigide systemet. Studien viser at det er delte oppfatninger om meldepliktsystemet er harmonisert eller ei. En utøver aner ikke om systemet er harmonisert, mens begge friidrettsutøverne har en klar oppfatning om at det ikke er det. Resten av utøverne er usikre, men de tviler på at systemet praktiseres likt i alle land. Studien avdekker i tillegg at utøvernes identitet knyttet til idrettsmiljø har en stor betydning på deres oppfatninger. Det kommer blant annet til syne i forhold til mistenksomhet ovenfor dopingbruk hos utenlandske konkurrenter, samt hva som utløser en opplevd urettferdighet. For enkelte utøvere ville en offentlig oversikt over tester som blir gjennomført utenfor konkurranse i alle land økt motivasjonen til å rapportere utøverinformasjon.

Studien viser at ADNO påvirker utøvernes fortolkning og oppfatning av meldepliktsystemet. Det kommer blant annet til syne i forhold til at det er en felles forståelse av hensikten med systemet, samt at utøverne betrakter ADNO som den viktigste kilden for informasjon og veiledning.

7.1 Begrensninger og veien videre

Formålet med min studie har vært å skape ny kunnskap om hvordan norske toppidrettsutøvere oppfatter meldepliktsystemet. Kvalitative intervjuer er velegnet for å få innsikt i hvordan mennesker opplever sin livssituasjon, samt hvilke meninger og synspunkter de har på temaene som blir tatt opp i intervjusamtalen. Denne tilnærmingen har dermed gitt min studie mye interessant data.

Likevel er det visse begrensninger ved studien. Utvalget inkluderer kun syv utøvere fra fire ulike idretter. Den overførbare kunnskapen som studien genererer kan derfor kun gi noen dybdestikk på hvordan norske utøvere oppfatter meldepliktsystemet. Å inkludere flere utøvere, fra de ulike idrettene, hadde vært en berikelse for datamaterialet og ville trolig generert en mer valid og overførbar kunnskap.

Den norske idrettsidentiteten viser seg å være en viktig kontekst for å forstå utøvernes oppfatninger av meldepliktsystemet. Studiens resultater er derfor nødvendigvis ikke overførbar til andre utøvere eller andre kontekster.

Intervjuet med informanten fra Antidoping Norge var en berikelse for studien. Vedkommende ga interessante innsikter som ikke ville vært tilgjengelig med kun et utøverperspektiv. I lys av dette ville informanter (ansatte, tillitsvalgte) fra de respektive idrettene særforbund kanskje gitt en enda mer helhetlig forståelse av utøvernes oppfatninger.

Tross disse begrensningene føler jeg likevel at jeg med denne studien har fått vist betydningen av å la utøverne komme til ordet.

På forskningsfeltet kan det virke som det er en overvekt av kvantitative studier som har sett på meldepliktsystemet fra et utøverperspektiv. Jeg mener det ville vært interessant å gjennomføre en mer omfattende studie med en kvalitativ tilnærming til systemet. I lys av sensemakingperspektivet ville det vært spesielt interessant å gjennomføre en kvalitativ komparativ studie. Ettersom at min studie peker på hvor avgjørende idrettsidentiteten er for utøvernes fortolkninger, ville det vært spennende med en komparativ studie mellom to eller flere nasjoner med en tydelig ulik idrettsidentitet.

Referanser

- ADNO (2016a). *Meldepliktforskriften*. Hentet 20. mai 2016 fra <https://antidoping.no/regler/meldepliktforskriften/>
- ADNO (2016b). *Dopinglisten*. Hentet 1. mai 2017 fra <https://antidoping.no/regler/dopinglisten/>
- ADNO (2017c). *Internasjonalt*. Hentet 17. april 2017 fra <https://antidoping.no/internasjonalt/>
- ADNO (2017a). *Antidoping Norge*. Hentet 17. april 2017 fra <https://antidoping.no/om-antidoping-norge/>
- ADNO (2017b). *Vedtekter*. Hentet 9. april 2017 fra <https://antidoping.no/om-antidoping-norge/vedtekter/>
- Balogun, J. & Johnson, G. (2005). From intended strategies to unintended outcomes: The impact of change recipient sensemaking, *Organization Studies*, 26(11), 1573-1601. doi:10.1177/0170840605054624
- Barland, B. (1997). *Gymmet; en studie av trening, mat og dop*. Oslo: Norges Idrettshøgskole.
- Barland, B. & Tangen, J. O. (2009). *Kroppsprestasjoner og andre prestasjoner – en omfattende undersøkelse om bruk av doping*. Oslo: Politihøgskolen.
- Bartunek, J. M. (1984). Changing interpretive schemes and organizational restructuring: The example of a religious order. *Administrative science quarterly*, 29(3), s. 355-372. doi: 10.2307/2393029
- Berg, B., L. (2009). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*. Boston: Allyn and Bacon.
- Breivik, G. (2013). *Jakten på et bedre liv: fysisk aktivitet i den norske befolkningen 1985-2011*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Efverström, A., Ahmadi, N., Hoff, D. & Bäckström, Å. (2016). Anti-doping and legitimacy: an international survey of elite athletes' perceptions. *International Journal of Sport Policy and Politics* 8(3), 491-514. doi: 10.1080/19406940.2016.1170716
- Europarådet (2014). *The Anti-Doping Convention*. Hentet 10. juni 2016 fra https://www.coe.int/t/dg4/sport/doping/convention_en.asp
- Foldy, E. G., Goldman, L. & Ospina, S. (2008). Sensegiving and the role of cognitive shifts in the work of leadership. *The Leadership Quarterly*, 19(5), 514-529. doi: 10.1016/j.leaqua.2008.07.004

- Gilbert, R., Breivik, G. & Loland, S. (2006). Anti-Doping in Sport: The Norwegian perspective. *Sport in Society*, 9(2), 334-353. doi: 10.1080/17430430500491355
- Griffith, T. L. (1999). Technology Features as Triggers for Sensemaking. *The Academy of Management Review*, 24(3), 472-488. doi: 10.5465/AMR.1999.2202132
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Halkier, B. (2002). *Fokusgrupper*. Roskilde: Forlaget Samfundslitteratur og Roskilde Universitetsforlag.
- Hansen, P. Ø. (2014). *Making the best even better: fine-tuning development and learning to achieve international success in cross-country skiing*. (Doktorgradsavhandling) Norges idrettshøgskole, Oslo.
- Hanstad, D. V. & Loland, S. (2005). *What is efficient doping control? A study of procedures and their justification in the planning and carrying out of doping control in sport*. Oslo: Norges Idrettshøgskole.
- Hanstad, D. V. (2009). *Anti-Doping in Sport. A Study of Policy Development since 1998*. (Doktorgradsavhandling). Norges idrettshøgskole, Oslo.
- Hanstad, D. V., Skille, E. Å. & Thurston, M. (2009). Elite athletes' perspective on providing whereabouts information: a survey of athletes in the Norwegian registered testing pool. *Sport and Society*, 1(1), 1-16. doi: 10.1515/sug-2009-0103
- Hanstad, D. V. & Loland, S. (2009a). Elite Athletes' duty to provide information on their whereabouts: Justifiable anti-doping work or an indefensible surveillance regime? *European Journal of Sport Science*, 9(1), 3-10. doi: 10.1080/17461390802594219
- Hanstad, D. V. & Loland, S. (2009b). Jagten på Michael Rasmussen – Eliteatleter og deres afrapportering af whereabouts. I: A. F. Christiansen (Red.), *Kontrolsport: Big Brother blandt atleter og tilskuere* (s. 21-34). Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Hanstad, D. V., Skille, E. Å. & Loland, S. (2010). Harmonization of anti-doping work: myth or reality? *Sport in Society*, 13(3), 418-430. doi: 10.1080/17430431003588036
- Helms Mills, J., Thurlow, A. & Mills, A. J. (2010). Making sense of sensemaking: the critical sensemaking approach. *Qualitative Research in Organizations and Management: An International Journal*, 5(2), 182-195. doi: 10.1108/17465641011068857.
- Holter, H. & Kalleberg, R. (2007). *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Houlihan, B. (2013). Achieving compliance in international anti-doping policy: An analysis of the 2009 World Anti-Doping Code. *Sport Management Review*, 17(3), 265-276. doi: 10.1016/j.smr.2013.10.002

- Humphreys, M., Ucbasaran, D. & Lockett, A. (2011). Sensemaking and sensegiving stories of jazz leadership. *Human Relations*, 65(1), 41-62. doi: 10.1177/0018726711424320
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Kristoffersen, L. (2005). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Kayser, B., Mauron, A. & Miah, A. (2007). Current anti-doping policy: a critical appraisal. *BMC Med Ethics*, 8(2). doi: 10.1186/1472-6939-8-2
- Kragset, K. (2007). Jeg er veldig bitter. *NRK*. Hentet 12. april 2017 fra https://www.nrk.no/sport/--jeg-er-veldig-bitter_-1.2213205
- KUD (2017). *Internasjonalt idrettssamarbeid*. Hentet 22. mai 2017 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/kultur-idrett-og-frivillighet/innsiktsartikler/idrett/Redaksjonell-artikkel-Internasjonalt-idrettssamarbeid/id764906/>
- Kvale, S. (1997). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Maitlis, S. (2005). The social process of organizational sensemaking. *Academy of Management Journal*, 48(1), 21-679. doi: 10.5465/AMJ.2005.15993111
- Maitlis, S. & Lawrence, T. B. (2007). Triggers and Enablers of Sensegiving in Organizations. *Academy of Management Journal*, 50(1), 57-84. doi: 10.5465/AMJ.2007.24160971
- Maitlis, S. & Christianson, M. (2014). Sensemaking in Organizations: Taking Stock and Moving Forward. *The Academy of Management Annals*, 8(1), 57-125. doi: 10.1080/19416520.2014.873177
- Magnussen, J. (2013). Bjørndalen fikk meldepliktvarsel. *Verdens Gang*. Hentet 20. August 2017 fra <https://www.vg.no/sport/skiskyting/bjoerndalen-fikk-meldepliktadvarsel/a/10144349/>
- Malterud, K. (2003). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning – en innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Mangelrød, N. (2014). Northug om dopingjakt og mistanker: tipper ingen er trygg på noen. *Verdens Gang*. Hentet 17. Juli 2017 fra <https://www.vg.no/sport/langrenn/northug-om-dopingjakt-og-mistanker-tipper-ingen-er-trygg-paa-noen/a/10142602/>
- McKee, M. C., Mills, J. H. & Driscoll, C. (2008). Making Sense of Workplace Spirituality: Towards a New Methodology. *Journal of Management, Spirituality & Religion*, 5(2), 190-210. doi: 10.1080/14766080809518699
- Mills, J. H. (2003). *Making Sense of Organizational Change*. London: Routledge.

- Møller, V. (2009). Whereabouts – en demoraliserende regel. I: A. F. Christiansen (Red.), *Kontrollsport: Big Brother blandt atleter og tilskuere* (s. 35-42). Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Møller, V. (2011). One step too far – about WADA's whereabouts rule. *International journal of sport policy and politics*, 3(2), 177–190. doi: 10.1080/19406940.2011.579145
- Overbye, M. & Wagner, U. (2014). Experiences, attitudes and trust: an inquiry into elite athletes' perception of the whereabouts reporting system. *International journal of sport policy and politics*, 6(3), 407–428. doi:10.1080/19406940.2013.791712
- Pound, R. W., Ayotte, C., Parkinson, A., Pengilly, A. & Ryan, A. (2013). *Report to WADA executive committee on lack of effectiveness of testing programs*. Hentet 3. August 2017 fra <https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/2013-05-12-Lack-of-effectiveness-of-testing-WG-Report-Final.pdf>
- Rouleau, L. (2005). Micro-Practices of Strategic Sensemaking and Sensegiving: How Middle Managers Interpret and Sell Change Every Day. *Journal of management studies*, 42(7), 1413-1441. doi: 10.1111/j.1467-6486.2005.00549
- Ruud, B. E. (2008). Høidalen dømt. *Norsk Rikskringkasting*. Hentet 18. juli 2017 fra <https://www.nrk.no/sport/hoidalen-domt-1.6286338>
- Sivertsen, Ø. S. (2008a). Norsk, dessverre! *Aftenposten*. Hentet 18. juli 2017 fra https://www.aftenposten.no/norge/i/RyoyjW/--Norsk_-dessverre
- Sivertsen, Ø. S. (2008b). Meldeplikt er like slitsomt som en tannpuss. *Aftenposten*. Hentet 20. juni 2017 fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/ePq7Q/Meldeplikt-er-like-slitsomt-som-tannpuss>
- Skaset, H. B. (2004). Problems and Prospects of the Anti-Doping Campaign. I: J. Hoberman & V. Møller. *Doping and public policy* (s. 91-199). Danmark: University Press of Southern Denmark.
- Solberg, H. A., Hanstad, D. V. & Thøring, T. A. (2010). Doping in elite sport – do the fans care? Public opinion on the consequences of doping scandals. *International Journal of Sports Marketing & Sponsorship*, 11(3), 185-199. doi: 10.1108/IJSMS-11-03-2010-B002
- Sparkes, A. C. & Smith, B. (2014). *Qualitative research methods in sport, exercise and health: From process to product*. New York: Routledge.
- Starbuck, W. H. & Milliken, F. J. (1988). Executives' perceptual filters: What they notice and how they make sense. I W. Starbuck (Red.), *Organizational realities: Studies of strategizing and organizing* (s. 209-232). Oxford: Oxford University Press.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2013). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

- Ulekleiv, M. (2008). Antidoping glemte «glemske» Høidalen. *Verdens gang*. Hentet 15 juli. 2017 fra <https://www.vg.no/sport/doping/antidoping-glemte-glemske-hoeidalen/a/526034/>
- Ulekleiv, M. (2009). Thorkildsen slakter verdensstjernes dopingkritikk. *Verdens Gang*. Hentet 11. august 2017 fra <https://www.vg.no/sport/fridrett/doping/thorkildsen-slakter-verdensstjernes-dopingkritikk/a/570905/>
- Valkenburg, D., de Hon, O. & van Hilvoorde, I. (2014). Doping control, providing whereabouts and the importance of privacy for elite athletes. *International Journal of Drug Policy*, 25(2), 212-8. doi: 10.1016/j.drugpo.2013.12.013
- WADA (2013). *WADA ADAMS Whereabouts APP*. Hentet 20. mai 2017 fra <https://www.wada-ama.org/en/media/news/2013-12/wada-adams-whereabouts-app-for-smartphones-now-available>
- WADA (2015a) *The World Anti-Doping Code 2015*. Hentet 20. mai 2016 fra <https://www.wada-ama.org/en/what-we-do/the-code>
- WADA (2015b). *WADA President Op-Ed: "Whereabouts system is backed by athletes worldwide"*. Hentet 16. april. 2016 fra <https://www.wada-ama.org/en/media/news/2015-07/wada-president-op-ed-whereabouts-system-is-backed-by-athletes-worldwide>
- WADA (2016a) *Governance*. Hentet 1. mai 2016 fra <https://www.wada-ama.org/en/governance>
- WADA (2016b). *Whereabouts*. Hentet 14. mai 2016 fra <https://www.wada-ama.org/en/questions-answers/whereabouts>
- WADA (2016c). *Funding*. Hentet 11. juni 2016 fra <https://www.wada-ama.org/en/funding>
- WADA (2017a). *Who we are*. Hentet 2. juli 2017 fra <https://www.wada-ama.org/en/who-we-are>
- WADA (2017b). *ADAMS*. Hentet 20. juni 2017 fra <https://www.wada-ama.org/en/questions-answers/adams>
- WADA (2017c). *The Code*. Hentet 21. mai 2017 fra <https://www.wada-ama.org/en/what-we-do/the-code>
- WADA (2017d). *Code Signatories*. Hentet 20. april. 2017 fra <https://www.wada-ama.org/en/code-signatories#GovernmentFundedOrganizations>
- Waddington, I. (2010). Surveillance and control in sport: a sociologist looks at the WADA whereabouts system. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 2(3), 255-274. doi: 10.1080/19406940.2010.507210
- Waddington, I. & Smith, A. (2009). *An introduction to drugs in sport*. Oxon: Routledge.

- Weber, K. & Glynn, M. A. (2006). Making sense with institutions: Context, thought and action in Karl Weick's theory. *Organization Studies*, 27(11), 639-1660. doi: 10.1177/017084060606068343
- Weick, K. E. (1979). *The social psychology of organizing* (2. utg.). New York: Random House.
- Weick, K. E., & Bougon, M. G. (1986). Organizations as Cognitive Maps: Charting Ways to Success and Failure. I H. Sims, Jr., D. Gioia and Associates (Red.), *The Thinking Organization* (s.102-135). San Fransisco: Jossey-Bass.
- Weick, K. E. (1993). The collapse of sensemaking in organizations: The Mann Gulch disaster. *Administrative Science Quarterly*, 38(4), 628-652. doi: 10.2307/2393339
- Weick, K. E. (1995). *Sensemaking in organizations*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Weick, K. E. (2001). *Making Sense of the Organization*. Oxford: Blacwell Publishers Ltd.
- Weick, K. E., Sutcliffe, K. M. & Obstfeld, D. (2005). Organizing and the process of sensemaking. *Organization Science*, 16(4), 409-421. doi: 10.1287/1050.0133
- Weick, K. E. & Sutcliffe, K. M. (2007). *Managing the unexpected: Resilient performance in an age of uncertainty* (2.utg.). San Francisco: Jossey-Bass.

Vedlegg

Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD

Sigmund Loland
Seksjon for kultur og samfunn Norges idrettshøgskole
Postboks 4014 Ullevål stadion
0806 OSLO

Vår dato: 12.08.2016

Vår ref: 49123 / 3 / BGH

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 30.06.2016. Meldingen gjelder prosjektet:

49123	<i>En kvalitativ studie av hvordan norske snowboardere opplever og tolker meldepliktsystemet</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Norges idrettshøgskole, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Sigmund Loland</i>
Student	<i>Ida Caroline Melbye</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 15.06.2017, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Kjersti Haugstvedt

Belinda Gloppen Helle

Kontaktperson: Belinda Gloppen Helle tlf: 55 58 28 74

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

INFORMASJON OG SAMTYKKE

Utvalget informeres skriftlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet, men det bør presiseres ytterligere at datamaterialet vil bli anonymisert ved prosjektslutt.

SKYPE

Det er oppgitt i informasjonsskrivet at det kan bli aktuelt å gjennomføre intervjuet via Skype. Skype vil i så tilfelle fungere som databehandler i prosjektet. Dersom det benyttes en databehandler i prosjektet må det foreligge en avtale mellom databehandleren og Norges idrettshøgskole for den behandling av data som finner sted, jf. personopplysningsloven § 15. For råd om hva databehandleravtalen bør inneholde, se Datatilsynets veileder på denne siden: <http://www.datatilsynet.no/sikkerhet-internkontroll/databehandleravtale/>

INFORMASJONSSIKKERHET

Personvernombudet legger til grunn at du/dere behandler alle data i tråd med Norges idrettshøgskole sine retningslinjer for datasikkerhet. Vi legger til grunn at bruk av privat pc/mobil lagringsenhet/skylagring er i tråd med disse.

PROSJEKTSLUTT OG ANONYMISERING

Det fremgår av informasjonsskriv/meldeskjema at dere skal anonymisere data ved prosjektslutt 15.06.2017.

Vanligvis innebærer dette å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)
- slette digitale lydopptak

Vi gjør oppmerksom på at også databehandler (skype) må slette personopplysninger tilknyttet prosjektet i sine systemer. Dette inkluderer transkripsjoner, filer, logger og koblinger mellom IP-/epostadresser og besvarelser.

Vedlegg 2: Godkjenning på endrings skjema fra NSD

Hei,

Viser til endrings skjema registrert 06.12.2016.

Vi har nå registrert at utvalget utvides til å inkludere en ansatt i Antidoping Norge og en ansatt fra forbundet. Vi forutsetter at de nye informantene får tilsvarende informasjonsskriv som de opprinnelige deltagerne i prosjektet.

Personvernombudet har ingen merknader til endringen.

Personvernombudet forutsetter at prosjektopplegget for øvrig gjennomføres i tråd med det som tidligere er innmeldt, og personvernombudets tilbakemeldinger. Vi vil ta ny kontakt ved prosjektslutt.

Vennlig hilsen,

-

Belinda Gloppen Helle

Rådgiver | Adviser

Seksjon for personverntjenester | Data Protection Services

Tlf: (+47) 55 58 28 74

NSD – Norsk senter for forskningsdata AS | NSD – Norwegian Centre for Research Data

Harald Hårfagres gate 29, NO-5007 Bergen

Tlf: (+47) 55 58 21 17

postmottak@nsd.no www.nsd.no

Vedlegg 3: Godkjenning fra NSD – ny dato for prosjektslutt

BEKREFTELSE PÅ ENDRING

Vi viser til statusmelding mottatt 30.06.2017.

Personvernombudet har nå registrert ny dato for prosjektslutt 01.10.2017.

Det legges til grunn at prosjektopplegget for øvrig er uendret.

Ved ny prosjektslutt vil vi rette en ny statushenvendelse.

Hvis det blir aktuelt med ytterligere forlengelse, gjør vi oppmerksom på at utvalget vanligvis må informeres ved forlengelse på mer enn ett år utover det de tidligere har blitt informert om.

Ta gjerne kontakt dersom du har spørsmål.

Vennlig hilsen,
Belinda Gloppen Helle - Tlf: 55 58 28 74
Epost: belinda.helle@nsd.no

Personvernombudet for forskning,
NSD – Norsk senter for forskningsdata AS
Tlf. direkte: (+47) 55 58 21 17 (tast 1)

Vedlegg 4: Informasjonsskriv og samtykkeskjema

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

«Hvordan oppfatter norske toppidrettsutøvere meldepliktsystemet?»

Hvem står bak studien

Masterstudent: Ida Caroline Melbye (idacmelbye@gmail.com)

Veileder: Sigmund Loland (sigmund.loland@nih.no)

Biveileder: Morten Renslo Sandvik (m.r.sandvik@nih.no)

Prosjektstart: 15.08.2016 Prosjektslutt: 30.10.2017

Bakgrunn og formål

Dette er en forespørsel til deg om å delta i en forskningsstudie for å undersøke hvordan norske toppidrettsutøvere oppfatter meldepliktsystemet. Undersøkelsen gjennomføres som en masteroppgave ved Norges Idrettshøgskole. Hovedmålet med meldepliktsystemet er å legge til rette for testing utenfor konkurranser. Det er ingen tvil om at meldepliktsystemet stiller ekstra krav til toppidrettsutøverne, og tidligere undersøkelser viser at det har vært en del skepsis knyttet til systemet blant utøvere og forskere. Denne undersøkelsen vil kunne bidra til å kaste lys på om dette er tilfelle for norske toppidrettsutøvere. Hensikten med studien er å *undersøke hvordan norske toppidrettsutøvere på høyt internasjonalt nivå oppfatter meldepliktsystemet. Er det et rettferdig eller urettferdig virkemiddel for å oppnå målet om en ren og rettferdig idrett?* En undersøkelse på meldepliktsystemet fra et utøverperspektiv kan gi nyttig kunnskap og innsikter omkring noen av utfordringene antidopingmyndigheter står ovenfor ved implementering av antidopingtiltak – som både tjener utøveren og antidopingpolitikken.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Denne studien vil innebære et personlig intervju som vil vare i omlag 30-45 minutter. For å minske belastningen for respondentene vil det være opp til respondentene selv å bestemme tid og sted for intervjuet. Dette kan være alt fra respondentens hjemsted, ved en samling, eller eventuelt via Skype. Spørsmålene i intervjuet vil omhandle hvordan utøveren opplever meldepliktsystemet. Alle intervjuene vil bli tatt opp med lydbåndopptaker og overført til PC. Ved endt studie vil disse bli slettet. Det er viktig å merke seg at målet for denne studien ikke er å grave opp ting som kan være ubehagelig for utøveren, men å få et innblikk i hvordan utøverne selv oppfatter systemet.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Det er kun meg som forsker, veileder, samt biveileder som vil ha tilgang til navnelistene, og som kan finne tilbake til deg. Som respondent vil du få et pseudonym når intervjuet er gjennomført. Dette betyr at det ikke vil være mulig å spore eventuelle utsagn som blir gjengitt i oppgaven tilbake til deg. Ved endt studie vil data omhandlende deg fjernes, og det vil derfor ikke være mulig å spore intervjuene tilbake til deg. Dette er en undersøkelse som vil registrere indirekte personifiserende opplysninger. Dette betyr at anonymitet i det offentlige materialet blir sikret. Som respondent skal du føle deg sikker på at all informasjon behandles konfidensielt og at jeg som forsker har taushetsplikt. Det vil kun være anonyme data som offentliggjøres.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert. Om du ønsker å delta i studien undertegner du samtykkeerklæringen. Dersom du har spørsmål til studien kan du kontakte Ida Caroline Melbye på telefon 95 99 69 37.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 5: Intervjuguide utøver

Intervjuguide utøver

1. Intro: Forteller kort om meg, forklarer bakgrunnen for intervjuet, og konfidensialitet
2. Kan du fortelle meg om en helt vanlig uke i sesongen?
3. *Da kan vi gå litt inn på bakgrunnen din.*
 - a. Hvor lenge har du vært på landslaget?
 - b. Når kom du i kontakt med meldepliktsystemet?
 - c. Hvordan var det du kom i kontakt med meldepliktsystemet?
 - i. Hva tenkte du da du ble introdusert for systemet?
 - d. Hvor henter du kunnskapen om meldepliktsystemet fra?
 - i. Får du en form for veiledning til å forstå systemet? (særforbundet, ADN)?
 - ii. Føler du at du får nok informasjon om meldepliktsystemet og ADAMS?
4. *Hvordan passer meldepliktsystemet inn din form for idrett og livsstil?*
 - a. Mener du at det er et riktig virkemiddel for å oppnå en renere idrett?
 - b. Hva tenker du om at brudd på meldepliktforskriften (tre advarsler i løpet av en 12-månedersperiode) kan resultere i utelukkelse fra idretten i ett til to år?
5. *Som toppidrettsutøver er du en del av et lag ...*
 - a. Er doping et tema dere diskuterer innad i laget?
 - i. Om ja – hvilke sider ved doping er det som diskuteres i størst grad?
 - b. Har det hendt at historier/diskusjoner innad i laget har endret ditt syn på meldepliktsystemet?
 - i. I så fall hvordan?
 - c. Er det noen i miljøet som har større innflytelse på hvordan du oppfatter meldepliktsystemet enn andre?
 - i. lagkamerater, trener, særforbund etc.?
6. *Som toppidrettsutøver er det rimelig å anta at du er jo mye ute og reiser ...*
 - a. Hender det at du diskuterer doping med utøvere fra andre land?
 - i. Hva er temaet i slike samtaler?
 - ii. Er meldepliktsystemet et tema?
 - b. Er ditt inntrykk at det praktiseres likt fra land til land – altså føler du at det er det samme for dem som det er for deg?
 - i. Om ikke – hvordan påvirker dette deg?
 - c. Ville en offentlig oversikt over alle tester som blir gjennomført utenfor konkurranse i andre land påvirket din motivasjon til å melde inn informasjon?
7. *Om vi går over på de tekniske løsningene ...*
 - a. Kan du fortelle meg om hvordan du bruker ADAMS?

- i. Har du en form for rutine på hvordan du legger inn informasjon?
 - ii. Får du noen form for hjelp til å legge inn informasjon?
 - iii. Har du opplevd noen komplikasjoner med ADAMS?
- b. På bakgrunn av at du reiser så mye er det rimelig å anta at det skjer endringer etter at du har lagt inn informasjon. Hvordan løser du dette?
- c. En time garantitid ble lagt til i meldepliktsystemet i 2009 - tror du at denne endringen førte til en forbedring av systemet?

9. Før vi avslutter ...

- a) Om du hadde fått mulighet til å avvikle meldepliktsystemet hadde du sagt ja eller nei?
 - i. Hvorfor?

10. og helt til slutt ...

- a) er det noe jeg ikke har spurt om som du mener er relevant?

Vedlegg 6: Intervjuguide Antidoping Norge

Intervjuguide ADNO

1. Intro: Forteller kort om meg, forklarer bakgrunnen for intervjuet, og konfidensialitet
2. Du jobber i avdelingen for kontroll og påtale i Antidoping Norge ...
 - a. Hvor lenge har du jobbet i ADNO?
 - b. Hva vil du si er det mest spennende med jobben din?
3. Hvordan vil du beskrive en helt vanlig arbeidsdag - hva er dine primære arbeidsoppgaver?
 - a. Hva bruker dere mest tid på i forhold til meldepliktsystemet? (info., veiledning, ADAMS)
4. Kan du fortelle meg om hvilken betydning meldepliktsystemet har i kampen mot doping i idretten?
5. Hvordan går dere frem når dere skal informere en utøver om at han eller hun har kommet på den prioriterte utøverlisten og skal begynne å bruke ADAMS?
 - a. Har dere faste retningslinjer for denne prosessen?
 - b. Hvordan kontakter dere dem? (e-post, tlf., møter etc.)
 - c. Er det elementer/sider ved meldepliktsystemet som dere legger mer vekt på i formidlingen av systemet?
 - d. Møter dere på noen form for utfordringer i denne prosessen?
 - e. Hvem vil du si er viktige i denne prosessen for at det skal bli vellykket?
 - i. hvordan er «rollefordelingen» her?
6. Da går vi over til kontakten dere har med særforbundene og utøverne ...
 - a. Hvordan kommuniserer dere med særforbundene og utøverne? (e-post, info på hjemmesider, møter)
 - b. Har dere mest kontakt med særforbundene eller utøverne?
 - c. Sånn generelt sett ... Hvilken form for spørsmål har særforbundene når de kontakter dere?
 - i. Hva er det dere ønsker i situasjoner hvor dere kontakter dem?
 - d. Hvordan opplever du samarbeidet med særforbundene i forbindelse med MPS?
 - e. Hvordan opplever du kontakten dere har med utøverne?
 - f. Hvilken form for spørsmål er det utøverne har når de kontakter dere?
 - i. Hva er det dere ønsker i situasjoner hvor dere kontakter dem?
 - h. Er ditt inntrykk at det er sider ved MPS utøverne finner spesielt utfordrende/belastende?
 - i. Ønsker dere at utøvere tar kontakt med dere eller særforbundet når de har spørsmål?

7. Tidligere forskning viser at det har vært store forskjeller mellom antidopingbyråene i verden. Med ulik implementering og kvalitet på antidopingarbeidet ...

a. Hvordan oppfatter du at det er i dag – er din oppfatning at antidopingarbeidet og meldepliktsystemet har blitt mer harmonisert?

8. Tidligere undersøkelser viser også at det har vært en del skepsis knyttet meldepliktsystemet blant forskere og toppidrettsutøvere – at systemet kan være granskende, tidkrevende, stressende, og at gleden ved å være toppidrettsutøver kan bli redusert.

a. Hva er dine tanker rundt denne kritikken?

9. En time garantitid ble lagt til i meldepliktsystemet i 2009 – er ditt inntrykk at denne endringen førte til en forbedring av systemet?

10. En meldepliktutøver som får tre advarsler i løpet av en 12-månedersperiode kan bli utestengt fra idretten i ett til to år – Er dette sanksjon som dere mener gjenspeiler alvorligheten av regelbruddet?

11. Og før vi avslutter ...

a) Er det noe jeg ikke har spurt om som du mener er relevant?

